תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · מפרשים · פילפולא חריפתא · סדר נזיקין

פלפולא חריפתא על בבא מציעא

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פלפולא חריפתא על בבא מציעא

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פלפולא-חריפתא-על-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף א 4
סעיף ב 22
סעיף ג 35
סעיף ד 43
סעיף ה 47
סעיף ו 61
סעיף ז 68
סעיף ח 70
סעיף ט 83
סעיף י 88

סעיף א

ועוד שמי שהדין עמו כו'. וכן לשונו בפרק חזקת אבל התם לא כתב מתחלה שתגבר ידו בכח וכו' ואילו הכא דכבר כתב בכח או בראיות א"כ לא סגי מאי דכתב וסומכין כו' להביא ראיות דאכתי לא שמעינן טעמא אשתגבר ידו בכח אלא דהאי דכתב שמוסר נפשו כו' הוא טעמא דאשתגבר ידו בכח ולכך ה"ל לכתוב וכן שמי כו' ולא עוד שמי כו' אך לא הגהתיו דהואיל וכך לשונו בפרק חזקת אמינא דריהטא דההוא לישנא נקטיה:

אפ"ה אמרינן יחלוקו. דקודם שנודע מחלוקתן איכא למימר דתרוייהו הוא כדמסיק וכמו שאפרש שם בס"ד:

ולא הזכיר טעמא דרמאי כו'. קשה דאי משום הא לא אריא כלל דהא הך דאמרינן אא"ב רבנן כו' היינו לומר דרבנן היא ולא ר' יוסי א"כ להכי (כי) לא הזכיר טעמא דרמאי דאי הכי אף ר' יוסי היא וכדמשני אפי' תימא ר' יוסי וכו' ובכל מקום הסוגיא כך היא וכדמסיק אפי' ר"י אה"נ דלרבנן נמי טעמא משום רמאי כו' וכדמשמע נמי בתר הכי דאמרינן בין לרבנן בין לר"י התם גבי חנוני כו' דהא בודאי איכא רמאי ומיהו מזה אין להוכיח דגבי חנוני אע"ג דאיכא למימר דתרוייהו הוא שהחנוני לא נתן אלא החצי אכתי אף לרבנן לא היה לנו להוציא מבעה"ב לשלם לחנווני ולפועלים משלם:

דאיכא למימר דתרוייהו הוא. במציאה כחדא הגביהו במקח וממכר דנקט זוזי מחד מינייהו שמא הך דיהיב זוזי הקנה לשני המחצה וכמ"ש התוס' גבי שטר בד"ה ויחלוקו כו' דאפשר דפרע לו החצי אבל במלה אין דרך שיקנה לו החצי אחרי שהוא ביד חבירו עכ"ל ובאני ארגתיה יכול להיות שארגוה ביחד:

ת"ר כו'. תוספתא דפירקין הזכירה רבינו בסוף המניח והסיפא איתא בגמרא דקידושין פ"ד דף ע"ג:

ה"ג ואין ידוע משום דגריס התם בגמרא ולא ידיע ואי ל"ג בגמרא כלל וכגי' הרי"ף דלעיל לא היה מן הצורך לר' חננאל להאריך בלשון הזה דודאי כדמשנינן דנקט זוזי מתרוייהו תו ליכא מקום עדים. אלא דהגמרא קאמרה ולא ידיע הלכך מפרש לה נמי:

והלא אין מקחו בידו. קושיא זו לא הקשה לר' חננאל שהרי אפשר שהוא מפרש לדהכא דמיירי במקחו בידו דשנים אוחזין לא קאי אלא אמציאה בלחוד כסברת הרי"ף ופריך ולחזי זוזי ממאן נקט והוה שלו דאנן סהדי דלאותו נתרצה. ומשני דנקט מתרוייהו ולא ידע כגי' הרי"ף דאי הוה ידע הוה מהימן הואיל ומקחו בידו ומה שהקשה רבינו היינו לפי שכתב דנראה כפי' ר"ח וכדי לתרץ הקושיות וקאמר דאכתי אינו מתורץ הקושיא

האחת מאי דפריך כו' והלא אין מקחו בידו דפשטה דמתני' הכי משמע דשנים אוחזין אכולה קאי:

נ"ל דהאידנא. ודברים הללו דעד שצריך שבועה כו' בפ"ב דקדושין דף מג ואעתיקם לקמן ורבינו שסתם הדברים ולא כתב דהאידנא לא הוי דינא הכי משמע ודאי דס"ל דאף האידנא דינא הכי לפי דאף האידנא אין כאן שום חיוב שבועה על זה העד דהא שניהם אוחזין מוקמינן אף במקח וממכר ואם כל א' יטעון שהמוכר התפיס לו לבדו א"כ אין להם על המוכר כלום שהרי הוא אומר שהמוכר יתן לו והיאך ישביעהו שמודה הוא שנתן לו. ואם שכל אחד יטעון על המוכר שלא נתן לו ושנתנו לחבירו א"כ הודה שעדיין לא משך ויכול המוכר לחזור ואינו עומד אלא במי שפרע וכמ"ש רש"י בקדושין באם מקחו בידו שכתב וז"ל עליה למידק שלא לחזור לו מזה ולהחזיר לו דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקים ליה במי שפרע הלכך מידק דייק עכ"ל ומכיון שאין עליו אלא מי שפרע בזה לא שמענו דלא חשיב עד ועוד על כרחנו לא מיירי שמשך דא"כ קמה לה ברשותיה ומה לו על המוכר כלל אבל גדולה מזו דהכא הא מיירי בשאין מקחו בידו וכתב רש"י בקדושין דכשאין מקחו תחת ידו מי שפרע ליכא ולא רמי אנפשיה ע"כ. והיינו מטעמא דמיירי ששניהם לקחוהו מעצמן ולפי זה אפשר דמי שיש עליו מי שפרע לא חשיב עד כיון שלא יוכל להעיד בדבר העדות בלבד שייך נמי טעמא כמו בעד שצריך שבועה כדלקמן ומ"מ הכא ודאי דלא קשיא כלל דאין כאן אפי' מי שפרע כל זה נ"ל פשוט:

ולכל הפחות תועיל כו'. והתם בקידושין מפ' כרבינו חננאל כדאי' התם בתוס':

שיטול בלא שבועה כו'. דהכי ס"ל לר"ת מכח הראיות דלקמן ועי"ל דמהכא גופיה דייק דאי לא פריך אלא כדי לחייב שבועה דאורייתא לחוד לא פריך ולא מידי דמתני' דיני שבועה דתקנתא אתא לאשמועינן ואה"נ שאם ימצא ע"א שיחייבו שבועה דאורייתא דישבע אותה שבועה דומה למ"ש רבינו לקמן גבי ויש מקשי' כו' השוכר פרה כו' ואע"ג דהתם לא מצי למתני כו' לרווחא דמלתא כתב כן ובלא"ה הוה משני שפיר אלא פריך אפטור היכי פסיק ותני דישבעו שניהם ונחזי כדי לפטור כו' ואגב כתב ר"ת דה"נ כדי לחייב ש"ד:

ומדברי ר"ת יש ללמוד כו'. אע"ג דר"ת בהדיא קאמר הכי מיהו לא אמר אלא בפטור דשבועת התקנה. ואנן ללמוד לכל שבועה אמרינן אפי' דאורייתא ומשום דאי לאו בדאורייתא פטרו רבנן נמי לא הוה פטרי בתקנתא דידהו דכל דתקון כעין דאורייתא תקון ועוד נ"ל דה"ק אע"ג דלענין דינין דהכא לא למדנו כלום מדברי ר"ת ולא ה"ל לכתוב

דבריו דלא בא לפרש אלא לסתום דינין ולקבוע הלכות לכך אומר דלהכי כתבו דיש ללמוד כו':

בסיוע שטר. אע"ג דלרב ששת דקי"ל כוותיה ולדידיה לא הוה הך טעמא מ"מ בסברא זו ודאי לא פליג וכיוצא בזה לקמן גבי היו שנים רוכבים כו':

והלא השואל מעיד כו'. עיין מה שאכתוב לקמן:

דלפעמים דאין השואל יודע כו'. ואע"ג דישבע השוכר נמי לא פסיקא דלפעמים אינו יודע מ"מ דינא איצטריך למתני דתל עליו חיוב שבועה אבל למתני שיפטר לא קתני משום דלא פסיקא:

ואמאי חייב יפטרנו השומר השני בעדותו. יש מקשים מאי עדות שייך הכא שהרי אין לך נוגע בעדותו גדול מזה שאם לא יעיד שנאנסה חייב לשלם ומתרצי' דמי לא מיירי נמי בש"ש שמסר לשומר חנם ואהכי הוא דמקשים אמאי חייב יפטרנו כו' דש"ח כי היה אומר שנגנבה היה ג"כ פטור מלשלם ונמצא כשמעיד שנאנסה אינו נוגע בעדות כלל. אבל זה נראה בעיני דוחק דהא אמרינן עלה לא מבעיא ש"ש שמסר לשומר חנם דמגרע גרע לשמירתו אלא אפילו ש"ח שמסר לש"ש כו' משמע דעיקרא דמימרא בש"ח שמסר לש"ש היא ומינה משמע דמקשי' ובלא"ה נמי נ"ל דמעיקרא לאו קושי' דכי מקשי' אמאי חייב יפטרנו כו' היינו לאחר שכבר נשבע הוא לראשון דשוב לא הוי נוגע בעדות שכן כתבו התוספות בפ"ב דקדושין דף מ"ג אדאמרינן התם בין לקדושין בין לגירושין בין לממונות הן הן שלוחיו הן הן עדיו והאידנא דתקון רבנן היסת פרש"י נוגעין בעדותן הן דאי אמרי אהדרינהו ניהליה בעו לאשתבועי לפיכך הן מעידין שקבל מלוה מידם כדי שיפטרו מן השבועה ונוח הוא להפסיד הממון למלוה מלהשבע בשקר דאע"ג דחשידי אממונא לא חשידי אשבועתא הלכך בממון לא אמרינן הן הן עדיו כו' ע"כ. והקשו התוספות דמכל מקום למה לא יהיו העדים נאמנים לאחר שנשבעו לומר פרענום שהרי שוב אינם נוגעים בעדות ע"כ. הרי בהדיא דלאחר שנשבעו נאמנים לפי שכבר נסתלק נגיעותם דפטורים הם בשבועתם ואע"ג דודאי אילו היו חוזרים ומודים שלא פרעו שהיו מחויבים לשלם דלא קי"ל כרב דס"ל דשוב אינו משלם כדאיתא סוף הגוזל קמא מ"מ התורה פטרתן בשבועתן ומחזיקין אנו אותן לנשבעין באמת וה"נ אע"ג דאילו הודה אחר השבועה שלא נאנסה היה חייב לשלם לא אמרינן הכי אלא דשבועתו באמת היתה ונמצא שאינו נוגע עוד בעדות. ואין לחלק כלל דהתם יש להאמינם יותר בשבועתם לפי שהיו יכולים להפטר ג"כ בשבועה שנתנו ללוה ואילו הכא אין לו להפטר בשבועה אחרת מזאת שכך מעידים חדא דמה לי שיש להם שבועה אחרת או

לא מ"מ ע"י שבועה מיפטרו ובלאו הכי מתחייבים ואילו הכא מחשבת להו לנוגעים אף אחר השבועה התם נמי דכוותיה ועוד דמאי מהני להו התם שהיו יכולין לישבע שחזרו ונתנום ללוה שהרי יותר נוח להם שישבעו שנתנום למלוה לפי שמן הלוה קבלו הממון ועשה להם טובה וממון שלו הם מחזיקים בידם. הלכך אין בין הכא להתם כלל אלא לעולם אחר שנשבעו נפטרו והלכו להם ושוב אין נגיעה בעדות כלל ויבואו ויעידו. ובהכי מיירי קושית המקשים דיפטרו השומר השני בעדותו לאתר שכבר נפטר בשבועתו שנשבע לראשון ולא קשה ולא מידי. ואי קשיא הא קשיא דהתוספות דקידושין מתרצים לקושיתם שכתבתי דאור"י דלכך אין נאמנים לאחר שנשבעו משום דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים בדבורם בלבד אבל העדים הטעונים לישבע קודם שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם ע"כ ומהשתא ה"נ דכוותה אין כאן עדות כלל. דכי אמרת נמי דהכא מי לא איירי נמי במודה השני שנגנבה והראשון ש"ח כדאמרן דהשתא השני שלומי בעי חדא דאכתי עליו שבועה שאינה ברשותו כדאיתא בגמרא דף ו'. ועוד דמרא דמימרא דהכא רבא הוא וכבר פסק שמואל כר' יוסי דתחזור לבעלים הראשונים לשלם להם. ועוד דודאי דהכא בשהשני רוצה להפטר בשבועה כדאמר האיך לא מהימן לי בשבועה ומכיון דדוקא בטעון שבועה איירינן א"כ מאי מקשים הא אין כאן עדות כלל כיון שהיה טעון שבועה ואי אמרת דראשון יפטרהו מהשבועה ודאי שאין זה מחשבהו לעד דא"כ התם נמי בקידושין ליעבד הכי ויהיו עדיו וכ"כ שם הר"ן בהדיא דכיון דאיהו פטר להו חיישינן דמשום הנאה זו שמקבלין ממנו הם מעידים לו ואע"ג דבפטור משבועה מתחלה כתב שם דמהימני הכא מיירי ודאי כשלא פטרם מתחלה כדאמר האיך לא מהימן כו' ונראה לי דודאי דאה"נ דבהכי קושיתם אינה קושיא ואף מעיני רבינו לא נעלם מלדחות קושיתם בכך אלא דטפי עדיף משני לה דקאמר דמעיקרא קושיתם אינה קושיא דכלום באו להקשות אלא להוכיח דמי שעליו שבועה שאין העד האחד יכול לפוטרו וקאמר רבינו דהך דהכא אין לזה עליו חיוב שבועה אלא חיוב ממון והשתא אפי' יהא עד גמור ודאי דאין לפוטרו מממון והיינו דקאמר דמקשים הבל דהבל יפצה פיהם דטעו בדבר משנה ממש שאין כאן חיוב שבועה כלל ומדמשוה להו טועים בפשטא דמלתא ממש שוב אין לנו לדקדק עוד אחריהם ולומר דעדות נמי אין כאן כיון דמטעו טעו בפשט אינם צריכים ואינם כדאי להביאם לפנים להשיב עוד עליהם. ועוד דאי הוה דוחה דבריהם בנגיעת העדות היה צריך לאריכות דברים להוכיח מכח קושית התוספות דאף לאחר שנשבעו נוגעים הם. ועוד דאי הכי היה מניח טעותם לאמת דהכא

מחויב שבועה מקרי והרי אינו כן שהוא מחויב ממון ולפיכך על כרחנו היה צריך רבינו לגלות הטעות כי היכי דלא ניטעי אנן הלכך מגלי טעותייהו ותו לא חש לקמחייהו:
ואין ע"א פוטר מחיוב ממון. ולחייב לשכנגדו שבועה כשאין הלה טוען אלא שמא עיין בפרק הדיינים אדתני ר"ח לסיועי לרב:
נקט נמי התם בעדים ופירוש בעדות המועיל לו. ויש לי להביא עדים לדבריו ברפ"ג דכריתות תנן אמרו לו ומפרשי' בגמרא דבעד אחד סגי ובפי"ב דיבמות ר"ש ור"י מכשירים בשנים מפרשים התוספות דשנים לאו דוקא אלא לשון עדות בעלמא נקט וכן בפרק בתרא דיבמות ובמרדכי מקשה מאיסי בן יהודה דמצריך לשומר להביא עדים ואמאי חד לפטריה ומתרץ לה דהקם בריסתקא דמחווזא דמש"ה לא מפטר בשבועה כיון שיש עדים. ומ"מ לדברי רבינו נוכל לומר דגם התם עד אחד פטרו וכן נראה:
אלמא ב"ד פוסקין כו'. עיין בסמוך לקמן:
דומיא דהעדאת עדים וכו'. דהא לא תהא הודאת פיו גדולה כו' קאמרינן ובהודאת פיו פשיטא דפוסקים שהתורה כתבה אשר יאמר כי הוא זה שבועת ה' תהיה וגו':
אלא מדרבנן. כלומר בשבועה דמדרבנן:
אבל מדאורייתא מודה. וגם פסקינן התם כרב הונא דאף מדרבנן:
א"כ בכל מקום דפיו מחייבו שבועה כו'. ולא דמי לדלעיל דמוכיח דבגלגול מגלגלים בלא טוען שישבע דאל"ה לא מצית יליף מיניה העדאת עדים לדמות להודאת פיו לחייבו שבועה בלא טוען שישבע משום דהתם אי לאו הכי ודאי דאין לחייבו כיון דמגלגול יליף ובגלגול ליתא. אבל הכא הא דהוחזק כפרן פירכא הוא דמש"ה אין כאן שבועה כלל. וכי משכחת דיש שבועה היינו במלוה דהתם לא הוחזק כפרן. הלכך בפקדון נאמר אע"ג דאין שבועה לנפקד ישבע שכנגדו ואי לאו דאשכחן דבמלוה ישבע לא הוה מחשבינן ליה כהודאת פיו להשביע שכנגדו אלא הוה אמרי' אין כאן חיוב שבועה מן התורה כלל:
קרקע אמאי איצטריך כו'. וכן לשון הרי"ף:
והודה לו בא' מהן שחייב. עיין מה ששייך לפרק השואל מדברי רבינו שנדפס בסוף המסכת:
דשטרא דקמודי ביה כהילך דמי. כיון שאין לו להפטר ממה שכתוב בשטר. כך מפורש בדברי רבינו רפ"ב דכתובות והביא ראיה מן הירושלמי וכן מוכח בכאן ושם כתבתי למה מביא מן הירושלמי גם הקשיתי לשאול על טח"מ ס"ס פ"ח שכתב דלא מפטר אלא בהודאה של שטר ולדידי הכי משמע כל שאין יכול לכפור ואפי' אינו שטר וכן נראה דעת הרמב"ם פ"ד מהל' טוען:

או משום דה"ל כו'. לרבי חייא מתרצינן הכי:
אלמא פשיטא ליה דכן הלכה דאל"ה ה"ל למיפרך לימא רבה בר נתן דלא כהלכתא:
דתנן וכו'. פיסקא היא:
ורב אלפס ז"ל פסק כלישנא קמא. והכי סתים רבינו בפרק הגוזל בתרא ובפרק שבועת הדיינים:
דנקרא רשע וכו'. כדאיתא בפרק הכונס גבי גדישין דפלשתים:
ומיהו אין נפקותא בזה כו'. ורב אלפס שהביא לדאביי משום דמוטב לומר שאין נחשד אף על ממון דאמר ספק וכו':
בלא עדים. ואי איכא עדים דמחזיק לממון חבירו ודאי דפסול לכ"ע דהא גזלן הוא:
איכפריה השתא כו'. ומש"ה לא הוה גזלן עיין מ"ש בר"פ הגוזל בתרא:
כיון דעד הנה היו נידונים עליה. אין תפיסתו של זה עכשיו מוכחת דאודויי אודי לפי שהדבר עשוי שיגבר האחד על חבירו ויתקפנו מידו וכיון דאיכא ראיה אינו נאמן לומר אודויי אודי ליה כי היכי דאמרינן בדברים העשויה להשאיל ולהשכיר כל היכא דאיכא ראיה דלא מהימן למימר לקוחים הם בידי לפי שאין תפיסתו מוכחת שהן של תופסן. כ"כ הר"ן:
דמסותא מקרקעי היא גם התוספת בד"ה והא הכא כי תקפה כו' כתבו כיון דמקרקעי והוי דינא כל דאלים גבר כו'. וקשה דמדאמר לקמן מי סברת במסותא מטלטלי עסקינן כו' מכלל דעד השתא הכי סבר לה וכן רש"י מפרש דאין יכול להוציא בדיינין שאין לו ראיה בדבר. וע"ק דבריש פירקין כתבו התוספות ורבינו דכל דבר אפי' מטלטלי שאין שום אחד מוחזק בו פסקינן כל דאלים גבר וצ"ע ובקצור הפסקים כתוב כל ממון כו' אפילו הוא קרקע. וזה נכון אבל בלשון התוספות ורבינו אין לפרש כך:
וקאמר התם דהוו הקדש. אי לא קייצי דמייהו כדאיתא התם:
דתפיסה לא מהניא כו'. עיין בפרק החולץ גבי ספק ויבם כו' ועוד עיין בפ"ב דכתובות גבי אוקי תרי לבהדי תרי בשנים חתומים על השטר וכו' דכתב דתפיסה קודם שנולד הספק מהני:
בפ' בית כור. ה"מ לאתויי ממכילתין פ' השואל המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה כו':
ודאי אודויי אודי ליה. צריך עיון בפרק השואל דטעמא משום דתפיס ע"ש ועיין בפרק כיצד:
ה"ג ומוחזק אין:
ומוקי לה בגמ'. לעיל מהפיסקא דדחייה:

דהיינו מנהיג גמור. יש גורסים דהיינו משיכה גמורה:
דתפיס בה. פי' במוסירה. תוספות:
קנו שניהם. ולא תימא רכוב עדיף דהא מנהיג ותפיס בה. גמ':
ה"ג ואין להוציא ממנו בספק. ועיין לקמן בסימן כ"ד:
קניא משיכה כו'. כלומר איכא למימר דקניא משיכה כו':
וכן במקח וממכר. כלומר וכן יש עוד חילוק בין מקח למציאה:
במקח וממכר. וה"ה במתנה:
וראש השני היה מוגבה מן הקרקע ג' טפחים. וכן לשון התוספות גם הטור סימן. רסט וצריך לומר דמסקי כאי נמי דבפ' המניח גבי כשהפכה בפחות מג':
משוך קופה זו לקנות כו'. וכיוצא בזה כתב רבינו בפרק הספינה גבי בעיא דכליו של לוקח ברשות מוכר ולאו דוקא אלא כדמסקינן דבעיא היא באומר וקני וכן לשון התוספות משוך קופה זו וקני כו' וכן בקצור הפסקים:
לקנותה ואת הכלים. וכן העתיק הטור ס"ס ר"ב ובקצור הפסקים העתיק אני מושך בהמה זו לקנות כלים שעליה קנה והכי מסתבר דכיון דאין כאן דעת אחרת מקנה לא שייך לומר כך הוא אומר אתה אומר כו' ומיהו י"ל דבהמה עצמה עדיין הפקר היא משיכה לא מהניא כמו דלא מהניא ברשות שאינו של שניהם ולא קשה דתקנו לו ד' אמותיו דכיון דאמר שירצה למשוך חזינן דלא ניחא ליה כתקנת ד"א כדלקמן גבי ראה המציאה וכו':
ואם תפסה אחר מוקמינן לה בחזקת מרא קמא. וכן עוד לקמן גבי זרק ארנקי בפתח זה כו' וצ"ע בפ' חזקת גבי שדות הגר דאבעיות עלו בתיקו ומסיק דבתרא קני. ואין לחלק דהכא במטלטלי דמ"מ אין קמא מוחזק אלא מספק:
ועל אותן אחרים לא כתב לו הרשאה. כלומר אינו יכול לכתוב לו הרשאה ובפ"ק דגיטין ל"ג אלא לאו כל כמיניה לשווייה שליח כדי לחוב לאחרים:
והוי כתופס כו'. כלומר ודינו כמו תופס כו'. ויותר נ"ל להגיה שצ"ל ושמעינן מינה דתופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה. וכן הוא בפ"ק דגיטין בדברי רבינו והרי"ף ואתיא שפיר עלה ומקשה היאך כו':
לימא ליה לאו בעל דברים דידי את. עיין בפרק מרובה:
כגון דמת לוה. כתב ב"י סימן ק"ה זה הלשון אינו מדוקדק והוא מפורש בדברי הר"ן פ"ק דגיטין והמגיד פ"ב דמלוה שכתבו כגון דגוסס כו'. ומוכרח הוא שאם מת כבר ה"ל תפיסה דלאחר מיתה ולא מהני אלא דמית לוה היינו שתפס מחיים ומת אח"כ ואפשר דס"ל ככתוב בהגהות מרדכי פ"ק דב"ק דבזמן הזה מהניא תפיסה דלאחר מיתה

ובתשובה כלל ק"ו כתב הרא"ש שהרי"ף פסק כן דתפיסה מהניא בזמן הזה אפילו לאחר מיתה וכן דעת הרא"ש שם עכ"ל הב"י ולא ה"ל להביא ממרחק לחמו בתפיסה שבזמן הזה שכן הוא בהדיא בדברי רבינו פ"ק דב"ק גבי שוה כסף כו' שכתב בשם הרי"ף דהאידנא מגבי' כו' אבל אין נראה בעיני לומר דהכא מיירי בהכי דאדינא דגמ' קיימינן ועוד דהא מסיים טעמא דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי. ומיהו ודאי דאף האידנא משכחת פסידא שאם יבואו לידי היתומים וימכרו שאינו גובה מדמי המכירה כמ"ש רבינו בפרק מי שמת:

ולא נהירא לי כו'. ובספ"ק דגיטין כתב לדברי הרי"ף בשם מהר"ם מאיבר"א וכתב שהוא אמת וצ"ע כמו שאכתוב שם בס"ד:

דא"ר יוחנן. בפ' הכותב דף פ"ד ובפ"ק דגיטין דף י"א. תוס':

מכלל דהיכא כו'. הרי"ף בעצמו כתב כן שם בפ"ק דגיטין שמעינן מינה כו' וכתבו רבינו שם אבל הר"ן כתב על דברי הרי"ף דבגיטין לזאת התשובה שכתב רבינו בכאן נראה מזה שהר"ן משוה מדותיו של הרי"ף בזה:

ולא מצי א"ל החזיר לי. אבל מצי למימר ליה קבל עליך אחריות כמ"ש רבינו בגיטין ספ"ק גבי הולך כזכי: **ה"ג** ואינו חב ללוה כיון [וכ"ג הב"ח]:

דעולא. בגמ' לעיל בסמוך ורמי בר חמא כתבו רבינו לעיל:

ובקידושין ובגיטין. ובפ' הזורק דמס' גיטין תנן היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה כו' וקאמר רב בגמרא דהיינו בד' אמות פי' התוס' שם דלאו דוקא תנן רה"ר אלא בסימטא או בצידי רה"ר והב"י א"ה סי' קלט כתב בשם הרשב"א דיש ג"כ לומר דבגיטין הקלו משום עיגונא ע"כ וצריך לומר שלא רצו לחלק בין גיטין לקדושין כיון דרחמנא אקשינהו בויצאה והיתה וכיוצא בזה דלא רצו לחלק כו' ראיתי להר"ן שם:

אפי' למ"ד דד"א קונות ברה"ר כו'. צ"ע כיון דפסק דלית הלכתא כוותיה משכוני נפשיה אדידיה למה ליה וכיוצא בזה קשיא בפרק חזקת גבי אמר רב המוכר שדה בעדים וכו' וכן בריש המוכר פירות:

ורב אלפס ז"ל כו'. שכל זה דבריו הן:

דמר אמר חדא כו'. חד אמר קטן וחד אמר קטנה כאי נמי שבפי' רש"י:

ומסתמא הוי חצר המשתמרת שלא לדעתו כיון שנכנס כו'. ולשון התוס' דבפ' הפרה דאיירי בחצר שאין משתמרת כו' וכן משמע נמי מבא זה והחזיק בה א"כ לא היתה משתמרת אצל זה ע"כ גם רבינו כתב שם כן דאיירי בחצר שאין משתמרת וצ"ל דמשתמרת שלא לדעתו היינו כלומר שאינו משתמר הואיל ואינו אצלו. ולפי שהניח

המשכון בבית דמסתמא הוא מקום הראוי להשמר בו החפצים לכך קרי ליה משתמרת כלומר משתמרת דעלמא אבל הכא אינו משתמר דשלא לדעתו הוא כלומר שאין דעתו שם שהרי אינו עומד שם. ועיין בסמוך גבי עובדא דר"ג וזקנים אך תוס' דהכא כתבו דמסתמא בחצר המשתמרת היא ומפרשי' דליתיה בחצר היינו שהמשכון אינו בחצר וכן פרש"י בפרק הפרה וכן כתב הרי"ף בפרק חזקת קודם משנת שנים מעידין אותו כו':

בשביל למנוע אמר כן. ואכתי תקשה מתני' למאי צריכא לכך נראה כדברי התוס' דמשום סיפא איצטריך דבסיפא אשמועינן דאפי' אמר לא קנה:

שלא היה משתמר אותו מקום לדעתם. דאע"ג דהתבואה היתה בביתו של ר"ג וביתו של ר"ג היה משתמר לגבי זקנים לא היה משתמר שלא היה הספק בין תבואתו לתבואתם תוס' בד"ה וכי בצד כו':

אפי' בחצר המשתמרת. דהך דעולא אדתנן זרק לתוך ביתה או לתוך חצירה אתמר ומשמע דמשתמרת כמו שכתבו התוס' בד"ה ה"מ כו':

הלכך מטעם יד קנה. היינו לגבי אשה אבל לגבי איש דמתורת שליחות אתרבאי כדלעיל הוה טעמא אחרינא דכי עומד אצלו הוי שליחות שהרי החפצים כאילו הם בידו דמיין דמיירי בכגון שרץ אחריו ומגיעו כדלקמן:

ובעי למפשט מהא דאמר במתנה כו'. והפקר דמדעת נמי כדעת אחרת מקנה אותם דמי ולהכי לא בעי למפשט מהא דאמר במציאה איפכא דבעינן שיהא רץ אחריהן ומגיען. כ"כ נ"י בשם האחרונים:

אבל בהפקר הואיל ונסתלקו כו' אע"ג דהוי כדעת אחרת מקנה ודמיא למתנה מ"מ לענין בעיין שאני דמעידן דאפקריה נפיק מרשותיה כדאיתא בנדרים שלהי אין בין המודר. נ"י:

דבעה"ב מוחזק מספק תחלה. כדלעיל בבעיא דמשוך בהמה זו וכו' ועיין שם שהקשיתי לשאול מפרק חזקת:

והא דתנן כו'. דברי הרי"ף הן:

לא ה"ל להזכיר קנוניא. וכן לקמן בגמרא דף טז ע"ב כי אמר שמואל המוצא שטר הקנאה לא הזכיר קנוניא והכי נמי מייתי ליה הרי"ף:

דשיעבודא דאורייתא. והכי מסיק בסוף ב"ב דלא כמ"ש בהגוזל קמא ובפ"ק דב"ק עיין מ"ש שם:

דרב אסי איהו מרא דשמעתא דבשטרי הקנאה.

בין ילוה בין לא ילוה. עיין מ"ש בשם הר"ן בפרק האשה שנתארמלה גבי שטר אמנה:

אם עשה אפותיקי. פי' מפורש כמו שמפורש בסימן דלקמן:

א"נ כדמסיק כו'. ובאפותיקי מפורש כדלקמן שם ויש עוד נפקותא כתבוה התוספות:

או בחזקה דרפיק כו'. כלומר בחזקה שהוא כגון דרפיק כו':
והקנין לפי המנהג כו'. כלומר דהא דתלינן בכך נהגו הקונים וכו' ומעכב כו' לא תקשה לך וכי משום שנהגו תועיל לו לעכב מה לי למנהגם נלך אחר דיני הקנינים וכבר קנאה בהקנאה גמורה כפי הדין להכי קאמר דהקנין עצמו כפי המנהג וכי היכי דסיטומתא קניא שלא כדין אלא שכך נהגו ה"נ קודם דדייש אמצרי לא קני מפני שכך נהגו אע"פ שלפי הדין קני:
או שקנו מידו בפירוש על השבח ולקמן מסיק רבא הלכתא דיש לו אפילו לא פירש:
כיון דאין מחזיר לו מעות. איש לו קרקע קאי ובקנה מידו טעמא כדפרש"י שמיד חייב לו בשעת המכר כשקנה מידו ולא מיחזי כרבית והכלל כדאמרינן בגמ' דהכא זבינא ובקל נדחה איסור רבית:
בין שבח דמכר כו'. כלומר בין שבח שהזכירו גבי מכר הכא ובין שבח שהזכירו גבי מתנה הכא:
באילו קנאו מוכר ומכרו ללוקח. מסיים הטור סימן קט"ו אחר שמכר לו השדה ונתחייב באחריותו ע"כ:
וחל שעבוד המלוה והלוקח כאחד עליו. ואע"ג דלוקח תפיס לא מהניא תפיסתו כמ"ש רבינו בפרק הכותב אבל אין לדקדק מכאן דהגבית לוה לאחד משנים ששיעבודם עליו בשוה דלא להוי גבייה מעליא. דמסתמא לא גרע הגבייתו ונתינתו מהגבייה ב"ד לענין זה דמה שגבה גבם ושאני הכא דלא מחשבינן ליה להגבייה שהגבה המוכר ללוקח את השבח דאדרבה אנו מחשבינן שאינו רוצה להגבות השבת להלוקח לפי דעבד לוה לאיש מלוה ולוה יהיב ליה טפי דטובה עביד ליה שהלוהו חנם משא"כ לוקח דלטובת והנאת עצמו הוא שלקח והלכך אין כאן הגבייה מהמוכר ללוקח כלל. ולמלוה כ"ש דלא. שהרי אין השבח בידו ולכך חולקין אבל מצד תפיסה דהלוקח תפוס ועומד הוא היה לנו לדון שיהא מוחזק ועומד כיון שאין למלוה דין קדימה עליו ומדלא אמרינן הכי מייתי לה רבינו יונה ראיה דבכל מקום ששעבוד שנים שוים אין התפיסה מועלת וכמו שכתב רבינו לדבריו בפרק הכותב וראיתי בב"י סימן ק"ד שבתשובת הרשב"א סימן תת"ק יש דעה דפסק דהגבייה הלוה מהני אף בלא ב"ד ואפי' בקרקעות ואע"ג דיש לדחות דאפשר שהרשב"א סובר דגם גבייה דמעצמו מהני ומעשה שהיה כך היה שהלוה הגבה אבל ה"ה גבייה דמעצמו וא"כ אין ראיה לדידן דס"ל דאין הגבייה דמעצמו מהני ויש פנים לזה ממ"ש הבית יוסף שה סעיף י' דהרמב"ם והרי"ף סתמו דמה שגבה גבה ומשמע דאף שלא בב"ד ושהמגיד כתב שהרשב"א הסכים להרמב"ם א"כ הא קמן דהרשב"א סובר

בכל ענין שגבה אפילו מעצמו דגבה הא ליתא דהמגיד לא הזכיר כלל חילוק זה ולא כתב דהרשב"א מסכים אלא על עיקר הדין דאם קנה אחר שלוה משניהם דגבייתו גבייה הלכך אין לנו שהרשב"א סובר דגביית עצמו מהני אבל גביית הלוה שמענו לו בתשובה זו ועוד נוכל לומר דאף הרמב"ם דסתם מ"מ כתב לישנא דגבייה ובזה נכלל גם הגבייה דמן הלוה אבל תפיסה דמעצמו אינו בכלל לשון גבייה וא"כ נוכל לומר דאף הרמב"ם יודה בתפיסה דמעצמו דלא אך דמלשון רבינו בפרק הכותב אין נראה לדקדק כן שהרי כתב בלשון הרמב"ם אם תפס אלא אם כן שנאמר דהתם אכתי לא נחית לחלק בין גביית ב"ד לגבייה דעלמא וכל הגביות שוין ולכך תפיסה דמעצמו נמי ומשום כך לא דק בלשון וכ' תפס במקום גבה אבל בתר דנחתינן לחלק בין גביית ב"ד לשאר גבייה יש לנו לחלק ג"כ בין גבייה דלוה לתפיסת עצמו ונדקדק בלשון הרמב"ם דבדוקא כתב גבה:

אם הקרקע שוה מאה זהובים והשבח עשרה זהובים. ודמי החוב כנגד דמי הקרקע והשבח שהן ק"י זהובים:

והמלוה חלק א' מי"א חלקים שבו. שהרי אחריות המוכר מצד הלוקח הוא המאה אשר טרף ממנו המלוה. ואין עוד להמלוה לטרוף בחובו כי אם עשרה נמצא שללוקח עשר ידות על המלוה ולפיכך נחלק עשרה זהובים של השבח לי"א חלקים ונוטל הלוקח י' חלקים והמלוה חלק האחד עשר אבל אין לחשוב ג"כ טריפות השבח לגבי הלוקח ושיטול יותר בשבח עצמו. דהא אמרינן לקמן בסמוך דאין גובין לשבת אלא מבני חרי. והלכך לא יכול ליטול כלל מזה השבח שמשועבד הוא להמלוה. כך הוא ביאור דברי רבינו. והב"י בסימן קט"ו שכתב עליו שדברים מתמיהים הם וצ"ע ע"כ אגב שיטפיה לא דק אבל מ"מ מה שכתב רבינו בכאן לחלק השבח לפי חלקי הממון אתיא אליבא דרבינו חננאל. אבל להרי"ף הוי חצי השבח ממש לכל אחד ואחד לפי שסובר דבעלמא נמי לא אזלינן אחרי חלקי ממון אלא אחרי מספר הבעלים אשר להם השיעבוד. ומ"מ הכריע רבינו בפרק מי שהיה נשוי כהרי"ף ולפי' לא ה"ל לסתום בכאן אליביה דר"ח וזהו שקשה עליו ואע"פ שמצינו להטור דלענין מקבלי המתנות בסימן קי"א ובסימן רנ"ג ס"ל נמי כר' חננאל משום דהתם אזלינן בתר אומד דעת הנותן דהרבה לזה ומיעט לזה כמ"ש הרי"ף בפרק יש נוחלין ולפי זה רציתי לתרץ דהכא דתפיס הלוקח מודה רבינו דיהיב ליה על דרך ר"ח אלא שכבר כתבתי דתפיסה לאו תפיסה היא גם הטור בסימן קט"ו בדינא דהכא לא העתיק דברי רבינו דהכא אלא סתם וכתב חצי שבח ונמצא שקושיא זו במקומה עומדת מאי דכתב הכא דלא כמסקנת עצמו אבל מ"מ אין זה מן המתמיהין ולא ממה שצ"ע שכן מצינו לו בהרבה מקומות ומהן בסמוך לקמן גבי שבח דיתמי:

ולא כתב ללוקח דאקני. כלומר שכתב לו בפירוש שלא ישתעבד בדאקני דאל"ה אחריות טעות סופר לכל דבר כמ"ש טור בשם רבינו בסימן קי"ב ומהר"ו כ"ץ סימן קי"ב סק"ד כתב שהוכיח דהרא"ש והטור לא ס"ל דגם בדאקני אחריות ט"ס הוא ואפ"ה כתב בס"ס קט"ו דמיירי בדפירש ולא הזכיר למ"ש בסימן קי"ב וס"ל כמ"ש נ"י בסוף פרק מי שמת שאם כתב אחריות נכסים שקנה ולא כתב דאקני דאמרינן מה שכתב כתב ומה שלא כתב לא כתב:

והשבח יתר כו'. וגם מסיק ביה שיעור השבח היתר כו' ונתכוין לתרץ בזה תמיהת התוס' שתמהו דכיון דלא מסיק אלא שיעור ארעא אמאי נוטל שבח היתר על ההוצאה והמגיה והשבח היתר כו' לא הפסיד:

והשתא לא צריכנא למימר דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחיה פי' ושבח היתר על היציאה כו'. וכתב זה כלפי מה שכתבו התוס' על תמיהתם דלעיל מאוקימתא דברייתא דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא וכתבו דלמסקנא דאפותיקי ניחא וכו' ורבינו שתירץ תמיהתה דמיירי שיעור ארעא ושיעור שבח היתר כו' כתב עכשיו דהשתא לא צריכנא וכו':

כיון דעשאה אפותיקי כו'. ושמואל מצי מיירי אף בעשאה אפותיקי ומסיק ביה שיעור ארעא וכולה שבחא וא"נ דוקא בלא עשאה אפותיקי דאי עשה אפותיקי הורע כחו של הבע"ח מידי דהוה כיורד לתוך שדה חבירו ושתי הסברות כתבה רבינו לקמן:

ושבח מבני חרי. ומשמע דכולה שבחא ולא יהיב ליה ב"ח ההוצאה כלל. וזו היא הסברא הראשונה שכתבתי והוא המסקנא דלקמן ומיהו בסמוך שכתב ואי שוייה ניהליה אפותיקי אפי' לא מפסיק כו' ומסיים דשיימינן ליה לשבחא כו' ומשמע דבההיא כללא כי מסיק שיעור ארעא ושבחא נמי דהא כתב אפילו כו' לכך נראה דהכא לא קאמר אלא דשבח מבני חרי ולא נחית השתא לדין השבח גופיה כמה דגבי מיניה:

ושבח מבני חרי ולא הוי כלוקח מגזלן אע"פ שלקח לאחר הזמן ואין לו פרעון אלא מזו. דסבור היה לפייס בע"ח בזוזי וחל המקח עד שטרפה. תוס':

אלא יהיב ליה דמי. דהא זוזי יהיב ולפיכך שורת הדין שבעל כרחו יסלקו בזוזי כשאין לו כשיעור:

ושיימי' ליה לשבחא וכו' דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו כו'. וכ"כ התוס' וצריך לומר דמחשבינן ליה כשדה שאינה עשויה למה שעשה בה הלוקח דהא בעשויה לכך דינו דשמין לו כמה אדם רוצה ליתן כו' כדאיתא לקמן בסוף פרק השואל ונמצא כיוצא בזה בהגה"ה ש"ע ס"ס קע"ח לענין שותף דאע"ג דהוי כיורד ברשות אפ"ה אם היציאה יתירה על השבח אין דינו כן וה"נ צריך לחלק בכאן דלא דמי לגמרי. ולענין אחר עדיף הכא

מיורד שלא ברשות כמ"ש נימוקי יוסף דהכא לא יכול בעל חוב לומר לו טול עציך ונטיעותיך משום דהכא דמי קצת ליורד ברשות:

ומותר השבח שקיל מגזלן. כרבא דבסוף השיטה לקמן:

וטעמא דבנות במזונותיהן כו'. אבל מעיקרא פריך אכתובה מש"ה מפרש לה רבינו נמי מעיקרא אכתובה. וכי שני לה התם מקולי כתובה הדר פריך אבנות במזונותיהן ושני לה תנאי כתובה כו':

וא"ל אם לא אפרע לך עד זמן פלוני תהא שדה זו קנויה לך מעכשיו ועבר הזמן אחר מיתת אביהן. ולעיל לא כתב אלא באומר לא יהא לך פרעון אלא מזו. ובהך דהמקבל גופיה כתב רבינו בפ"ק דב"ק דהוא באומר לא יהא וכו'. וכן מפורש בהך בב"י סימן קטו. וכן בתוס' פרק יש בכור כתבו כן. ובהגוזל קמא דף צ"ו בתוס' מוכח נמי הכי ודברים הללו מסיים בהו רבינו שהן הן דברי התוס':

והשתא דעשאה אפותיקי גרע כח בע"ח כו'. והא מילתא אישתמיטתיה למהר"ו כ"ץ כשכתב בספרו ס"ס קי"ז על הגהת רמא"י ז"ל וי"א דזה דוקא כשלא היה החוב נגד הקרן והשבח כו' וסבור היה דקאי אירישא שבפנים דמיירי כשעשאה אפותיקי ונדחק הרבה ליישב דברי ההג"ה והניחה לבסוף בצ"ע וכל זה דלא ס"ד דאפותיקי גרע אבל אי הוה ס"ד הא דהכא והן הן דברי התוס' דהגוזל קמא לא הוי קשיא ליה מעיקרא כלום דודאי דההג"ה אסיפא קאי דמיירי בשלא עשאוה אפותיקי ותו לא מידי:

ולא הוחלט ואי בעי כו'. ללשון רבינו דלעיל שכתב דמיירי שא"ל תהא קנויה מעכשיו אבל למאי דכתבתי דבאומר לא יהא לך פרעון אלא מזו איירינן לא שייך דלא הוחלט אלא דאי בעי כו':

ויפו כח היתומים כו'. עיין בפ"ק דב"ק גבי בע"ח אינו גובה מעבדי דיתמי:

וכ"כ הר"ר יונה ז"ל דיתמי כמתנה כו'. ולא מסיק כן בפרק המקבל וגם בריש פרק אע"פ במסכת כתובות כתב לדברי התוס' וכן בס"פ האומר דקדושין והטור בסימן קט"ו מחזיק דבריו שבכאן לעיקר:

ממפקיד מעות כו'. בס"פ המפקיד:

והוו כהלואה ומחזי כשכר מעותיו. אבל הפירות שאכל הרי הנגזל בא ושקיל להו כדלעיל.

ה"ג א"נ משום. וכן לשון הרי"ף ועי' בסמוך:

שיזכה במה שהוקרה וכו'. ולפיכך אם יטול יותר מחזי כשכר מעותיו ולפיכך בגמ' ליתא אלא חד טעמא דאדם יודע כו' ורבינו מסיק לעיל בהך טעמא גופיה דמשום דמחזי כרבית:

אבל שבח דאתי מחמת הוצאה כו' שקיל מיניה דנגזל כו'. משמט דשקיל לכולה שבחא וכן הוא הראיה שהביא מפ' הגוזל עצים דהתם ודאי דכולה שבחא דידיה הוא אבל בקיצור הפסקים כתב ההוצאות נוטל מהנגזל והשאר יפסיד וכ"כ בטור סי' שע"ג. וצ"ל דאף להרי"ף יש חילוק בין מטלטלי למקרקעי ודו"ק:

הלכך תקון כו' דוקא בשבח שהשביח. אבל בגזילה גופא שינוי דהדר אף מדרבנן לא קני כמו שכתב רבינו שם בריש הפרק:

הלוקח כו' בלא הכיר בה. תוס':

מ"ט. כלומר במה קנאו דהא דבר שלא בא לעולם הוא. נ"י:

והלכתא כרבינא לקולא. דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רבינא לקולא והלכה כרבינא לקולא כדאיתא בפ' ג"ה דף צג:

דלית הלכתא כרב. דאמר מה מכר ראשון לשני כו':

דהא לא א"ל לכשאקחנה כו'. כלומר דאי טעמיה דרב משום דאדם מקנה כו' ה"ל שיאמר לכשאקח כו' אלא על כרחך לרב טעמא אחרינא והיינו משוה דסמיך עלויה שיעמוד המקח בידו:

לא אמר כלום עיין ברפ"ק דמכות ובפ' מי שהיה נשוי גבי דזבנה לכתובה דאמיה בטובת הנאה:

ומכר מה שאירש. ולפי שעדיין לא באת הירושה לידו לא קרי ליה הירושלמי אלא בלשון הלואה דקאמר בלוה וכו':

שא"ל עדים בשעה כו'. עיין בפ"ק דב"ב בסמ' ל"ט:

ואפ"ה חייב אתה ליתן לו לא הוחזק כפרן כיון שאנו יכולין למצוא כו'. דאע"ג דלעיל אמרי' דהלכתא כרב זביד לפי שאין המון העם מבדילין וכו' היינו נמי כדי שנמצא צד זכות למה שאמר פרעתי שאמת הוא אומר. וה"נ כדי למצוא לו זכות שלא יהא כפרן אנו אומרים שהבדיל והפריש בין צא ובין חייב דלעולם יש לנו למצוא זכות למוחזק בממון:

אבל הכא שבתביעה זו הוחזק כפרן ע"פ עדות משא"כ לעיל בדרב יוסף בר מניומי שכתב דכשנגדו נשבע ונוטל משום דהתם לא ע"פ עדים נעשה כפרן אלא דמסברא דנפשין אמרינן דשקר הוא דובר במה שאומר פרעתי:

והוא שחייב מודה דליכא למיחש כו' דהא כתוב ביה הנפק. וכתבו התוס' דבשחייב מודה נקט הנפק משום דיוקא דאי אין כתוב בו ביום אפילו כתוב בו הנפק דודאי לוה לא יחזיר דחיישי' וכו' ע"כ. וזה ודאי דוחק הוא. ועוד הרמב"ם בסוף הל' גזילה הצריך לתרוייהו והמגיד שם בשם הרשב"א הניח בתימה והב"י בסי' ס"ה שכתב דהרא"ש לא כתב בדר"י שכתוב בו הנפק אולי נוסחא אחרת נזדמנה לו א"נ היה לפניו קצור הפסקים וסבר שגם בפנים לא נזכר. ולי נראה דלאו קושיא היא ודדוקא נקט ר"י הנפק במלתיה. והיינו לענין אם מצאו בו ביום ולא הוציאוהו בב"ד ביומו ומ"מ נאמן לומר שמצאו בו ביום שנכתב במגו דהוה מהדר ליה למלוה. השתא אי לאו דכתוב ביה הנפק איכא למיחש לשמא כתב ללות ולא לוה. ועכשיו הוציא לעשות קנוניא כך נ"ל. ומ"מ בקצור הפסקים לא נזכר הנפק ואולי מטעם אחר משום דלאביי עדיו בחתומיו זוכין לו ודאי דלא צריך וכך פסק רבינו כאביי. ומהרר"ו כהן ז"ל כתב דאיכא למיחש כיון דאתיליד ריעותא בנפילה דלמא אין ביד המלוה מעות ולא ילוהו עד זמן מה ויעשה קנוניא עם הלוה בשביל הקדמת הזמן מהיום והלוה יעשהו בשביל פשיטי דספרא אבל כשהוא מקוים דהיינו הנפק ליכא למיחש להכי ע"כ. לא נראין לי דבריו בזה דאע"ג דלא ילוה עכשיו עד לאחר זמן אפ"ה כיון שמודה ואומר לב"ד שיתנוהו למלוה משתעבד אפי' לא לוה עכשיו כדאמרי' לעיל המוצא ש"ח בשוק אע"פ שכתוב בו הנפק דליכא למיחש שמא כתב ללות ולא לוה דכיון דמקוים הוא בא ליד המלוה כו' ומאי הוה כי בא נמי ליד המלוה דלמא לא לוה אלא עד לאחר זמן אלא ודאי דבמסירת השט"ח ליד המלוה משתעבד וכן מפורש בהדיא לעיל גבי והא דתנן אין כותבין שטר ללוה כו' דכיון דשקיל ליה מלוה לשטרא אשתעביד ליה מההיא שעתא:

ומפסדו לי'. פרש"י למטרף לקוחות. לא שמבני חרי גבי דכחרס בעלמא הוא. אלא משום דדל שטרא מהכא הא איהו מודה. ובעלי תריסין נחלקו בזה ואין זה מכוונת החיבור הזה אבל בס' לבוש יום טוב מקומו המקום יהא בעזרי להשלימו כאשר עם לבבי אמן:

ולא שייך למימר א"כ מה הועילו כו' דמצי לאתרויי כו'. וכ"כ בתשובותיו כלל ל"ו סימן ז' ומשמע דהא דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום לא נגעו בה משום מה הועילו כו' אלא דכח ב"ד יפה ויפה שלא לטעון אחריו. וקשיא לי מסוגיא דגמרא דכי דחי אביי מעיקרא דהא דקאמר גט היינו כתובה דליתא דא"כ אלמנה מן האירוסין במאי גביא לטעון ולימא פרעתיה וכ"ת ה"נ א"כ מה הועילו כו' ומאי דיוקיה דדלמא באלמנה מן האירוסין גביא מכח דא"כ מה הועילו דלא שייך לומר דהו"ל לאתרויי דבמאן תהיה מתרה בו שהרי אפשר שאין היורשים בכאן. גם אפשר שהיא לא ידעה במיתתו ומש"ה

לא פליג ולעולם גביא אבל בגירושין הרי היא או שלוחה וכן הוא או שלוחו בשעת הגירושין ומצי לאתרויי ולא תגבה מכח מה הועילו כו' אלא משום דגט היינו כתובה כדהוה ס"ד אלא על כרחך הך דמצי לאתרויי לאו מילתא היא ומשום מה הועילו כו' אמרו דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וע"ק דהכא משמע דהתראתו שמתרה מועלת לעולם ובפרק שבועת הדיינים גבי מנה לי בידך א"ל הן וכו' כתב דדוקא בשעת קבלת המעות מהני וא"כ כשהוצרך לתובעו בב"ד וכו' אבל בלאו הכי לא אא"כ שיקבל עליו התנאי אבל בעל כרחו אין ההתראה מועלת כלום ובס' המלחמות דלהרמב"ן לא נכתב כלל הא דלא שייך למימר כו' ואדרבה דבסוף דבריו דמחלק בין עיקר כתובה לתוס' מסיים הכי דבשלמא גבי עיקר כתובה במקום שלא נהגו לכתוב כבר תקינו לה רבנן דתגבה שאם אי אתה אומר כן מה הועילו חכמים בתקנתן לעולם יאמר פרעתי ולא סמכה דעתה ובעילתו בעילת זנות וכו' ע"כ ואף רבינו כתב בהדיא בפרק אלמנה ניזונית דמטעם מה הועילו לא מצי למימר פרעתי במקום שאין כותבין:

כדפי' לעיל ל"ג בתשובה כלל ל"ו וגם במלחמות ה' ליתא:

ה"ג וזו היתה. וכן הוא הלשון בתשובה:

או בחד מהני כו'. כפל לשון הוא:

או שליח או בעל קודם שראוהו. מפורש בפרק כל הגט גם שם מפורש טביעת עין דע"ה:

דדלמא סימנין לאו דאורייתא. עי' בסוף פירקין ועוד בפרק ב' גבי מצא חבית כו':

ואסיקנא דכי אתי למיטרף כו'. הקשה בית יוסף סימן ס"ה דלמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו לא צריכא להך כדאיתא בהדיא בגמרא וגם קי"ל בפ"ק דגיטין כמ"ד דזכות הוא לעבד. ורבינו מסיק לקמן דבחתומיו זכין לו. א"כ לא ה"ל לכתוב למסקנא זו אלא שנמשך אחר לשון הרי"ף דפסק דלא אמרי' בחתומיו כו':

ה"ג ולאחר מיתה אלמא שכתוב בה:

ובהכי מתוקמא כו' דדייקינן כו'. כלומר ומוקמינן לה בש"מ דהא דמסיק וכן בבריא ליתא לרבינו אלא להרי"ף כמו שאכתוב שם בס"ד:

וכן נמי מתנת בריא כו' כל זה לשון הרי"ף. ובגמרא אוקמתא דרבי אבא בר ממל ולקמן בסוף השיטה כתב רבינו דמילתא דרבי אבא בר ממל לא מתוקמא כאביי צריך לומר דאה"נ דלמאי דמסיק דהלכתא כאביי הא דוכן במתנת בריא ליתא ולא כתבה אלא להרי"ף ואע"ג דכתב רבינו ג"כ לקמן דאם מכר או נתן לשני קודם שבא לידו נתבטלה זיכוי החתימה. התם נמי להרי"ף כתב כך ומסיים בה דרש"י לא פי' כן. וכך פסק הטור בס"ס ל"ט. אך צ"ע על הטור שבסי' ס"ה פסק להא דוכן מתנת בריא ולא כתב דלמאי

דפסק בסי' ל"ט דבחתומיו זכין לו יחזור כשהלה מודה. והב"י לא העיר בזה אולי סמך על מ"ש לעיל מינה על המוצא שטר שחרור כמו שהעתקתי דבריו לעיל:

ה"ג אומרת לתת לו:

ומפיק ליה לשובר כו'. דליכא למימר דאמרי' ליה זיל אייתי ראיה כו' דלא אתיא לוקח ותבעיה מדאהדרוהו ניהליה רבנן לשובר ודאי קמו במילתא ומקמי דידי מטא שובר לידיה דאל"כ למאי הלכתא אהדרוהו משא"כ בגט שחרור אתא לוקח ותבע דקאמר האי דאהדרוהו ניהליה רבנן לגיטא משום שיהא משוחרר כדאיתא בגמרא דמחלקינן הכי בין מצא גיטי נשים לשטרי חוב:

ה"ג דרב נחמן:

וא"ת וניחוש שמא מכרה כתובה במעמד שלשתן כו'. והתוספות כתבו דליכא למיחש דאי ליכא עדים שמכרה הבעל והאשה יכפרו המכירה. ואי איכא עדים נשיילינהו היכי הוה אם אומרים שנתרצה הבעל או שתק א"כ מודה שהשובר שקר ואם מוחה שאמר כבר פרעתי לה א"כ השובר נעשה קודם המכירה ואינהו דאפסדי אנפשייהו ע"כ. ורבינו בפרק הכותב לא כתב אלא זה התירוץ בלבד. ואפשר לי לומר דבכאן סבור היה רבינו דאפי' כי אמרי העדים שמיחה ליכא למימר דלקוחות אפסדי אנפשייהו שיכולים לומר מה לנו ולמחאתו דדלמא בשיקרא קא צווח ומחה שעדיין לא נתנתה לו השובר ומשום שידע שכתבה סבור היה שיפתנה ויוכל לה שתתנה לו את השובר ועכשיו שפיתה אותה נתנה לו אבל כשצווח עדיין לא נתנה לו:

ועוד מדלא קאמר כו'. קשה דהיינו מאי דדייק כבר אפי' איתא במלוה כו' ובפרק החובל ליתא להך ועוד וכו'. וכן בתוס' דהתם אבל בתוס' דהכא וכן בדברי רבינו ספ"ק דגיטין ובתוס' דהתם לא כתבו אלא מדלא קאמר וכו' בלבד:

והנותן או המוכר שטר במעמד שלשתן כו'. אע"ג דאמרי' דלחכמים הא דרב הונא דוקא בפקדון. הא מסקינן בהדיא בספ"ק דגיטין דאפילו במלוה:

כתובתה מאי בעיא גבה. וההוא עובדא דקריבתא דרב נחמן דקתבעה לברתה לא שתבעה לתת לו הכתובה של אמה שקנאה דגביה הויא הכתובה אלא היא היתה יורשת שגם אביה מת הכי מסיק רבינו בפרק הכותב:

דלא סמכי דעתייהו דלקוחות אם לא שתמסור כו'. ולשמא סמך דעתיה אפי' לא מסרה מילתא דלא שכיחא הוא ולא חיישינן כדלעיל:

ועוד שובר בזמנו טורף. פי' התוס' ועוד אפי' מסרה הכתובה ללוקח ואין כתובתה בידה:

מתוך דברי רב אלפס כו'. שאלו הדברים מדברי רב אלפס הן שכתבן לעיל אמתני' מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים וכו':
ורש"י לא פי' כן. וגם דעת התוס' כפרש"י כדלקמן:
וקי"ל מאביי ורבא ואילך כו'. כבר כתבתי בפרק כיצד דהתם נמי ה"ל לרבינו להקשות כן על דברי הרי"ף דהתם ועיין עוד בפרק דלקמן בבעיא דמקום הוי סימן:
לא מתוקמא כאביי. אבל להרי"ף מיתוקמא כאביי דס"ל דכי מכר מתבטל זיכוי החתימה אבל להתוס' לא מתוקם משום דסברי כפרש"י. ורבינו שכתב לעיל להא דר' אבא בר ממל מהרי"ף העתיק כן ולא לכ"ע:
כדפירשו התם. ור"ל בתוס' דף יג ע"ב בד"ה דברי הכל וכו':
אבל לענין ממון כו'. עי' בתוס' דלפעמים מחמירין בממון דאין הולכין אחר הרוב בריש פרק הפרה ועי' בפרק דלקמן גבי מצא חבית יין:
מ"מ יכולין לתקן. דהפקר ב"ד הפקר:
מדלא אייתי ביבמות מתני' דמצא פירות בכלי כו'. קשה אמאי לא מקשה מדלא מייתי מתני' דהכא מצא בחפיסה כו' ומדקתני בחפיסה ולא קתני חפיסה כו' שמעינן מינה ודאי דאשטר קיימי' דיחזיר ע"י סימן הכלי:
ולשמא כתב ללות כו' אלא בשטר דאתרע כו'. היינו בשטר שכבר נכתב מחזקינן אותו בטוב אא"כ דאתרע אבל לכתחלה כשבא הלוה ולא המלוה אין כותבין דשמא לא ילוה עכשיו אא"כ בשטרי הקנאה. ולאביי כותבין משום דעדיו בחתומיו כו' כדלעיל אמתני' דמצא שטרי חוב כו':
אם יש עמהן סמפונות כו'. מפורש בסוף הפרק:
בעוד שלא התחילו לטעון. דאי התחילו היינו פתחו ליה בדינא דבהגוזל בתרא:
ותכריך ואגודה היינו כדי שיוכל ליתן סימן במנין כו'. עיין בפרק דלקמן גבי בדי מחטין וצנורות:
ודלמא לקיומינהו אזול. לסופר הב"ד דהוו שלשתן ביד סופר אחד:
לוה לא מקיים שטרא. ולא משני דמיקיימי דא"כ איכא למיחש דשהה בידי הסופר וממנו נפל דדוקא מלוה לא משהה:
פירוש אם ישנו עם שטרותיו של אדם. כך פי' רש"י דמילי מילי קתני ולא קאי אדלעיל מצא שטר כו' דמיירי ביד אחר.
ואם אין עליו אשראתא. בברייתא שבגמרא גרסי' ואם אין עליו עדים וכן העתיק הרי"ף אבל פי' בנ"י דלא שאין בו עדים כלל קאמר דא"כ לא הימניה במידי דחספא בעלמא יהיב ליה אלא בדאית ביה עדים עסקינן אלא שאין בו עדי קיום ומש"ה נאמן עכ"ל והיינו

דדייק רבינו וכתב ואם אין עליו אשראתא. ולפיכך כדין הקשה הב"י על הטור סימן ס"ה שעל מה שכתב הטור דאם השובר ביד השליש וכו' ואם אינו מקוים יתקיים בחותמיו ואז נאמן השליש לומר שהוא פרוע כתב עליו הב"י לשון זה קשה בעיני שאם נתקיים השטר בחותמיו מה צורך לנאמנותו של שליש ואפשר דה"ק ואז כשאינו מקויים שייך נאמנות השליש אם לא נתקיים ועי"ל דיתקיים בחותמיו לא כתיבת הנפק קאמר אלא היינו לומר יתקיים מחותמיו קאמר כלומר שישאלו לעדים וכו' ואם אינם וכו' אז השליש נאמן עכ"ל ומהר"ו כ"ץ כתב שדבריו של הב"י תמוהין ושכך תמה בדרכי משה ואין אני רואה שום תמיהה דאי משום דאע"ג דמקוים צריך השליש שיאמר היאך בא לידו ונמצא דעדיין צריכין לנאמנותו אפ"ה אין דברי הטור מתישבין לפי שבהדיא משמע מדבריו שאינו נאמן אלא במקוים ואין הדבר כן ואדרבה פשט דברי הברייתא והרא"ש מוכיחין כדברי הב"י וכ"ש דבנ"י כתב בהדיא דהשליש נאמן כשאינו מקוים גם סברא הוא דקיום שטרות אינו אלא דרבנן ומדאורייתא אין צריך וכי חתימי סהדי סגי לכך אמרו ז"ל שאם הושלש דהשליש נאמן דאוקמה אדאורייתא. ויכולני לומר שרמא"י ז"ל שלא הגיה בש"ע והניח כדעת הב"י הוא מפני שחזר בו מתמיכתו שבדרכי משה:

דהא הימניה לשליש. אבל התם בסוף זה בורר לא מיירי בשליש:

הדרן עלך פרק ראשון

סעיף ב

וכ"ע. כלומר וגם כ"ע. לא ידעי כמו לאו כ"ע ידעי וכיוצא בזה בפ"ק דב"ק שכל המעוררים אין זכאים וכו' ובגמרא דהגוזל קמא נמי כמ"ש שם:

ושקלי להו. עיין לקמן גבי הלכתא כריכות ברה"ר וכו':

והא חדא מינייהו. דהיינו היו"ד. והעי"ן עד זומם למפרע נפסל. והלמ"ד לחי העומד מאליו. והקו"ף קידושין שלא נמסרו לביאה. והגימ"ל גילוי דעת בגט. והמ"ם מומר אוכל נבילות להכעיס כפירושו של רש"י לעיל דף כ"ב והסכים עמו הר"ן בפ"ב דקידושין:

כיון דמידי דמיכל נינהו. ובגמרא אגב דיקירי. וכתב הב"י סימן רס"ב דיש לתמוה עליו ולמה החליף שיטת הגמרא שאמרו גבי עיגולי דבילה וככרות אגב דיקירי ממשמש בהו ואפשר שהוא ז"ל לא היה מפ' יקירי מלשון כובד אלא מלשון חביבות א"נ אפילו אם תמצי לומר שהיה מפרש יקירי מלשון כובד במחרוזות ליכא כובד וצריך ליתן טעם משום דמידי דמיכל הוא חשיבי ההוא טעמא סגי לעגולי דבילה ותו לא צריך בהו לטעמא דיקירי עכ"ל:

כיון שמן השותפות קודם חלוקה יהיב להו וכו'. והא דסוף פרק הגוזל בתרא אמר רבא אריסא מדידיה יהיב התם מתוך ביתו הביא כמ"ש התוס' וכתוב בהגה"ה שבעמוד וכן צריך לחלק בפ"ב דקדושין סימן כ"ט:

או ישראל חשוד. יש לפרש חשוד דלא ידע דינא דספק הנוח כדלעיל וכן לקמן קרינן לע"ה חשוד:

אבל במקום הפקר נוטל גרסינן. ולא גרסינן ומכריז ואף על פי שגם בקצור הפסקים כתוב כן אי אפשר לקיים הגירסא לפי שזו הקושיא דואף על גב כו' לא מצי קאי ארשות היחיד דאם כן מאי מקשה מהתם דהתם איירי בדבר שאין בו סימן ואפילו סימן מקום נמי לא דמוקמינן לה הכי לקמן במדדין ועוד היכי קרי ליה לרה"י מקום הפקר ולקמן מדמה ליה בהדיא רה"י למקום שמור קצת כגון אחר הגפה אלא דקושיית ואע"ג כו' ארה"ר קאי וכן מפורש בהדיא בתוס' שמקשים אכריכות ברה"ר והרי הן שלו הלכך לא גרסינן ומכריז:

מנין הוי סימן. בגמרא ובריי"ף גרסי' משקל הוי סימן. אבל בחכמת שלמה הגיה שצריך להיות מנין אך יש לומר למאי דגרס הרי"ף ומדמשקל בוי"ו יש לקיים גירסתו כמו שכתב נ"י. דומדמשקל תלמודא מסיק:

ומדמשקל הוי סימן וכו'. הוקשה לי אמאי לא פשיט לה מברייתא דלקמן מצא שנים שנים חייב להכריז דש"מ בהדיא דמנין הוי סימן ותירצתי דברייתא דהכא סתמא מיתניא וההיא דלקמן רשב"א שנאה ואע"ג דרבינו מסיק הלכה כמותו מכל מקום ניחא ליה לתלמודא למפשט מסתם ברייתא:

מדה וכו'. עיין בתוס' ונ"י:

דהתם בישראל חשוד איירי וגרע מכותי. ובפרק אין מעמידין כתב דאי נמי דהך דהכא נמי בישראל חשוד ועדיף טפי סימנא דתלת קרנתא:

משום דרבא כשמעתא דנפשיה פסק. וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות בשם הראב"ד ולדברי הרי"ף הוא דקאמר הכי ובשיטתו דבסוף פרק דלעיל דלא דק למיפסק כרבא משום דבתראה הוא. אבל כבר השיג עליו שם רבינו מדברי עצמו שכ"כ בכמה מקומות דהלכה כרבא דבתראה. ועיין בפרק עושין פסין ומ"מ יש לי לומר בכאן דמשום דרב ביבי שהיה גם כן בימי רבא שהרי מרב נחמן קא בעי לה. ולקמן בגמרא דף כ"ד ע"ב רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן וכיון דלרב ביבי בעי לה הלכך לא מכרעא פשיטותא דרבא:

חלפי. פי' צמחי עשבים הנקראים חלפי והן קמשונים שצומחים בכרמים. ערוך:

למאי נ"מ. כלומר הא דקאמר עבדי רבנן ודאי לגופה דרשאין לשנות בהנך הל"ל סתמא בהני תלת מילי משנין ולמה ליה למימר עבדי רבנן דמשני:

אלא בהני תלת כו'. וכן מפני דרכי שלום. עיין בהגה"ה שבעמוד ובתוס' ועיין בפרק אלו טריפות סימן פ' כתב רבינו דמהדרינן בטביעת עינא לרואה טריפה לעצמו ועיין מה שכתבתי שם בס"ד.

ה"ג הא דקאמר אי לא שבעתן העין אינו חייב להכריז:

לא מודה להו. כלומר אלא בהא מיפלג פליגי רבנן וטעמייהו דסברי וכו:

ה"ג ולא חשדינן ליה דמשקר ואע"ג דדייקנא וכו' עד דשקלי וטרו אליביה ובתר הכי גרסינן ואלו הן כלים וכו':

שמצאן אחד אחד כו'. ומתניתין מתרצים בתוס'

והלה אומר בדין היו ושנים היו ואע"ג דמכריז מחטין כו'. לא דמי לשטרות דלעיל בסוף פרק קמא ומטבע דלקמן דבעינן ג' משום דמיעוט רבים שנים ולא הוי שנים סימן דהכא שאני דאומר גם כן בדין היו וזה לא הכריז אלא מחטין וכו' וא"ת ולעיל בשטרות כשיאמר תכריך או אגודה ושנים היו ליהוי סימן אע"ג דמכריז שטרי דהא לא הכריז תכריך ואגודה לא קשיא דשאני שכשמכריז מחטין מצאתי והלה אומר בדין היו ושנים היו הוי מנין דשנים סימן לפי דשנים שני בדין קאמר וזה לא הכריז אלא מחטין ולא בדין נמצא דבלשון ההכרזה לא הוזכר בדין כלל והלכך שני בדין דקאמר סימן טוב הוא אבל בשטרות דאע"ג דאומר הכריכה והאגודה מ"מ מנין שנים שהוא אומר אשטרות קאי וזה הכריז שטרות דמיעוטן שנים הלכך לא הוי סימן כלל מה שאומר שנים היו. ובטור כתב בסימן ס"ה בשם הרמ"ה דההיא דשטרות בלוה ומלוה א' הלכך לא הוי כריכה סימן וכו' ובזה מתורצת קושיא דידן נמי אלא שהב"י הקשה טובא על דבריו:

המציל מן הארי וכו'. עי' מה שכתבתי בזה בפרק הכונס גבי מבריח מן הארי:

מפני שהבעלים מתיאשים מהם ויאוש קני באבידה. כדילפינן משמלה לקמן מה שמלה שיש לה תובעים כו':

האי מתייאשין אסרטיא ופלטיא קאי. משמע דאילו צוח תייב להחזיר ותימה מדלקמן גבי שוקא דגלדאי וצ"ע:

אפי' עומד וצווח. כלומר ולא נתייאש אפ"ה ילפינן לה לעיל מאשר תאבד ממנו:

ה"ג או אפילו ברוב ישראל:

ונתן סימנים. אע"ג דבספ"ק וכן לקמן גבי אף השמלה בכלל היתה כו'. מספקא לן אי סימנים דאורייתא. ועוד בספ"ק כתב דלאיסורא חיישי' לשאלה. לא קשיא דאיסורא דהכא היינו איסור דסתם יינם ואינו אלא מדרבנן כדאיתא בפרק ב' דע"ז:

ופליג עליה בחדא. אע"ג דהמ"ל דלא פליג ודלא נקט רוב עובדי כוכבים אלא משום איסורא דיין וע"י סימן הותר מ"מ ליכא לאוכוחי דרב אסי ס"ל בכולה מילתא כרשב"א דדילמא פליג בחדא:

עושין שכר אגמי נפש. לישנא דקרא בישעיה י"ט:

בית חייהם. בהגוזל קמא פרש"י זה תלמוד תורה. ונראה לי דדייקי' מוהודעת דהיינו ידיעת חכמה ולקמן בפירקין דף ל' ע"א פרש"י זה בית חייהם ללמוד להן אומנות להתפרנס בו וחוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא ע"כ הדרך זו ג"ח שזהו דרך כל הארץ בלא צווי ואזהרת התורה שכן בני אדם מדיניים בטבע וצריכין לגמול חשד גם לזה. ילכו זה ביקור חולים שא"א לקיים אלא בהליכה שהרי אין החולה יכול לילך אצלו שיבקר בחליו. דסתם חולה מוטל על ערשו. בה זו קבורה דמשמעות בה הוא הטמנה בדבר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר כדדרשי' לענין מי המרים במים לא כתיב אלא אל המים שיהא העפר נראה ש"מ דבמים הוה משמע שלא יהא העפר נראה אלא טמון ונבלע במים. המעשה זה הדין שהות מעשה שוה לכל באי עולם. אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דיעשו משמע ישראל המיוחדים במעשיהם ועי"ל דדריש לישנא דאשר מלשון אשרי שיהו מאושרים בעשייה זו והיינו לפנים מן השורה ובגמרא דלקמן דף ל' ע"א דפרכינן דבקור חולים וקבורה היינו ג"ח ומשנינן בקור חולים בבן גילו כו' וקבורה זקן ואינו לפי כבודו:

א"ל דנעשה כצווח על ביתו כו'. מכאן תימה על מה שכתב רבינו לעיל בדרשב"א דדוקא במפי ארי וכו' אמרי' דאפי' צווח אבל בסרטיא ופלטיא לא. וכן תימה על הטור סימן רנ"ט דלא כתב בהך דאפי' צווח כדמשמע מהגמ'. ומדברי הרמב"ם פ"ו ופי"א מהל' גזילה נ"ל דמשוה המדות דלא הזכיר כלל הא דצווח ולפיכך נ"ל שמפרש והלא צווח כלומר שצווח בעל האבידה שכך וכך נאבד ממנו ואית לן למימר מדצווח שלא נתייאש וא"ל נעשה כצווח כו' כלומר אין זה מוכיח על שלא נתייאש דודאי נתייאש אלא צווח כדרך ב"א הצווחים על דבר שא"א שיחזור לידם כמו צווח על ביתו שנשרף ולכך סתם הדברים וכתב בפרק י"א דודאי נתייאשו וכן יש לפרש דברי הטור דאע"ג דכתב גבי מציל מפי הארי ואפי' צווח כו' היינו נמי כפירוש הרמב"ם לאשמועינן דזה שצווח לא משום שלא נתייאש דודאי נתייאש וממילא דהה"נ בכל דבר שאמרנו דודאי נתייאש

אבל לרבינו אין לפרש כן דהא מחלק בהדיא דבסרטיא ופלטיא מהני כשצווח. וקרוב לומר שגם דעת הטור כן דלשטת אביו קאזיל וצ"ע:

והא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור. דמסתמא כי אמר לו שקול לנפשך היינו לגמרי אפילו לאכילה דאל"כ ה"ל לפרש דאסור באכילה דלא לטעו אבל מלישנא דלנפשך ליכא למידק דלעיל בעובדא דכופרא נמי אמר שקול לנפשך ולאו מידי דמיכל הוא. עוי"ל דמסתמא שאלתו דבר מריון היתה על האכילה דאילו משום מציאה ודאי דלא היה חש דעשיר היה כדאמרינן מעלינא כנכסי דבי בר מריון בפרק קמא דב"ב אבל לאכילה היה חש שכמו שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר כדאיתא בירושלמי:

אלא משום דלא חיישינן לעורב. ובפרק גיד הנשה סימן כ"ב כתב בשם הרשב"ם שכן הדין ג"כ בנאבד בעיר שרובה עובדי כוכבים:

ובלבד שיהו רוב גנבי העיר ישראל. תמיהא לי דלמאי דמסקינן ברוב עובדי כוכבים ורוב טבחי ישראל א"כ ה"נ אפילו רוב גנבי העיר עובדי כוכבים אזלינן בתר הטבחים משום דמסתמא הכל נותנים לטבחים למכור במקולין. וכן בתוס' לא כתבו שיהא רוב גנבי העיר ישראל גם בקצור הפסקים לא כתבו ועי' מה שכתבתי עוד בפ"ק דחולין סימן י"ז:

והראב"ד פסק כו'. אפי' ברוב ישראל ועי' מה שכתב בזה לקמן גבי מצאה ברפת:

דרב פפא לא פליג. ומש"ה בהך דאוגנים אע"ג דהוה לקולא פסקינן הכי כיון דלא פליג בהא אדרב זביד וזהו לפי' התוס' בדרב זביד דאילו לפרש"י רב זביד לא מיירי באוגנים כלל. ומכאן יצא להטור שכתב בסימן רס"ב הרא"ש פוסק כהתוס'. והב"י שתמה עליו לא דק אבל בקיצור הפסקים משמע דלא הכריע ואין זה כדאי שהרי ודאי דהכריע מטעמא דכתבתי. ועל קצור הפסקים קשיא:

ומאיניש אחרינא נפל. ואין להקשות להראב"ד שכתב לעיל דהלכה כרשב"א אפילו ברוב ישראל ואם כן תיפוק לי' הכא דהלכה כרשב"א דהכא בשוק מיתניא ולא הוי רבים מצויים שם דלא הוי דומיא דסרטיא ופלטיא ועי' לקמן מ"ש בשם הראב"ד גבי מצאה ברפת וכו':

כגון קורדום בצד גדר וכו' שכן דרך עובדי אדמה כו' והויא להו מקום המשתמר. וכן משמע דעת רבינו לקמן גבי מצא כלי באשפה וכו'. וכ"כ בטור סימן ר"ס אבל לשון התוס' בסוף ד"ה ואמר ר' אבא וכו' מצא טלית או קורדם בצד גדר וכו' מיירי במקום המשתמר אי נמי התם לדעת הונח שם וכו' דדרך פועלים שמניחים וכו' בצד גדר של אותה שדה:

והימניק פירוש כלי של מתכת הוא שאוכלים בו פרסיים שלא יהו מכניסים ידיהם לפיהם והיו אוכלים בו בשר וחתיכות כו' והימניק הוא כלי שיש בו שני ראשים כ"כ הערוך. ונקרא בלשון אשכנז גאפי"ל:

וכן מוכח לקמן גבי הלוקח מן התגר. ועוד מוכח כן לקמן גבי ראה סלע שנפל משנים וכו' דהתם נמי אין לומר האי ועוד יש לומר דהכא. עוד עיין לקמן גבי מצא בחנות וכו':

וכיון דהראשון לא קנאה ה"ה בנו וכו'. וכן נמי הלוקח שלקח ממנו דלאו דוקא בנו ובן בנו דהא סתמא תנן דהרי הוא שלו ומי לא איירינן בגל וכותל ישן שלקח זה מזה וטעמא דמלתא דכיון שהזכייה לא אתיא אלא מכח חצירו וחצירו לא עדיפא מידו אע"ג דבעלי החצר משתנים ולבעל השני בהיתרא אתא דכבר נתייאשו כל ישראל מיהא לא אתי לבעל החצר אלא מחמת החצר הזה שתזכה לו והחצר הזה לא אשתני ומעיקרא באיסורא אתי ביה דלא הוה מצי למזכי:

ה"ג בממון מעולם:

מחציו ולחוץ שלו. ה"נ צריכא להני תירוצי דלעיל אקושיא דתקנה לו חצירו והכי איתא במרדכי:

אין עתיד לימצא לבעל חצר. והכא ליכא לתרוצי תירוץ בתרא דלעיל דהא אבידת עובד כוכבים בהיתרא אתא לידיה כדאיתא בהגוזל בתרא:

כי הוא טוען עליו ברי ויכול להשביעו כו'. ובפרק המפקיד גבי ההוא אפוטרופוס דיתמי מייתי להא וכתב בזה הלשון דמצי לאשבועיה כיון דנראין בעיניו טענה ודאית:

אע"ג דלית ביה ש"פ לכל חד וחד וכו' וכל חד מנייהו אחליה כו'. ולישנא דגמרא אע"ג דלית ביה אלא שוה ב' פרוטות חייב להחזיר מ"ט אימר שותפים נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה משמע דדוקא כי שוה מיהת ב' פרוטות דחיישינן לחד דמחיל אבל אי אין בו אלא שוה פרוטה אחת לא דלא חיישינן ששנים מחלו. וכך כתב הטור בסימן רס"ב וסברא מעלייתא היא וכתב ב"י שכ"כ ג"כ המגיד בשם הרשב"א לכך צריך לפרש גם דברי רבינו כן דה"ק אע"ג דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד אלא לתרתי שיש בו שוה ב' פרוטות דאימר כו' וכל חד מנייהו כלומר על כל חד מנייהו איכא למימר שהוא מחל למנתיה לגבי דאינך ומיהו לשנים נמחל ולא ששנים מחלו לחד דלהא לא חיישינן אבל חיישינן על כל חד שמא הוא מחל לאינך ואם יש בו שוה ב' פרוטות חייב להחזיר ולשון הרי"ף כלשון רבינו אלא שכתב וחד מנייהו כו':

וקיים עשה דוהשיב את הגזילה. וכי היכי דלענין גזילה לא חשיב מתנה ותיקן הלאו ה"נ תיקן השב תשיבם וכך מפורש בתוספות:

ולא מצינא לאוקמינהו בדינא. דבכאן לעצמו אין נראה טענה ודאית כולי האי כמו לעיל בסלע שנפל משנים דלא הוה בהדיה אלא הך משא"כ הכא ידע נמי דאינשי עיילי ונפקי אלא שסובר מסתמא בעל החנות או השולחני מצא:

כיון דרבים נכנסין ויוצאין. הלכך אינו עתיד להמצא לו כדלעיל בפונדק. והתוס' בד"ה דשתוך כו' כתבו לפי שהמעות הן דבר קטן ואין סופו הוה להמצא ע"כ. וגם תירוץ שני שכתב רבינו לעיל גבי מצא בגל כו' שייך נמי הכא דבאיסורא אתא לידיה דהא לא מתיאש מיד עד דאמר קמייהו:

משום דמייאש בעל המעות. והתגר לא קנאו מכח חצירו כמו שאמר רבינו לעיל גבי מצא בגל וכו':

לרבות המומר. מוקי לה התם באוכל נבילות לתיאבון:

ופשטיה דקרא קאי טפי אאבידה מאאחיך גרסינן. וכלומר ומש"ה לא אמרינן דהני פרטי לאו לדרשא אתיין אלא לגופייהו ולכל קאי אאחיך בלבד:

איבעיא להו סימנים דאורייתא. במדת ארכו ומשקל וכיוצא בזה מבעיא ליה כמ"ש לקמן גבי משרבו הרמאים ועי' מ"ש ר"פ אותו ואת בנו:

דלא הוי סימנא כולי האי אלא לצורבא מרבנן וכו'. משמע דתכריך ואגודה הן הסימנים שע"י מכירן בטביעת עינא וקשיא אמאי תנן ג' תרי נמי:

בסי' מובהק. עיין מה שאכתוב לקמן גבי ת"ר כל מי שאבדה לו אבידה כו' דג' מיני סימני הן:

כיון שבא לידה קודם נפילה. והכא אמרינן דבא לידה קודם נפילה לפי שאילו היה אבידה אחרת הוה מהדרינן לה בסימן שאמרה משום דמחשבינן לה שממנה נפל ודידה הוה. הלכך הכא נמי אמרינן שלידה בא קודם נפילה דלא מספקינן אלא הי מנייהו קושטא קאמר וכו':

דדרך להניח חפצים בכלים. כלומר בלאו האי דאמרינן דהיא יודעת שבעלה מניח כל חפציו בחפיסה מסתמא דרך כל אדם להניח חפצים בכלים ולא בתיבה בלחוד הלכך לא הוי סימן מובהק ואפ"ה הוה מהדרינן דדלמא זה לא הניח בכלים אי לאו טעמא דאמרינן שהיא יודעת בבעלה דכל דאית ליה כו':

עד שתדרוש את אחיך אם רמאי כו'. כלומר דרשיהו בסימנין שיתן בם תדע אם רמאי הוא אם לא וכדפירש לקרא רבא דאמר סימנין דאורייתא לעיל בסמוך ומינה דייק תנא דמתניתין דמדבסתם בן אדם מצריך קרא למיהב סימנין משום דחיישינן דמרמה הוא הלכך אי ודאי ידעינן דרמאי הוא לא יהבינן ליה כלל ומסברא ולא מקרא קא דייק

דמנא לן למידק מקרא כולי האי אלא סמך סברתו מדחזינן דקרא קפיד למיהב סימנים משום דחש לרמאי הלכך אנן כי ידעינן דרמאי ודאי הוא חיישינן טפי ואפילו בסימנין לא מהדרינן ליה. וכן אוכיח לקמן לדברי הטור ובתוס' דלעיל כתבו שני פירושים חדא כדברי דלהרמאי לא הוי קרא אלא אסמכתא ועוד כתבו דרבא יליף סימנים לסתם בן אדם דמהני ומתני' יליף דלרמאים ודאי לא מהני אפילו סימנים והכל במשמע דקרא וכן דעת המגיד בפי"ג מהלכות גזילה דהא דהרמאי מדאורייתא הוא:

אבל בסימן מובהק יראה שמחזירין לכל אדם ולא איירי וכו'. יראה לי לפרש דלכל אדם דקאמר היינו לסתם בני אדם ואף על פי שרבו הרמאים דעלה קאי וקאמר דהא דמשרבו הרמאים לא איירי אלא בסימנים שהיו מחזירין בראשונה והן סימנין דחיורא וסומקא אבל בסימן מובהק מחזירין לכל אדם והיינו דמתניתין דלא אמר סימנים מובהקים דאילו אמר סימנים מובהקים מחזירים ולפי זה אם רמאי ודאי הוא אפילו בסימן מובהק אין מחזירין דהא עלה קאי והרמאי כו' וכך הוא דעת הרמב"ם. אבל הטור סימן רס"ו כתב דרבינו חולק על הרמב"ם ונראה מדבריו דהא דמשרבו הרמאין היינו כלפי בבא דוהרמאי דמתניתין דמשרבו הרמאין משום כך חושדין לכל שהוא רמאי כן משמע בקצור הפסקים דהא דוהרמאי דמתניתין ומשרבו הרמאים דברייתא חדא מילתא וא"כ כי קאמר רבינו עלה דבסימן מובהק מחזירין לכל אדם היינו אפילו משרבו הרמאים והיא היא והרמאי דמתניתין ואע"ג דמשנתינו מוקמינן לה דלא אמר סימנים מובהקים אבל אמר סימנים מובהקים מהדרינן ועלה קתני והרמאי אע"פ שאמר כו' תרי סימני מובהקין הן כמו שכתב המגיד חדא מדת ארכו ומדת רחבו ומשקלו וכיוצא בזה ובהו אבעיא לן לעיל אי דאורייתא אי דרבנן ובהו איירי מתניתין דמהדרינן ועלה קתני והרמאי אע"פ שאמר וכו' וכן בברייתא סימנים שהיו מחזירין בהן בראשונה אלו הן דאמרן וקתני משרבו הרמאים כו' וקאמר רבינו שבסימן מובהק גמור דהיינו נקב יש בו בצד אות פלוני שהוא כעדים ולכ"ע הוה סימן מדאורייתא וכדכתב רבינו לעיל דמהדרינן גיטא בסימן זה וה"נ הכא אפילו משרבו הרמאים מחזירין לכל אדם ואף הרמאי דמתניתין בכלל דליכא בין משרבו הרמאים בין לרמאי ודאי כך נ"ל לפ' לדעת הטור אלא דקשיא הא דהטור כתב מיד דמדה ומשקל הוי סימנים מובהקים ומשמע להחזיר אפילו לכל אדם דסמיך ליה וזה צ"ע. ודע דאע"ג דיש חילוק בין סימן מובהק לסימן מובהק כמו שכתבתי בשם המגיד אפ"ה לפי מאי דפרישית בראשונה לדברי רבינו אין חילוק ובשום סימן מובהק לא מהדרינן לרמאי ודאי כמו שהוא לדעת הרמב"ם דל"ש לן ברמאי ודאי בין סימן מובהק לסימן מובהק והיינו דהמגיד יהיב טעמא דהא דוהרמאי מדאורייתא ילפינן לה כמו שכתבתי

לעיל ואע"פ שאני לא כתבתי כן אפ"ה לא פלוג רבנן והפקר ב"ד הפקר דטעמא רבה איכא דכיון דרמאי הוא איכא למיחש שיקח מה שאינו שלו ולדברי הטור מוכח נמי דלא ילפינן לדרמאי מדאורייתא דהא לדידיה בסימן מובהק גמור מהדרינן ליה.

תדע דלא בעינן וכו'. ה"פ תדע דשם אפילו לעצמו דהא לא בעינן שישימם בב"ד דסתמא קתני שם ולא קתני בב"ד דהא דלרש"י מיירי בב"ד אע"ג דלא קתני בהדיא היינו דלדידיה מוכרין וכי קתני שם מוכח מיניה דבב"ד קאמר אבל לפירוש התוספות דאינו צריך שימכרם כי קתני שם היינו לאשמועינן שא"צ למכרם ואי איתא דבב"ד מיהא צריך ה"ל למיתני בהדיא שם בב"ד דמדקתני שם לא שמעינן אלא דא"צ למוכרן ויכולין לומר דכיון שא"צ למוכרן לא צריך ב"ד לשומא נמי דאלת"ה הוי ליה למיתני בהדיא שם בב"ד והלכך מדלא בעינן וכו' על כרחך נראה לחלק בין פקדון לאבידה דשאני אבידה דכיון דמשיב וכו' עוד יש לפרש דהא דקאמר תדע דלא בעינן שישומם בב"ד אכולה מילתא מהדר דלא בעינן שישומם בב"ד וכלומר שימכרם ע"י ב"ד דוקא לאחר ונקט שישומם כלישנא דשם אבל ר"ל שימכרם בב"ד ומדייק לה דלא בעינן כמו בפקדון כו' מהא דתפילין וצריך להגיה דמ"ש וכן לקמן שצ"ל דכן לקמן גם דוחק לפי זה מה שמביא מפקדון וכבר הביא להא דגבאי צדקה:

ולא ידענא טעמא מאי. בספר ריי"ף שבדפוס קראקא הוגה בגליון לתרץ זה וז"ל דמלתא אגב אורחא קמ"ל דהיינו שם דמיהן ומניחן היינו ומוכרן בב"ד. ופי' שישומם בב"ד ויניחם לעצמו כדעת הרמ"ה שכתבו הטור בסימן רס"ז דלא כפרש"י ששמן בב"ד ומוכרן לאחרים ודלא כהתוספות ששם בינו לבין עצמו ומניחן לעצמו עכ"ד ולא נהירא דודאי רב אלפס גירסתו בברייתא כך היא דאיהו לא הוה משני לישנא אלא הוה מפרש ליה באפי נפשיה ואי גירסת ברייתא כך היא לא שייך למימר מלתא אגב אורחא קא משמע לן דהא מצי למיתני בכולהו בבי שם דמיהן בב"ד ויניחם לעצמו והוה עדיפא ממאי דשני בלישניה ולא מתבאר הכוונה יפה לכן העיקר מ"ש הב"י דמפירוש דברי הרמב"ם ז"ל פי"ג מה' גזילה עמדנו על טעמו שהוא ז"ל כתב דכל דבר שעושה ואוכל כגון תרנגולים ובהמה גסה לאחר י"ב חדש שם דמיהן עליו והרי הם שלו ושל בעלים בשותפות כדין כל השם מחבירו וכיון שכן בעגלים וסייחים ואווזים ותרנגולים שהם אוכלים ואינם עושים א"א לומר בהן שם דמיהם מפני איסור רבית שכן שנינו בפרק איזהו נשך שמין פרה וכו' דמדהתם הודה לו הראב"ד דכיון דיכול לשום למחצה הלכך כל מה שיוכל להחזיר ליד בעלים מחזיר וצריך לגרוס מוכרן בב"ד והראב"ד הודה להרמב"ם בפי' שם דמיהן ומניחן עכ"ל:

ר"ת וה"ג פסקו כרב יוסף. וכן הרי"ף כמו שכתב רבינו בפרק הכונס וכאן העתיק מדברי התוס' שלא הזכירו להרי"ף:

בר משדה ענין ומחצה. פירשתי בפ' הפרה גבי החופר בור ברה"י וכו':

ואע"ג דנחלק עליו אביי בההוא דמחצה כו'. מלתא באפי נפשה היא וה"ק דבההוא דמחצה לא נחלק עליו רבה אלא אביי הקשה עליו ואימא דא"ה לאו לגבי רבה לחוד בא לפסוק אלא לגבי כולהו אמוראי.

אצטריך למפסק כרב יוסף. דלא אתמר התם הלכה כרבה בר משדה וכו' כדמשמע מלשון רבינו דלעיל וכן בפרק הפרה. אלא הכי אתמר התם והלכה כרב יוסף בשדה ענין ומחצה:

והלכה כרב יוסף בזוזי. בפרק חזקת דף ל"ב גבי גחין ולחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא וכו' וע"ש בפרש"י:

כיון דבכה"ג הלכה כרבה היינו במקרקעי. כדאיתא התם:

ואכתבם לקמן. עי' בפ' שבועת הדיינים ובפ"ק דקידושין:

למאי דפרישית דהלכה כרבה. דלרב יוסף שבכל אבידה הוה ש"ש בדמי אבידה לר"ט הוי שואל כדאיתא בגמ':

ביד רחבה ה"ג הרי"ף ובגמרא דידן בי רחבה:

אבל שאר אבידות אדם חפץ בשלו יותר. ומשמע דאפילו בדברים השכיחים לקנות בבית האומן דאל"כ למאי נ"מ אצטריך לפ' טעמא דחפץ כו' ולפי זה דעתו כדעת הרמב"ם דמסיים בטעמא דתפילין ואינן עשוין אלא למצותן בלבד ע"כ והיינו הך דרבינו דכיון שאין עשוין להתנאות ולא לשום דבר אלא למצותן מה לו באלו מה לו באחרים משא"כ שאר אבידות שיש בהם צד ההנאות אדם חפץ שלו ביותר לפי שמה שהוא שלו כבר מצא חן בעיניו ומתנאה בו וכ"ש דבר שיש בו צד שמוש. ולכך צריך לי עיון שהטור לא הזכיר מכל זה כלום:

ובלבד שלא ילמוד בו. בגמ' גרסינן אם בשבילו פתחו אסור וכן גי' הרי"ף. וכדמסיים נמי רבינו והיה נראה להגיה כן או למחוק ובלבד שלא ילמד בו ושלא להגיה במקומו כלום אך אין להגיה כלל כיון דהך גיר' נמי לא קשיא:

וכן המפקיד כו'. מפורש לקמן בהלכו בעליו למד"ה:

כל י"ב חדשי עי' מ"ש לקמן בזה:

ה"מ בדעמרא וכו'. לשון הרי"ף:

ע"ג מגוד. פירש הערוך דבר אחד שהוא מיוחד לשטוח עליו או לשון גודיא ממש ע"כ:

מיירי כשהלכו בעליו למד"ה. והויא כאבידה ותימה דבאבידה משמע ממתני' דכל שלשים יום וכן פירש רש"י בגמ' דמתניתין כראב"י דס"ל בפקדון ל' יום וא"כ בפקדון הוה ליה לפסוק ל' יום וכן קשה על הרי"ף גם הרמב"ם בפי"ג מהל' גזילה פסק דבאבידה ל' יום ובפ"ז מהל' שאלה פסק בפקדון י"ב חדש והטור בסימן רצ"ב כתב דנראה דבפקדון נמי ל' יום. ופשיטא לי מלתא דמהך קושי' נפקא ליה:

ושהיתה שלו מרובה משל חבירו. עיין לקמן בדברי רבינו גבי מצוה מן התורה לפרוק וכו':

ה"ג זכי ביה א"ל דלי לי יהיב ליה פלגא דזוזא (אגב) אחרינא חזא דהוה קא בעי למהדר ולמזכי בה אמר וכן גי' הרי"ף ול"ג אפקרה בתר דיהיב ליה לאחרינא והכי מסתבר דא"כ היכי מצי הדר לפרושי דלדידיה לא אפקריה דהא סתמא הפקיר ובכי הא לא הוה טעי ההוא גברא ולא הוה מצי למוקי' ליה. ועוד מאי פריך בגמרא ומי הוי הפקר כה"ג תקשה לי' טובא דהא לא הפקיר כה"ג ועוד קשה דמעיקרא אמאי לא מוקי' לי' רבי ישמעאל ולימא ליה דהפקרו שהפקיר לכ"ע ולדידיה לא דדוחק לומר דמעיקרא לא הוי ס"ד דלימא הכי אלא ודאי דמעיקרא שהפקיר ולא ידע שהלה יחזור ויזכה בו לא היה יכול לדחותו בקש ולומר לכ"ע וכו' דודאי לא יטעה טעות כזה דדברים שבלב שאינן דברים כ"ע ידעי אבל עכשיו לא הפקירו עד דחזא כו' ואמר כו' והא דחזא דהוה קא בעי למהדר ולמזכי בה ואע"ג דאכתי לא הפקיר לא קשיא דחזא ביה שהמתין על כך והכין עצמו לכך שיחזיר ויזכה לכשיפקיר:

ה"ג ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה וכה"ג בפ' המקבל דאוקמינהו רב יוסף לחתנוותא דשתלא במלתא בעלמא כדי שלא יצטרך לעשות לפנים משורת הדין ועיין בתוספות דסוכה דף ל"ד:

כגון דאפה לגבי דברא. עיין לקמן גבי מצאה ברפת וכו':

אם של ישראל וכו' דמרבינן לקמן אבידת קרקע:

טלית באסרטיא כו'. עיין מה שאכתוב לקמן גבי פירש הראב"ד דבמצאה ברפת:

ורועה בעשבים. כך העתיק הרמב"ם פרק ט"ו מהל' גזילה אבל בריי"ף ובגמרא גרסינן ורועה בין הכרמים:

שלשת ימים וכו'. מפורש לעיל דאם ראה בבקר כו':

דאי אהדרה לדוכתא דמינטרא. עיין בפרק הכונס גבי ובבע"ח מודה רבה כו':

כגון מלאכה כו'. אין זה לשון רש"י אלא רבינו אסברה למתניתין ולא קאי איש מלאכה כו' ויש חילוף.

נותן לו שני זוזים. אם דמי אבידה כל כך כדלקמן:
ואגב כו' שמין נמי בכמה. דהכי נמי בפרק כיצד הרגל גבי הדר בחצר חבירו כו' דמשום שחרותא דאשייתא מתחייב לשלם אע"ג דבלאו הכי הוה פטור לגמרי:
שמין נמי בכמה יניח מלאכתו ויתעסק בהשבתה. כ"כ התוס' בפרק איזהו נשך דף ס"ח וכתבו שכן יש לפרש גם כן בפ"ד דבכורות אדקתני נוטל שכר לדון כפועל בטל וצ"ע לרבינו דהתם בבכורות אינו מפרש כן אלא שאינו נוטל שכר על פעולתו דעכשיו והיינו דנוטל כיושב ובטל לגמרי ואינו עושה עכשיו שום מלאכה ואע"ג דהתם בתוספות פירשו להא דהתם וכן לדהכא לענין אבידה דאין נוטל שכר אלא כיושב ובטל לגמרי מ"מ דבריהם דהכא בחדא שיטה שייטא לפרש התם והכא בחדא גוונא וכן דבריהם דהתם מפרשים בחדא שיטה לדהכא ולדהתם. ואולי מי שחיבר תוס' דהכא ומי שחיבר תוס' דהתם שני מחברים היו משא"כ רבינו דודאי דדבריו סותרין זה את זה ושבתי וראיתי דהתוס' דאיזהו נשך שמכריחים לפרש בכאן כמו פירש רש"י טעמייהו מדהכא פריך בגמרא דוהא לא בטיל מינה דמשמע דפריך משום דמשמע לי' ברייתא קתני כפועל בטל דנותנים לו כמה שירצה פועל לישב וליבטל לגמרי לכך נראה לפרש הך דמשני אביי כפירוש רש"י כו' ע"כ. ומזה ודאי דהתם באיזהו נשך לא גרסינן בגמרא מאי כפועל בטל כדגרסינן הכא בגמרא שזו היא הקושיא דוהא בטיל מינה שכתבו התוס' וכן ראיתי בגמרא דבכורות דל"ג ליה בספרים אבל רבינו הרא"ש שם בבכורות העתיק והא לאו בטיל ואפילו הכי מסיק לפרש כפועל היושב בטל לגמרי ואינו עוסק עכשיו בשום מלאכה א"כ קשיא עליו היאך יוכל לפרש כן לדאביי אחרי שהמקשן הקשה והא בטיל והא לא מיתרצא לדאביי שהרי זה הכריח להתוספות לפרש כאן כמו פירוש רש"י לכן נ"ל לתרץ דאע"ג דהמקשן הקשה והא לא בטיל אפ"ה שפיר משני אביי ואינו סותר משמעות הברייתא ממאי דמשמע ליה להמקשן דהיינו יושב ואינו עוסק עכשיו בשום מלאכה. אלא דלהמקשן הוקשה לישנא דכפועל בטל דמאי בטיל שייכא למימר כיון שאינו בטל ומשני אביי דקאי על אותה מלאכה שממנה מתבטל ולעולם מהמלאכה של עכשיו אין נותנים לו כלום ולפי זה גם בכאן יש לפרש כן והיא היא שטת התוס' דבכורות דמפרשים כך גם בכאן וא"כ גם באיזהו נשך שפיר גרסינן מאי כפועל בטל כגירסת הספרים ואפ"ה הפירוש דלאביי נמי אין נותנים לו שכר על מלאכה שעוסק בה והשתא כל הדינים שוים אבידה ורבית והנהו דבכורות וזה לשטת התוס' דבכורות אבל לשטת תוס' דאיזהו נשך אין שוה אלא דהכא ודבכורות ורבית קילי כטעם רבינו הרא"ש

שם ועדיין קושיא הראשונה שהקשתי דדברי רבינו הרא"ש דהכא ודבכורות סותרים זה את זה במקומה עומדת וצ"ע:

ב"ד הדיוטות. כגון גברי מהימני דבקיאי בשומא הכי מסיימי בה הרי"ף ורבינו בפרק אלמנה ניזונית:

והראב"ד פירש דהכא מיירי בסרטיא שבוקעים בה אנשים הרבה וכו'. וצריך לחלק בין בהמה לשאר אבידה דהא בפלוגתא דרשב"א פסק הראב"ד כוותיה ואפילו ברוב ישראל אלא הכא בבהמה לא מתיאש דלא שכיחי אינשי ליקח בהמה בפני רבים ומ"מ חייב להחזיר מהני טעמי דכתב הכא:

עד כדי דמי אבידה. דהא דאסברה לעיל שיתן לו שני זוזים היינו נמי אם דמי האבידה שוה שני זוזים:

אבל אין מחויב כו'. כדילפינן לעיל שלו מרובה וכו' מאפס כי לא יהי' בך אביון:

וכיון שיש לו קצת הפסד וכו'. כדאשכחן כה"ג בפ' כיצד הרגל כמ"ש לעיל:

אלא נוטל כמו ששמין כו'. ובזה אינו מפסיד כלום שכך מדת רוב בני אדם להבטל ממלאכה כבידה ולהתעסק במלאכה קלה כו':

צריך ליתן לו דמי חמורו. היינו כל מה שהפסיד דהכא לא שייך לשום כמה יטול אדם כו' דהא אינו מניח מלאכה כבידה שהיה מתעסק בהשבת חמור עצמו:

ויטול החלב לעצמו. איכא לפרושי דהישראל יטול החלב לעצמו שכן כתבו הגהות מיימוני בשם מהר"ם ואיכא לפרושי דהעובד כוכבים יטול החלב לעצמו וכ"כ בקצור ובטא"ח סימן ש"ה כתב שצריך לקנותו מן העובד כוכבים בדבר מועט שלא יהא נדמה כחולב לצורך ישראל וכתב עוד דאפ"ה בו ביום אסור משום משקין שזבו:

וג"מ שאם נתן לו שכר יכול לקבלו. דאלת"ה מאי נ"מ דקתני פטור הא חייב הוא ומכל מקום לא כתב כדלעיל שיכול לומר איני רוצה לטעון וכו' כיון דלית לן קרא יתירה כמו התם בטעינה לכך אין בידנו לומר דנ"מ כולי האי אלא שמותר הוא לקבלו אם נתן לו מאיליו ומינה דבפריקה שאינו אומר ליה הואיל ועליך כו' אפילו נתן שכר מעצמו אינו רשאי לקבלו וכ"כ הסמ"ע סימן רע"ב:

וכן רבצן ועומד חייב בשכר. לפי הלשון משמע שרשאי לתבוע שכר ואין טעם לחלק בין צער ב"ח אלא ה"נ בשכר שאם יתן לו מעצמו רשאי לקבלו. וכן מוכח הג"ה דרמא"י שם:

אביו ורבו נושאיו משאוי כו'. הכא לא גרסינן ואם היה אביו וכו' וכתב ב"י י"ד סימן רמ"ב דאפשר דאפילו אם אביו שקול כרבו רבו קודם דכיון שאין שם סכנת גוף ולא הפסד ממון אלא להניח לו מעצבו ה"ל ככבוד לחוד וחייב בכבוד רבו יותר מכבוד אביו אלא

מדתנן בסוף כריתות אם זכה הבן לפני הרב כו' שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו משמע דאם אביו שקול כרבו שאז אין האב חייב בכבוד הרב שאין לו להקדים רבו לאביו והדבר צריך לי תלמוד ע"כ ואני תמה על הטור שכתב בשם רבינו דלפדותו ולפרק משאו אם הוא חכם קודם אפילו אינו שקול כרבו ולא נמצא כן בדבריו אלא גבי פדיון ואולי יצא לו מדכתב כמו לענין השבה ואין זה דקדוק דהשבה בהדיא תנן משאוי ופדיון בספ"ק ובפירוש הרמב"ם והרע"ב דסוף כריתות דבמשאוי נמי א"צ שיהא שקול ע"כ וטעמא דמסתמא סיפא קאי אמציעתא ולא רישא אמציעתא וסברא נמי הוא דהוה פסידא דגופיה דלא כסברת הב"י:

ממקרא למדרש כו'. פירשתיו יפה בהקדמה ומצאתיו בנוסחא אחרת במס' סופרים פרק ט"ו הלכה טו וזה לשונו אבל אשרי אדם שישים עמלו בהתלמוד ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להתלמוד אלא על מנת שילמוד מקרא ומשנה ויבא להתלמוד ע"ז נאמר הון עשיר קרית עזו וכתומה נשגבה משכיחו והוא מסכים מאוד למה שפירשתי בהקדמה על לשון המדרש שלפנינו:

הדרן עלך אלו מציאות

סעיף ג

ואע"ג דיש לפרשו בדוחק כו'. שהרי נוכל לומר דהא דקתני חוץ מגיזותיה וולדותיה ה"נ קאמר חוץ כו' לפי שלא הקנתה לו אלא סמוך לגניבתה:

כדי שלא יחזור בו. וידחהו מדחי אל דחי ולא שהחזרתו חזרה כמו שיכתוב רבינו לקמן וכ"כ רבינו לקמן ובפ' האומנין גבי מוכר שדהו מפני רעתה והן דברי הרי"ף דהתם ואתא לאשמועינן דלא מקני כפילא עד שישבע וכו' והב"י סימן רצ"ה כתב דאין להוציא חדוש גדול כזה מדקדוק הלשון והרי יש לפרש דמשום דמימרא דרב הונא מרחקא בגמרא ממימרא דרבי יוחנן מש"ה דייק הרי"ף לכתוב בדברי רב הונא אמר הריני משלם להודיע דאדר' יוחנן קאי ע"כ:

או אזמניה לדינא בא"י. תימה דבספ"ק דב"ק כתב רבינו דהאידנא אין מומחין בא"י ולא קבעינן ליה זמנא להתם והב"י ס"ס רצ"ה כתב דאפשר להמציא סמוכים ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין שאם הסכימו כל החכמים לסמוך כו' ע"כ ומיהו להרמב"ם עצמו הדבר בספק וכמו שכתבתי בס"ד מלתא בטעמא בתוס' יום טוב בפרק קמא דסנהדרין וברי"ף ליתא להא דאי אזמניה כו':

דודאי חזקה איכא כו'. כך כתב הב"י ס"ס רצ"ה דיש לדחות דכיון דכפילא אינו ביד המפקיד ומעולם לא בא לידו לא הוי חזקה ע"כ ודחייה קלה מקשה הוא דרבינו ה"ק שאין קניית כפילא אלא על ידי הבהמה נמצא שאותה הבהמה בחזקתו הוא שקנה הכפילא ולשומר דמספקא לן אי אקני כו' אין ספק מוציא מידי ודאי של זה:

וכחש בעמיתו וכו'. מפורש יפה בדברי רבינו שם:

אלא ודאי חייב כו'. ואם לא ישלם או ישבע ולאו למימרא דאין האחד חייב בכל אלא לאחר שלא ישלם חבירו ומדין ערב וא"כ צריך שיתבע לשני תחלה ואין כן דעת רבינו בפ' שבועות הפקדון שמסיק בהדיא בההוא דירושלמי שיגבה הכל ממי שירצה שכל אחד מתחייב בכל אלא הכא ה"ק דלענין קניית כפילא תסגי לי' בתשלומי המחצה כיון שלפי האמת השני חייב במחצה והרי הלה רוצה ג"כ שישלם המחצה השניה אלא שמא ישבע השני ויפטר ומיהו לכשלא ישבע ודאי שישלם והא דקאמר רבינו ולא ישלם דמסתמא כשלא ישבע שישלם לכך קאמר ולא ישלם אבל אה"נ דכשלא ישבע שחייב זה גם בתשלומי המחצית השנית והיינו דלא קאמר רבינו ואין לו לשלם ודו"ק:

ולא מהדרינן ליה. דאילו ליורש מהדרינן:

מכי שלמו יומי אכרזתא. עי' בכתובות ס"פ הנושא:

והלכתא כרבא דבתרא הוא. ועי' בספ"ק:

אבל במטלטלי לא. כ"כ נ"י בשם הרמב"ן ולא פי' טעמא מאי ונ"ל דטעמא משום תיקון העולם כי היכי דאין טורפין מטלטלים מתקון העולם טפי עשיית הישר והטוב הוא ממאי דהוה הדר:

הלכך מרישא הוא דקזבין. כלומר מעיקרא זבינא מעליותא הוא:

ומיהו לא חשיב פשיעה כו'. דלא הוי תחלתו בפשיעה וסופו באונס כדמסיק:

כל המעביר כו'. ולא דמי לשואל שלא מדעת דהוי גזלן לקמן בפירקין דהתם כל הנאה שלו:

אי איכא עדים שנאנסה. ושלא פשע נמי וכן מוכח בתוס' פ"ק דף ו' ע"א בד"ה שבועה שלא שלחתי בה יד וכן הוא בהדיא בדברי רבינו לקמן גבי ירושלמי ש"ח אימתי חייב כו':

ה"ג כפשטא:

ה"ג ורבה דמוקי:

ועי"ל דהתם בא האונס מחמת הפשיעה וכו'. ובהכי מתישב ההיא דשאלתות שכתב רבינו לקמן בפירקין ובפרק הכונס דבעי למיתב בהדה כו' ואתי לסטים מזוין כו' דמשמע דמשום דיתיב בהדה הא לאו הכי חייב ואע"ג דאונס דלאו מחמת פשיעה הוא אלא מהאי

טעמא הוה מחמת פשיעה דדלמא הוה מיקיים ביה גם את הארי כו' והרי דוד אמרו במה מצינו על גלית דאין לך ליסטין מזוין גדול ממנו ולפי שהשאלתות לא מתישבים אלא בהך תירוצא ורבי' כתב לדשאלתות מפני כן נ"ל שכתב הטור בסימן רצ"א על זה התירוץ שכן עיקר והב"י שכתב עליו אינו עיקר דלא מצינו שהרא"ש מחשבו לעיקר נ"ל דדבריו הללו אינן עיקר:

דאכתי צריכנא לשנויא דלעיל. לשון התוס' דלא הדר משנויא קמא וזה הלשון ניחא טפי דודאי דלא צריכנא לשנויא קמא כיון דבלאו הכי פירכא קמייתא מיתרצא: (אמר המדפיס מ"כ על הגליון וז"ל ולא אוכל להבין הלא אליבא דר"ע בודאי צריכנא לשנויא דלעיל ודו"ק עיין ת"ח):

דבכרך א' לא מיחייב אף לצאת ידי שמים. ואפי' תבעי ליה דהא סיפא תבעי ליה ובכרך א' מתוקמא וכולה מתני' מתוקמא לצאת י"ש וכי אמרינן מהשתא לישנא דתבעי ליה היינו שתובעים ולא כההיא דבגמרא דלעיל שענינו שאינו חפץ ליתן אלא מן הדין ולכך תבעי ליה:

ובשתי כריכות חייב בפקדון אי תבעי ליה. והיינו רישא דמתניתין דמוקמינן לה בשתי כריכות ונקט אביו דהוה כי תבעי ליה כדמסיק בסמוך:

ולא דמי למנה לי בידך כו'. והתם כי כרך אחד דמי דטעמא מאי פטרי' בכרך א' משום דלא ה"ל למידק והכי נמי כי לא ידע אם לוה מעולם מאי ה"ל למידק שייך ועוד דסתמא דמנה לי בידך היינו בהלואה ובהלואה נמי לא ה"ל למידק מידי דהוה אמקח דדוקא פקדון דלזמן רב צריך למידק כמו שאכתוב לקמן בשם נימוקי יוסף אבל הלואה סתמא אינה אלא לשלשים יום:

והכא ברי וברי. דברי לו שאין בידו אלא ג' מאות שרוצה ליתן למי שהם.

ומהאי טעמא. כלומר מדאמרן דבשתי כריכות דחייב בבא לצאת י"ש דדוקא כי תבעי לי' הלכך מהאי טעמא כו'.

דהמפקיד עצמו ה"ל למידק. ומדלא תבע לא ידע משום דלא דק אבל בגזל אע"ג דלא דק היינו שסובר גברא אלמא הוא דגזליה ואע"ג דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים כדאיתא בפרק מרובה מ"מ לא שכיחא דהדר ולפיכך אי לא דק ומשום כך לא תבעי אין להאשימו על זה:

דקנסוהו כו'. ואע"ג דקנס הוא מנבינן האידנא כך משמע מדמייתי לה הרי"ף ורבינו וכן הרמב"ם בפ"ה מהל' שאלה כמ"ש בשמו בעל נ"י וכן בטור סימן שס"ה ואע"ג דכתב נ"י דהראב"ד והרמ"ה כתבו דהאידנא לא מגבי' ופסקינן כר"ט ולא הכריע לי נר' דעעמא

דאף האידנא מגבינן לפי שטעם הקנס משום דעביד איסורא הלכך אף האידנא קונסין אותו מידי דהוה גזילה גופא וזו ראיה גדולה למה שכתבתי בריש הגוזל עצים ע"ש:

תנא. ר"ל תנא דברייתא:

וקי"ל. והוא מהרי"ף:

כללא דמלתא. אליבא דרבי עקיבא:

דפשע. דפשיעה וגזל חד הוא אבל מקח דלזמן מועט ליכא פשיעותא כלל כ"כ נימוקי יוסף:

אי תבעי ליה פטור. מדינא וחייב בבא לצאת ידי שמים כך צריך לפרש מדמסיק ואי לא תבעי כו' וכן הוא בהדיא בטור סימן ש' וכן בקצור וצריך לומר דלר"ע דמצינו דלדידיה מיחייב מדינא כל היכא דיכולין לפרש חיוב ופטור מדינא שפיר טפי הלכך רישא דמתניתין מוקמינן לה דוקא בבא לצאת י"ש אפילו לר"ע כדדייקי' בגמרא דגזל א' מחמשה כו' דלא תבעי ליה וכן נמי דיקא הא דתני שהודה מפי עצמו אבל סיפא שנים שהפקידו כו' זה אומר וכו' יכולין לפרש דמיירי מדינא ומש"ה הוא דפטור ומניח המנה השלישית דמדינא אין לחייבו כיון דבכרך א' הוא אבל לצאת י"ש לא פטרינן ליה ומ"מ דוקא דתבעי ליה אבל כי לא תבעי כו' וניחא לדברי רבינו הא דהגוזל דלעיל מנה לי בידך כו' דחייב בבא לצאת י"ש אע"ג דהוה כמו בכרך א' דהא הכא נמי חייב לצאת י"ש אי תבעי לי' והתוס' לא פירשו כן אלא דלר"ע נמי פטור אפילו לצאת י"ש אפילו כי תבעי ליה היכא דלא הוה לי' למידק ועעמייהו דס"ל דכולה מתניתין מיתוקמא בבא לצאת י"ש:

ובשתי כריכות אי לא תבעי ליה חייב כו'. דייק ליה מרישא דמתני' דקתני אביו של א' מכם ולא קתני אחד מכם משום דבכה"ג הוה פטור משמע דדוקא באחד מכם אבל בשנים שכל א' הפקיד הוה חייב והיינו טעמא דשנים שהפקידו רמיא על הנפקד לדקדק של מי הוא המאתים שהרי שנים הפקידו ויחזרו ויבאו לתבוע הפקדון ושמא אחד מהן רמאי ויתבע שאינו שלו אבל כשלא הפקיד אצלו אלא אחד לא רמיא עליה למדכר מי הוא דמהיכי תיתי שיבא רמאי מן השוק ויתבע מה שלא הפקיד מעולם משא"כ בשנים שהפקידו דכיון שיש לכל א' פקדון אצלו איכא טפי למיחש שיתבע יותר משיש לו אחרי שעכ"פ יש לו תביעת פקדון אצלו:

ולא ידענא למה. לא ידענא מה קשיא ליה דהא לר"ת לא שייך האידנא הא דרב נחמן בר יצחק וכך מצי סבר גם כן הרי"ף וא"כ ל"פ רשב"ג וחכמים אלא בכדי חסרונן:

ותמיה לי כו'. דהך רב נחמן סתמא רב נחמן בר יעקב הוא שהיה בדורו של רב יהודה ורבא יתיב קמיה בעובדא דאפקיד כיפי דלעיל ורב נחמן רבו היה כמ"ש רבינו בשלהי נדרים ובשאר דוכתי:

ואי משום דרבא בתראה הוא. לאו משמיה דנפשיה קאמר ובפ' הזהב פליגי רבא ור' אבא אליביה דרב הונא ופסק כרבא משום דבתראה הוא:

ולא כנגד רבותיו. וכ"כ עוד לקמן בפ' הזהב גבי דיני אונאה והקשיתי לשאול בס"פ אע"פ ע"ש והא דכתב לקמן בפרק הזהב לגבי רב ששת נ"ל דלא למעוטי שאר בני דורו אלא במכ"ש מרב ששת שהיה גדול הדור כמותו:

ומסתברא לי כי"א כו'. דברי רבינו הן ולדברי הרי"ף דלעיל שפסק כחכמים כתב כך אבל לדעת עצמו דהלכה כרשב"ג לא נ"מ מידי דא"נ חכמים דר"מ כרשב"ג ס"ל הא פסקינן כרשב"ג:

דחיישינן שמא תכסיף. ואע"ג דהתם רבא פליג וס"ל דלא חיישינן והכי הלכתא התם טעמא דאפ"ה יכול לראות משא"כ הכא דשבוי ודאי א"א לו לראות רבא נמי מודה דחיישינן שמא יכסיף:

אחר שחלקו ירושתן. דאי קודם שחלקו משכחת דמורידין כההיא דמתניתין דלקמן בעובדא דמרי בר איסק דמסיק התם רבינו דכל זמן שהם נזונין בשותפות בי"ד מורידין הלכך כתב בכאן דאחר שחלקו אין מורידין ועיין לקמן גבי ההיא סבתא:

דלמא אתי לאחזוקי בהו. דהשכנים יטעו ויחשבו דאה"נ שזהו חלקו שנפל לו ולא יאמרו לקטן כלום משא"כ ברחוק דמורידין לפי שהשכנים ידעו בדבר ויאמרו לקטן ואין מחזיקין בנכסי קטן כדלקמן:

שהוא אחיו מאב וכו'. ובגמרא אמרינן תו ולא אמרן אלא באחי דאבא אבל באחי דאמא לא ומסקינן דל"ש ואתי דאמא נמי לא. תימה דלא כתבוה רבינו והרי"ף העתיקו לכן נראה דרבינו שמפרש באחי דאמא דבדברי רב הונא עצמו דהיינו שהוא אחיו מאב וכו' לפי המסקנא פירש כן דמסקי' דלא שנא ואפילו אחי דאמא דההוא אחי דאמא מפרש כן וסמכי' רבי' לאחי דאמא דבדברי ר"ה עצמו ושאר הקרובים אתיין במכ"ש וכל זה דלא כפירש רש"י שמפרש בההיא דאחי מאמא דבמסקנא שזה אח דקטן מאם וחיישינן שמא יאמר שאביו החזיק בהן כדין נכסי מלוג ומת קודם לאמו והוא יורש אמו עם הקטן וזה הגיע לחלקו ובאחי דאמא דבדברי רב הונא עצמו מפרש רש"י שזה הקרוב מחמת קרוב הוא אח מאם לאחיו של הקטן מאביו וחיישינן שיחזיק בהן לצורך אחיו. ותמיהני

על הב"י סימן רפ"ה שכתב דדברי רש"י הן כיוצא בזה שמפרש רבינו ואפשר שאינו ר"ל אלא דלדינא שוין הן ולא בפי' הסוגיא:

לחלק אחי מאבי וירשתיו. ה"ג בטור סימן רפ"ה:

ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. ואע"ג דעדיין לא חלקו הא כתבינן לעיל דהא דחלקו א"צ אלא להיכא שניזונין בשותפות. אבל היכא דאין ניזונין בשותפות אפילו לא חלקו נמי לא. והכא מעולם לא היה הקטן שותף עם האחתא דהכא:

ואידך דנקא מוקמינן אפוטרופא לינוקא. דאפילו יודע להשתדל בנכסים אין מורידין קטן לנכסי שבוי:

והוכחה לדבר כו'. דאלת"ה למה נאמינהו דדחלי מיניה כן משמע בתוספות דהכא ומבואר יותר בדבריהם פ"ב דכתובות דף כ"ז ע"ב:

מי ידע שיבא אחיו כו'. דודאי דלא מהמנינן ליה במה שאומר שאינו מכירו אלא סברא טובה היא דאע"ג דידע ביה סבור היה שלא יבא כו' כך נ"ל דעת רבינו אבל רש"י פירש מי ידע שיש לו אח:

אבל גדול כו'. אלא שמין לו כאריס ולא דמי לשמעו בו שמת דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כיון דסמכא דעתיה וה"נ כ"ש דסמך דעתיה דהא לא ידע שאני הכא שאין דעתו למחול כלל דהא לא ידע דנחיל משא"כ לעיל דאע"ג דשמע שמת אפשר שלא מת ואפילו סמך בדעתו שמת ומש"ה לא חיישינן שיפסיד אפ"ה אמדינן דעתיה שאם לא היה מת ויבא היום או למחר אחולי אחיל גביה אבל הכא לא ידע דנחיל ואף לדברי רבינו דלא ידע היינו לא ידע שיבא כו' הוי טפי משמע בו שמת דאפשר שלא מת אבל שיבא ממדינת הים אחר ירושתו דבר רחוק הוא יותר ולא ס"ד שיבא ולא ידבק בנחלתו אשר הוריש לו אביו שמת במדינת הים:

בד"א שמדד לו בימות הגורן וכו'. אע"ג דאפיסקא דרבי יהודה אומר אם היתה מדה מרובה איתאמרה בגמרא וכן שנויה בהדיא בתוספתא ורבנן פליגי עליה ואמרו לו הרבה אובדות כו' אפ"ה העתיקוה רבינו גם הרי"ף לפי דהאי א"ל הרבה אובדות כו' אדר' יוחנן בן נורי אמרינן בגמרא לא אזלינן בתר התוספתא כ"כ נמוקי יוסף:

והלכתא כת"ק. וכ"כ הרי"ף ולא קאי אפלוגתא דידן דהא אמרינן בגמרא דלא פליגי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר חפו בקירא ולא מייץ כו' אלא קאי אשמן ונ"ל דצריכא משום דלא מיפרשא בהדיא במתניתין בחכמים פליגי עליה במוכר שמן מזוקק אלא מדלקמן בגמרא את"ל לדברי ר"י כו' את"ל לדברי חכמים כו':

ופשיטא שאם היה רוצה כו'. דלא תימא מאי קושיא משמואל דלמא רב יהודה לא היה יכול להשתכר שתות כי אין קונה ביוקרא:

וס"ד דאיירי בחנוני אלמא אפילו וכו'. שהרי החנוני מוכר מעט מעט לזמן מרובה וביני הכי מצטלל השמן:

ה"ג דכי היכי. וכן הוא ברי"ף:

גי' הרי"ף במדה בבי"ת ובגמרא כי מדה:

ה"ג ומשהניחה וה"פ בלא יחדה אפילו שלא במקומה שהיתה מונחת כבר דכל אתר הוה דוכתה וביחדה משהניחה במקומה:

ופוסק רב אלפס כרבי יוחנן. עיין בסוף הגוזל בתרא:

והלכתא שואל שלא מדעת כו'. עיין לעיל גבי הלכתא שומר שמסר לשומר כו':

או נעל. וכן גירסת הרי"ף אבל במשנה שבגמרא הגי' ונעל ופירש רש"י דאקטנים קאי ונ"י הוכיח דעל כרחך תרתי קתני מדאמרינן בשלמא כולהו וכו' ולרש"י ליכא אלא חדא הלכך ונעל מלתא באפי נפשה היא שהניחם בתיבה ובביתו ונעל כו':

שנגנבה או שנאנסה בלא פשיעתו. עיין לעיל גבי שומר שמסר לשומר:

וגם אינו מתקלקל בקרקע. כלומר עד כדי שיעור מה כמו ששנינו בפרק ב' מצא ספרים כו' כלי כסף ונחשת ישתמש בהן לצרכן ופירש רש"י שמתעפשים בקרקע שצריך לתתן בקרקע כדאמרינן לקמן שזו היא שמירתן ולפיכך משתמש בהן לפרקים ע"כ וע"ש בדברי רבינו גבי ת"ר מצא כלי עץ כו' מה דינו דפקדון:

והא דירושלמי. אשמואל מהדר דאמר כספים אין להם שמירה אלא בקרקע ואפילו בש"ח ועיין עוד בפירוש הירושלמי לקמן דהכל לפי הזמן:

אלא אומרים אילו היה שם היה יכול להציל. היינו שלא יגנב אבל בלסטים מזוין כי לא פשע במה שלא היה שם פטור וכתירוצא בתרא שכתב רבינו לעיל בסוף שיטה דפשע בה ויצתה לאגם שכתבתי שם שהוא עיקר:

וכי ידוע היה לו כו'. כלומר למה נאמינהו בתשובתו זאת דאין סברא לומר שהיה ידוע לו כו' אלא א"כ שמנהגם כך היה דהשתא תשובתו תשובה טובה היא:

אלא הכל כו'. כלומר מדמנהגם כך היה היינו ודאי משום דשכיחי כו' כדקאמר הלכך ליכא למשמע מיניה לדרא אחרינא אלא הכל כו' ולשון נימוקי יוסף אלמא הכל כו':

ולא בין השמשות ממש. דבין השמשות היאך רשאי לקוברם:

לעמוקי להו. בעובי דתומה:

תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב. עיין לעיל גבי פשע בה ויצתה לאגם כו' ובפרק הכונס גבי היכי נפול:

אתו לקמיה דרבא אמר כל לא ידענא כו'. לא ידענא מאי קמ"ל מסדר התלמוד בהאי עובדא דהא הך דינא גופיה הוה עובדא לעיל ההוא גברא דאפקיד כיפי וכו' ופסק הכי רב נחמן ורבא הוה יתיב קמיה:

לבנה. גרסינן:

אלא דלא מקרי פושע כשומר שמסר לשומר. אגב שיטפא כתב כך דהא לעיל גבי הלכתא שומר שמסר לשומר חייב כתב דלא מקרי פושע אלא כלומר דלא מקרי שומר שמסר לשומר דיכול הלה לומר האיך לא מהימן לי בשבועה:

וגם בנה אמר כן. ומש"ה אין לגלגל:

ניחא דלא הוי פשרה כו'. והא דאמרינן אי איכא פסידא ליתמי ה"נ הב"ע כו' בספסרא כו' ומאי שנא כיון דדינא הוי לשלומי בזול ל"ק דליתמי ודאי דמשלם דמי תורא כוליה וכ"כ בהדיא בקצור דכיון דפשע הבקרא חייב לשלם מה שהפסידו והם הפסידו דמי תורא דיהבי לספסרא ועוד לא קשיא כדפירשו התוספות דמספקא ליה אי ספסרא במקום יתמי קיימ' כההיא דרבי יוסי או דלמא לא דמי דהתם השוכר שהשכיר הפרה יש לו שייכות בגוף הפרה ולפיכך משכיר במקום שוכר קאי אבל יתמי דמקח טעות הוא לגבייהו איך יעמוד הספסירא במקומם:

והם לא יפרעו לו אלא דמי שור לשחיטה. שמדין שומר שכר בא על יתמי ואין השומר משלם אלא מה שהפסיד ולא הפסיד לו אלא דמי שור לשחיטה אבל לפירוש קמא שהספסר מכח היתומים אתא על הבקרא וכמו שליתומים יש תביעה על הבקרא כל דמי תורא כן לספסרא גם כן יש לו עליו כל דמי תורא אלא לרש"י דרך פשר עבדינן לשלם דמי בשר בזול אבל לפירוש רבינו והוא פירוש ר"ת שבתוספות דמדינא אינו משלם אלא בזול לא תלי מידי בין צריכנא להההיא דר"י או לא ובין כך ובין כך יש לפרש בזול או כר"ת או כהראב"ד:

כגון רחל ונטענה אצלו וכו'. כ"כ הרי"ף ולא ידעתי למה שינה מלישנא דברייתא גזל רחל וגזזה כו' איברא דלענין דינא לא שנא כדאיתא בהגוזל קמא ומוקי' נמי התם דכי נטענה אצלו או נתעברה אצלו אפילו לא גזזה ולא ילדה גזילה חוזרת בעיניה:

ה"ג דאמר רבה לענין:

האי מאן דגזל חביתא דחמרא וכו'. האריך רבינו בפירושו בפרק מרובה:

ונשברה אינו משלם אלא רביעית הגביה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם. ונ"ל דגרסינן נמי בתר הכי אמר רבא ל"ש אלא נשברה אבל החמיצה משלם את הכל מ"ט גירי דידיה אהנו בה. וכתוב ברי"ף ובטור סימן רצ"ב גם בקצור כתב יד מצאתיו:

הדרן עלך המפקיד

סעיף ד

שלשים איסר בדינר כסף. וכן העתיק הרי"ף ועוד כתב כן רבינו לקמן גבי ה' פרוטות כו'. וכך מצאתי בתוספתא פרק ג' ואע"פ דכ"ד איסרין לדינר כדתנן לקמן גבי כמה תהא הסלע חסרה כו' י"ל דבאתריה דהך תנא זילא איסרי כדאמרינן בפ' קמא דקדושין דזימנין דזל איסרי והביאו התוספות דף מ"ד ע"ב ותרצינן בגמרא משום דאין מטבע נעשה חליפין אלא מיירי בתורת דמים וא"כ קשיא מאי בכל מקום שהוא ותרצי' כמות שהוא וכו' ומשנתנו נמי הזהב קונה היינו בתורת דמים כדאיתא בגמרא וכתבו רבינו בסמוך ובריייתא הא קיימא אמתניתין:

וההיא מתני' דלא יעשה אדם סלעים דינרין. ללישנא בתרא דמשום גזירה שמא ישהה כו' אבל מדאורייתא ד"ה מחללין וא"נ ללישנא קמא ואסיפא קאי דקתני וב"ה מתירין:

וגם אינו נעשה חליפין. אפילו לגבי כסף כדפרישית לעיל דמש"ה מוקי לברייתא ומתניתין הזהב קונה את הכסף דמיירי בתורת דמים והלכך הא דכתב תו רבינו וכן מוכח מתניתין דקתני מטלטלים וכו' אינו ראיה גמורה דאין ללמוד ממנה לגבי כסף אלא לגבי שאר המטבעות:

דמטבע דלא סגי הוי פירא. וקונין זה את זה בתורת דמים:

אבל מטבע דסגי כו' כגון זהב ונחשת מעות הרעות כו'. פירוש זהב לזהב ונחשת לנחשת וכן כולן דאין לפ' זהב לנחשת ונחשת לזהב וכן כולן דהא בסמוך מסיק דקונים להתוספות זהב לנחשת ולדידיה נחשת לזהב אלא כדפרישית וכן הוא בקצור גם בטור סימן ר"ג:

נראה לי דה"ג חשיב פירי לענין כסף ול"ג חשיב כלי לענין קנין. דהא דאמרינן לקמן דמטבע הוי כלי לא קיימא למאי דקי"ל מטבע אינו נעשה חליפין וגם למאי נ"מ צריכא לה הכא דאכתי לא שמעינן לה ולא נקט חשיב פירי דביה איירינן עד השתא אלא ודאי דאה"נ דכך גרסינן חשיב פירי לענין כסף:

ממעות הרעות שנסדקו. ועדיין יוצאין בהוצאה אבל לא בהדיא טור סימן ר"ג:

דהא מטבע לאו פירא הוא. לגבי כולי מילי לבר ממטבע דחשיב מינה:

ולא גרע מב"ח דחשיבי כלי. כדלקמן גבי פשיטא דמים ואין מקפידין עליהן:

אלמא לא תיקני בחליפין. וכ"ש דלא נעשה חליפין דהא מעיקרא הוה אמר רב פפא אפילו למ"ד אין מטבע נעשה חליפין אקנוי מקני בחליפין:

מדמשני הכא דלית ליה קרקע. דאי ה"ל אפילו במקום אחר דלא הגורן היה יכול להקנות לו בכסף ומיהו זה יש לדחות דה"מ למימר דלית ליה להך כסף דליקני ביה אלא עיקר סמך קושיתו על ראיות האחרות כך נ"ל:

ואין בודקין אחריו. עיין בכתובות ריש פרק אע"פ:

והאי דהחליף דמי שור כו' דמלתא דלא שכיחא הוא כו'. מכאן קשה לי על מ"ש בהגהות שניות דמרדכי שבפירקין בשם העיטור דדוקא עלייה דשכיח בה דליקה אבל מכר לו חטים שבבית דלא שכיחא בה דליקה מעות קונות וה"ג בירושלמי כו' דהכא בשור וחמור לא שייך שום שריפה ואי איתא דהיכא דלא שייך למיחש לשריפה דמעות קונות לא הוה צריך הכא לטעמא דקנייה זו מלתא דלא שכיחא הוא שמעינן דתלמודא דידן לא ס"ל להוא דירושלמי וגם הב"י כתב שאין נראה כן מדבר הפוסקים וכן בדין שלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין עכ"ל אלא שרמא"י כתבו בהגהותיו סימן קצ"ח סעיף ה' ומהר"ו כ"ץ לא תפס עליו ונראה בעיני שמכח קושיא זו שהקשתי שיש לדון דלא כמותו ועוד דהוה יחידאה:

דהלכה כרבא דבתראה הוא. ולא דמי להא דבפרק המפקיד גבי פירות אבודין שכתב רבינו ואי משום דרבא בתראה לאו משמיה דנפשיה קאמר דהכא רבי אבא בר פלוגתיה נמי משמיה דרב הונא קא"ל וכיון דרבא ורבי אבא אליביה דרב הונא קאמרי תרוייהו הוה כפלוגתא דעלמא אלא דקשיא לי דרבי אבא נמי בתראה הוא כדמשמע דתרוייהו מדרב הונא אמרו ונ"ל דסמך על האמת דרבא לא ראה רב הונא כדלקמן אבל רבי אבא ראהו וא"כ רבא בתראה הוא. והדר קאמר דהתוספות כתבו דא"א לגרוס רבא:

דב"ח חשיבי כלים. שעושין בהן מלאכה כדלעיל:

מסתמא כרב נחמן סבירא ליה דהלכתא כוותיה:

מדלא קאמר אם חזר כו'. כלומר מדלא קתני במתני' אם חזר בו ומת כו' אלא סתמא קתני ואפי' לא חזר מת ללוקח ופריך והא לא משך דאלמא דקי"ל דכי לא משך אפילו לא חזר קיימא ברשות מוכר ומש"ה פריך שפיר:

ואי נפלה דליקה באונס. דמיירי שהוא דר באותו חצר כמ"ש נימוקי יוסף בשם תלמידי הרשב"א וכן נ"ל דעת הטור כמו שכתבתי בתוי"ט דלא כמהר"ו כהן דכתב אע"פ שאינו דר בו מסתמא מצוי הוא אצל ביתו:

אם תפול גרסי':

בבלן עובד כוכבים. עיין לקמן גבי ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי:

אם פרע קצת המעות לאפוקי נתן משכון דנסכא אין כאן כדלקמן גבי עובדא דפרזק רופילא:

אלא בשעה שאומר צריך לומר מדעת גמורה. דביה מקיים הין צדק ובירושלמי מסיים ובתר כן אין חוזר בו לא חזר ביה ונ"ל פירושו בתמיה דאח"כ אי חזר בו מי לא מצי הדר ביה והיינו דבירושלמי סוף שבועות אדאמר ר"י בר זבדא שמותר לחזור שאלו רבי יוסי מהך דהין צדק והשיבו בשעה שאמר הין של צדק הוה והוי יודע דבירושלמי דהא אתמר ה"ד בעני אבל בעשיר נעשה נדר ויראה לי דגרסינן איפכא ויש מגיהים אבל בעשיר לא נעשה נדר וא"כ ובתר כן כו' דקאמר הירושלמי הוי בניחותא ואין נ"ל כן אלא כמו שכתבתי וק"ל:

ואי עתיר אמליך בי תניינות. בירושלמי דסוף שבועות משמע דרב סבירא ליה דממידת חסידות אין לחזור אפילו בעשיר וצ"ע:

אלים כוחיה טפי וכו' וזו היא סברת רב האי והרי"ף דלקמן:

ואי יהבי לי' כל חללי גרסינן:

כרבי יוחנן ומיהו במתנה מועטת כדלעיל:

וראיה לדבר וכן הל' בספר המאור ומשום דמההוא דאיזהו נשך לאו ראיה גמורה דהא לר"ש אתאמר וכן מסיים בס' המאור אף אנו יש לנו לומר כן בדין מחוסרי אמנה דבתרי תרעי קלש ליה איסורא ואין עליו דין מחוסרי אמנה וראיה לדבר וכו':

ועוד דתניא כוותיה גם הרי"ף כתב והלכתא כשמואל דתניא כוותיה וי"ל שהוצרכו לכך משום דאפשר דפליגי לענין איסור והוה הלכתא כרב אפילו לענין ממון כי הא דכתב רבינו בפרק שור שנגח ד' וה' גבי קביעות וסת בדילוג ומיהו לקמן גבי פחות מכאן איסר אסור מספקא ליה לרבינו אי בפחות משתות נמי איסורא מיהו איכא ואי דינא הכי ליכא לפרושי דפלוגתייהו לענין איסור ולא היה צריך לראיה אחרת אלא דהלכתא כוותיה דשמואל בדיני וכ"ש דקשי' להרי"ף שלא כתב הא דהלכתא כשמואל בדיני: וכן הלכתא הרי"ף:

וכבר פסק רבא בטלית כותיה והלכך לא אזלינן בתר כללא דסתם ואחר כך מחלוקת דאין הלכה כסתם דאמורא בתרא מפיק לי' מהאי כללא. כ"כ נימוקי יוסף:

א"כ הלכה כאביי דבתראה הוא וההיא דטלית ככ"ע ובפלוגתא דהכא הדרינן לכללא דרבי יהודה ור"מ ורבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה. וכן פסק בקצור ובטור סימן רכ"ז:

נשמע לר"ש שיטת רי"ף היא כר"ש. ולרבינו נשמע לרבי יהודה דבפונדין אסור לקיימה:

ה"ג פחתה בכדי אונאה:

דלא ימכרנה להרג קאי גרסינן ומסיפא דיקבנה מייתי ראיה:
ה"ג אפילו לא פחתה יותר בכדי אונאה וכן הוא בס"א:
ה"ג בערך ממכרו והלוקח:
ה"ג וי"ש יצא ידי כולם. פי' מהר"ו כהן וז"ל ר"ל ירא שמים אם נתאנה פחות משתות אינו מהדר אחר המאנהו לומר לו אינך יוצא כי לא ידעתי מזה ולא מחלתי אותו החזירהו לי ואם אירע שאינה הוא לחבירו פחות משתות יחזירהו להמתאנה ממנו ומ"מ נראה דאין הלוקח יכול לומר אף שהוא עדיין מוחזק בדמי הקנייה אני לא אמחול בפחות משתות שהונאתני אלא שבטלה דעתו אצל רובא דעלמא שרגילין למחלו ומוציאין מידו ליתנהו למוכר עכ"ל והכא דוקא דהיינו בפחות משתות הוא דאמרינן בטלה דעתו כו' אבל בשתות ושהה בכדי שיראה כו' דתו לא מהדר משום דודאי מחיל כמ"ש רבינו לעיל כי הוה עדיין מוחזק במעותיו מצי למימר לא מחלתי כדאיתא בהג"ה לעיל בשם רבינו ברוך מריגנ"שבורק דמגו דיכול לומר לו נתתי לך יכול לומר לו לא נתרציתי:
זהו שתי מעות. דרש"י בעצמו פירש שם כן ורבינו הוכיח התם שכדבריו כן הוא ועיין מה שכתבתי שם:
וכתב רב אלפס ז"ל דלית הלכתא כוותיה. וכן הגירסא בדברי הרי"ף בדפוס ישן אבל בדפוס חדש גרסינן בדברי הרי"ף דהלכתא כוותיה וכן היא גירסת נימוקי יוסף:
אפילו בגמר התביעה. עיין בפרק הגוזל קמא גבי גזל שתי אגודות:
א"ר אבין הדא מסייע כו'. כלומר ולא צריכא לתפתר כו' אמר ר"י כו' ותפתר כו':
ורב נחמן תלמידו של שמואל היה. וכך הקשה רבינו ג"כ בפ' המפקיד גבי המפקיד פירות כו' ומיהו לגירס' ספרים דידן דבפרק האיש מקדש יש ראיה לפסק של הרי"ף דגרסינן התם רב נחמן בר יצחק וכן נראה מדאמר ליה רבא הא דאמרת ואי רב נחמן סתמא לא היה אומר כך אלא הא דאמר מר הוה אמר דרב נחמן סתמא רבא יתיב קמיה כדאמרינן בפ' המפקיד גבי דאפקיד כיפי יתיב קמיה היינו כתלמיד לפני רבו ומסתמא נמי תלמידו היה דרב יהודה נמי תלמידו של שמואל ורבא נולד ביום שמת רב יהודה כמ"ש רבינו לעיל גבי מכור לי באלו:
וכן הא דקי"ל הלכה כרב נחמן כו' ואיכא למידק בסוף פ' אע"פ ובפ' מציאת האשה ובפ' המדיר שפסקו רבינו ורי"ף כר"נ לגבי רב אסי ולגבי שמואל ולגבי רבי יוחנן. ועי' בפ' דלעיל גבי אע"פ שהן אבודין:
ה"ג והא דאמר בפ' המקבל:
ועל חמור כו'. בכולהו גרסי' בלא ו':

ואילו חשיב כאדם המזיק אמאי פטור בבעלים. דבשלמא מחיוב השמירה שקיבל עליו פטרתו התורה כשהיא בבעלים שאמרה התורה דלא תחול עליו קבלת שמירתו כשהיתה בבעלים ואע"ג דאין טעם לדבר. וכמ"ש התוס' בפ' השואל דף צו ע"א דפטור בבעלים חידוש הוא ואין סברא לפטרו ע"כ היינו שאין סברא דמשום דשמירה בבעלים היא דמש"ה יפטר ולא תחול עליו קבלת השמירה אבל מ"מ יש פנים לזה שקבלת השמירה לא תחול בכה"ג כשהיא בבעלים דהוי כעין תנאי שהתורה התנתה כן. משא"כ אדם המזיק דבלאו קבלת השמירה מחויב כל מזיק לשלם מה שהזיק בהא ודאי שלא אמרה התורה שיהא פטור דאמאי תפטרהו יותר כשקיבל עליו שמירה מאילו לא קיבל שמירה דהשתא הוה יציבא בארעא וכו' דהכא אין כאן מקום לומר דהוי כעין תנאי שלא תחול קבלת השמירה דדל שמירה מהכא כל אדם המזיק חייב:

אלא ודאי לא מקרי אדם המזיק. וממילא שאם היה מזיק היה חייב ומיהו בהקדש ממעטינן מקרא אחר בריש פ"ק דב"ק.

לפי שזה שקונה חדשים הוא רוצה לישנן. וכי הא דריש פירקין דלא מצי יהיב ליה מארנקי ישנה:

אפילו קנה ממנו יין הרבה כך וכך מדות. האי אפילו לא קאי על יין הרבה דמאי רבותא איכא בין מעט להרבה אלא קאי אמדות כלומר אע"ג דהקנין היה שימדוד לו כך וכך מדות ולא קנה חבית יין סתם אלא פירש שקונה כך וכך מדות וה"פ אפילו קנה ממנו יין הרבה שהוא כשיעור שיש בחבית וא"ל בהדיא כך וכך מדות אני קונה דהשתא צריך שימדוד אפ"ה מערב ומודד ולשון הטור סימן רכ"ח אם קנה ממנו חבית של יין המדה בכך וכך:

אפילו למחצה ולשליש ולרביע. פירש רש"י הכל כמנהג המדינה אם מחצה מחצה וכו' ולפי זה זו ואין צריך לומר זו קחני גם בקצור לא כתב אלא למחצה בלבד וכן בטור סימן רכ"ח פירש כן שכתב אפילו השליש והחצי ול"נ שיש לפרש אפילו למחצה שלא יהיה בו רק מחצי' יין ואפילו עד שלא יהיה שליש (מים) [יין] ואפי' שלא יהיה רק רביע (מים) [יין] הכל כמנהג המדינה ומזיגת כוס לשתות הוי על חד תלת כדאמר רבא בפרק המוכר פירות:

הדרן עלך הזהב

סעיף ה

גם א"א שיתרבה ממונו כו'. עיין לקמן גבי הלויני ודור בחצירי.

כההיא דתניא כו'. קאי אלעבור עליו בשני לאוין:
אבל עבדים ושטרות ליכא למעוטי. כלומר כמו בשאר כלל ופרט דבסוף פרק דלעיל:
דבר שניתן להוצאה ולפרוע אחר במקומן. וקרקעות דממעטי היינו עשר גפנות טעונות דמה שטעונות ניתן להוצאה והוא פורע במקומן מה שיטענו אחד עשר אחרות משא"כ עבדים ושטרות וכתב הבית יוסף טוי"ד סימן קס"א דתמיהא לו מלתא דאטו עבדים ושטרות מי לא שייך בהו הלואה שנותן לו עבד אחד כדי שיתן לו לאחר זמן שנים אחרים ושטר נמי משכחת ליה זה שנותן לו ש"ח מק' זוז כדי שאחר זמן יתן לו ש"ח מר' עכ"ל ולא נתכוון לומר דאה"נ דמיחייב בהו משום רבית דהא אף ע"ג דשייך בהו רבית כדאמר איהו. מכל מקום הואיל ואית לן כלל ופרט וכלל ודאי דאינהו נמי אמעטו כמו בכל כלל ופרט וכלל דבס"פ דלעיל וליכא בינייהו דרבינו והב"י לענין דינא אלא דרבינו קא קשיא ליה אמאי לא בעי רבי ירמיה אלא שכרו בקרקע ולא בעי עבדים ושטרות ומש"ה קאמר דהוי שכירות ופשיטא דחייב. ואהכי קשיא להב"י דהא שייך בהו רבית ומ"מ ס"ל נמי דאמעטו מריבית ואין בהן רבית אפילו כי הוה דרך הלואה. ואי קשיא אמאי לא בעי רבי ירמיה בעבדים ושטרות לא קשיא דבעי בקרקעות וה"ה לעבדים ושטרות וחד מתרי ותלת נקט:
וכן גזל ה"א דמייאש כו'. אומר אני דמהכא לא מבעי שאין ראיה לדבריהם משום דאיכא לפרושי הכי אלא אפילו קשיא נמי אדבריהם דהא גזל א"א לפרש בענין אחר דודאי דמחילה מהני בגזל כדתנן בסוף הגוזל קמא מחל לו אח הקרן וכו'.
ויראה לי גרסינן. דהן הן דברי רבינו. ומ"מ אף הרמב"ם סובר כך דאי לא חימא הכי כל מלוי ברבית יעשו כן וכמו שהשיג הראב"ד וכתב המ"מ דבהא מודה הרמב"ם דמחילה על מה שעתיד ליקח אינה מועלת ואסרה התורה עיין בפ"ד מה' מלוה:
ה"ג משלשים וששה בלוג וכן הוא בהספינה דף פ"ט ושם מוכח דכך היא הגירסא. ולכך צריך להגיה כן בגמרא דהכא וכן ברי"ף:
ה"ג הקפידה עליו תורה. ק"ו הין או חצי פירוש חצי ההין או אפילו שליש ההין וכו' כ"פ הרשב"ם שם:
נ"ל דה"ג למכרו בשביל תכלת וטעמא דרוצה להשוות לאינך דכולהו לרמות לאחרים הן דאי לגופיה לא אצטריך להזהיר לומר אני ה' אלא ה"ק לא תעשה רמאות לאחרים שאם הם לא יבחנו אני ה' בוחן כל ולכך הוצרך לפרש רבינו דתולה קלא אילן בבגדו לא בבגד עצמו דלהכי לא הוי כתיב אני ה' אלא מיירי קרא בתולה בבגד העומד למכור לאחרים ומיהו הכי נמי משעת תלייה מיחייב כמו שכתב גם כן התוספות אלא דדבריהם

אמורים בעובר בעצמו על מצות ציצית ואע"פ שהחכמת שלמה הרכיב לפירושם עם דברי רבינו פשט דבריהם לא משמע כן וגם הח"ש העתיק לשון רבינו ומוכרו אבל נ"ל דגרסינן למכרו בלמ"ד ויראה לי דמלוה מעות ברבית ותולה מעותיו בעובד כוכבים נמי משעת תליית מעותיו בעובד כוכבים הוא דמחייב על אזהרת אני ה' ועוד אני אומר דהא דמפרש רבינו דתולה קלא אילן שהוא למכור מדברי רבא גופיה דייק הכי מדקאמר ואומר תכלת הוא ולמאי נ"מ קאמר הכי הל"ל תולה קלא אילן בבגדו במקום תכלת אלא להכי קאמר ואומר דהיינו שאומר כן לאחרים שהוא תכלת וכדי שיקנו ממנו דאי בבגד עצמו למאי נ"מ אומר שהוא תכלת דמי ישאלוהו ואם לא ישאלוהו כ"ש דשתיקותו יפה מדבורו ומיהו בקצור לא כתב דתולה מעותיו בעובד כוכבים ותולה קלא אילן בבגדו דמשעת תלייה חייב אבל השמיטן לגמרי:

לדידיה אזהר כו'. מסיפיה דקרא דעמך דייק והן הן דברי נימוקי יוסף ועיין בריש פרק הגוזל בתרא:

הך דרשא שמעינן מעמך דמשמע כו'. ומשמע נמי לדידיה אזהר כו' ותרוייהו במשמע:

פירוש אין לו לא מעות ולא חטין אסור. כבר כתב הבית יוסף בטור י"ד סימן קס"ד דרש"י לא פירש כן אלא אין לו חטין ואפילו יש לו מעות אסור ושכ"כ הרמב"ם בהדיא ושכן נראה מדברי ר' ירוחם והטור והואיל דדרכם ע"פ רבינו הרא"ש לכך נראה לו שזו הגה"ה היא ולא מדברי הרא"ש עצמו וראיה לזה שלא נזכר ברמזים ע"כ דבריו ואני אומר דאף בשם הג"ה אין לקראה אלא תלמיד כתבה ולאו דסמכה כלל. דהא לקמן אדאמרינן מה לי דמיהן מה לי הן נמי אמרינן דמה לי הן היינו מעות ופרכינן עלה מהא דהכא דאין לו אסור ומאי קושי' אי פי' דהכא באין לו לא מעות ולא פירות הלכך ודאי דלא יצא זה הפירוש מפי חכם כלל. ועיין לקמן גבי הלכתא לווין סתם ופורעין סתם גם ברי"ף דסוף פרקין:

ומאי לקח דקתני במתני' לקח בהלואה. רש"י הקשה ומחק הגירסא וכבר תירצו התוספות לקיים הגירסא. וגם בנימוקי יוסף מתרץ דאילו הוה מקח בתחלה היה מותר אפילו כי אין לו יין דכיון דכל דרך מקח וממכר מדרבנן הקילו בו:

דפוסקין על שוק של עיירות. צריך עיון לקמן גבי אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער וכו': **בכל** פעם גרסינן:

לפרוע לו דמים. פי' דמי החיטין כלומר פירות כפירוש הרשב"ם:

ה"ג הדמים כחיטין משום מה לי הן מה לי דמיהן כל שכן:

ומאחר שעבר על דברי חכמים וכו'. אתא לתרוצי הא דקתני מפני הערמת רבית ואפ"ה לא מפקינן מלוה למלוה ודינו כמו אבק רבית וניחא ליה דמאחר שעבר כו'.
ואין ב"ד נזקקים לגבות לו חובו. כלומר אם ירצה לכופו לתת לו חטין אע"ג דאי מנפשיה יהיב ליה חיטין הוי שרי וכן מבואר בטוי"ד סימן קס"ג וז"ל אסור מפני שנראה כרבית בד"א כשפורע לו לבסוף השנה במעות דאז מחזי כרבית אבל נותן לו חיטין שוה מנה מותר וכו' אלא שאין כופין אותו לפרוע חיטין כדי להוציא מידו:
ונראה כדברי הר"ר אפרים ז"ל. וצ"ע בפרק הפועלים גבי אבעיא להו עושה בגפן זה כו':
בחצר דקיימא לאגרא דחסריה ממונא ואע"ג דלא עביד למיגר כיון שמחסרו ממונא שלומי ליה בעי כיון שאכל חסרונו של זה אע"פ שלא נהנה כמו שכתב רבינו בפרק כיצד הרגל גבי אילימא בחצר דלא קיימא לאגרא וכו':
דאין תרבית בלא נשך כו' דרחמנא אמר אל תקח כו' ואם לקחת אהדר ליה כו'. ומש"ה כי מהדר תלמודא היכי דמי הרבית בלא נשך לא אמרינן הך דהכא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר דודאי ליה לתלמודא דבהכי לא מיירי קרא דהא אל תקח ואם לקחת אהדר קאמר קרא ובכי הא לא שייך הלכך פשיטא ליה לתלמודא דבהכי לא מיירי אבל ק' בק' וקיימא בדנקא ולבסוף בחומשא אי אזלת בתר לבסוף שייך ביה אהדר ליה כו':
ולא מנכינן אגר ביתא. לשון הרמב"ן הוא אבל לרבינו שהסכים עם הר"ר אפרים ודאי דמנכינן וכ"כ ב"י סימן קעו:
דאף אבק רבית אין כאן. היינו בהלוהו ודר ומ"מ ש דהא לא שקיל וכו' קאי אהלוני ודור נמי:
ומיהו עושה שלא מדעת כו'. כלומר ומיהו י"ל שא"צ ליזהר מלשאול כו' כמו שפירשתי זה כבר בפרק הגוזל קמא.
בשביל מלוה שלו. כמו בשביל הלואה שלו. ועיין מ"ש בפרק זה בורר:
כי אגרנא הכי דהוה משת שא לי. ה"ג ברי"ף:
שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. עיין בפ"ק דע"ז גבי הגיעה לכיפה וכו':
רב אלפס ז"ל לא הביא טרשא דר"נ ובספרי הרי"ף שבידינו איתא וה"נ מסיים והלכתא כרב חמא וליתא לדרב פפא. משמע דמיהו כר"נ הלכתא:
דא"ל מדעתי. ראוי לפרש דהא דאמר מדעתי לא מיירי בשעת המכר דאילו בשעת המכר כ"ע מודו דלא שנא אמר מוכר ולא שנא אמר לוקח ודאי על ידי כן נגמר המקח וכו' נימוקי יוסף:

אבל אם בתחלת הדברים כו'. ונ"מ למ"ד לאו ט"ס הוא או לשאר תנאים תוספות:
וכן גבי גיטא. דלקמן ומיהו עיין בדברי רבינו בפרק מי שאחזו גבי דיני תנאים שכתב דהא דאמרינן הכא דפטומי מילי נינהו היינו לרבנן אבל לר"מ דקי"ל כוותיה בלאו הכי לא הוי מידי כיון שלא היה בכל דיני התנאים המפורשים שם:
שאני הכא כו'. עיין בס"פ הדיינים גבי אבד קתא כו':
אותן שאכל אתר שלש שנים אבל אותן שאכל תוך שלש לא הדרי וטעמא אפרש לקמן גבי את ונוולא אחי:
ה"ג בזביני דליכא איסורא והוא לשון הרי"ף אבל לרבינו לקמן גבי את ונוולא אין לפרש בכה"ג:
אבל בפירות דקל ידע ומחיל. עיין לקמן גבי וצריך לומר וכו'.
דהויא מחילה בטעות והוי כמניח את חבירו ליטול כו' וכסבור כו'. דלא ידע דמחיל משא"כ פירות דקל דידע אמרינן דמחיל דנהי דיכול לחזור מ"מ אין לו לחזור כי היכי דליקו בהימנותיה ולכך אית לן לומר דאפילו היה יודע שיכול לחזור לא היה חוזר כמ"ש התוספות בד"ה התם זביני כו' והא דקאמר לעיל הכא הלואה ומש"ה הדרי פירי לא הוי טעמא כדכתב רבינו לעיל דבזבינא ליכא איסורא כו' אבל בהלואה איסורא איכא ומש"ה הדרא דההוא לישנא מהרי"ף העתיק כן דס"ל דבהלואה הדרי פירי משום איסורא דרבית קצוצה וכדמסיק בשמיה בסמוך וכן עוד לקמן בסוף הסוגיא אבל השתא דאמרן דלא הדרי פירי אלא היכי דהוה מחילה בטעות ולא ידע טעמא דאמרינן הכא הלואה פירשו התוספות דה"ק הכא הלואה דהלוה לא הקנה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא לא קניא נמצא דהוי מחילה בטעות ולא הוי מחילה ולכך הדרי פירי אבל אם היה נותנו בתורת רבית לא הוו הדרי דאבק רבית הוא ע"כ. והיינו נמי דדייק רבינו לעיל כשכתב והדרי פירי אותן שאכל אחר שלש שנים דאילו אותן שאכל תוך שלש בתורת רבית אכלן ולא הדרי דאף על גב דבידו הוא להביא לו מעותיו תוך ג' שנים כל עת שירצה והוה כאתרא דמסלקי ואפילו אכל בלא נכייתא הא קי"ל לרבינו כרש"י ותוספות דלא הוי אלא אבק רבית ואינם יוצאין בדיינים ומש"ה דוקא אותן פירוש שאכל אחר ג' שנים אינהו דהדרי ומשום מחילה בטעות וכן דקדק הב"י מלשון רבינו בטוח"מ סימן ר"ז בבבא וכל היכא כו' ומיהו צריכין אנו לחלק בין היכא שאין המקח מתקיים ע"י שהוא בדבר שלא בא לעולם להיכא שאין המקח מתקיים ע"י שהוא באסמכתא שאם הוא באסמכתא לא אמרינן דבעי למיקום בהימנותא דמעיקרא אסמכיה בגוזמא וא"נ

במה שלא בידו משא"כ פירות דקל הוי כמו בידו לענין דלא הוי אסמכתא שהרי הדקל ראוי להוציא פירות וגם לא גזים הלכך אמרינן דמסתמא בעי למיקם בהימנותיה:

וכן הי' דעת רב אלפס ז"ל. והכי מסיים ודוקא במשכנתא בלא נכייתא אבל משכנתא בנכייתא אליבא דרבינא שריא והכי פירושא ודוקא במשכנתא בלא נכייתא הוא דמשכח לה דהוי רבית קצוצה והיינו כי הוה באתרא דמסלקי אבל משכנתא בנכייתא משכחת לה דאליבא דרבינא שריא והיינו כי הוה באתרא דלא מסלקי ומיהו מסיק הרי"ף דלא קי"ל כרבינא בהא דבנכייתא שריא וכדכתב רבינו לקמן בשמיה ובהא חולק עם הראב"ד דלהראב"ד משמע דקי"ל כשריותא דרבינא ואע"ג דמצינא לפרושי דמ"ש הראב"ד ובנכייתא שרי לקמן בשמעתין דר"ל רבינא שרא אבל אנן לא קי"ל הכי לא משמע דס"ל הכי לפי שלא ה"ל לסתום האיסור אלא לפרש שלא נטעה להקל וגם הב"י טוי"ד סי' קע"ב הבין בדבריו דקי"ל דשרי:

ואפי' אכל שיעור זוזי לא מסלקינן ליה. ולקמן לא קאי הכי אלא דאפילו לכתחלה שרי:

ואיכא מאן דס"ל. לשון הרי"ף.

האי משכנתא באתרא דמסלקי כו'. להרי"ף דלעיל וכן לקמן בכללא דמלתא אפילו בנכייתא לכתחלה לא אבל גירסת הרי"ף ודאי שהיא כגירסא הכתובה בנימוקי יוסף דאית דגרסי האי משכנתא באתרא דלא מסלקי וכו':

אע"ג דלפרש"י מצי למיכל בלא סילוק אפי' בלא נכייתא. דהא דפרש"י לעיל לא מסלקי' ליה משמע אבל לכתחלה לא היינו קודם דאמר רב אשי דבאתרא דמסלקי מסלקי' אבל בתר דאמר רב אשי הכי באתרא דלא מסלקי אפילו לכתחלה שרי ואפילו בלא נכייתא דהא מפרשינן למימרא דרב אשי אפילו בלא נכייתא ועיין לקמן בכללא דמלתא:

ואי אגבינהו בסיסני כו'. ובגמרא ולמ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח אפילו לא אגבינהו בסיסני קנינהו ובס"פ הספינה בעיא דלא אפשיטא וכתב שם רבינו דהלכך לא קנה:

אין לפרש משום דמלוה קאמר כו'. ולאחר תחלת המקח אבל עדיין לא קנה כדרך שקונין וכדלעיל גבי ההוא גברא דקנה שלא באחריות:

לא היה רוצה ליטול את השם. וגמר משדה אחוזה דכיון שהתירתה התם התורה לא חיישינן אם לא יטול את השם:

אלא שרש"י אסרה בבתים. כדלעיל גבי המלוה כו' ולא ישכור הימנו בפחות:

אחר הלואה. כלומר אחר זמן שקבע בשעת הלואה ובטור סימן קע"ב העתיק בתחלת השנה:

להערים למכרה לו גרסינן בטור יו"ד סימן קע"ב:
אחר ההלואה או שאין רגיל ללוות וכיוצא באלו. גרסינן בטור שם:
כדי שלא תנעל דלת בפני לווין. מכאן נ"ל ראיה שראוי לתקן תקנות לפריעת ב"ח מה שהוא שלא מן הדין כמו לתפוס גופו בתפיסה וכיוצא בזה ואע"פ שהוא חוב דעיסקא וכיוצא בזה שיש למלוה בזה ריוח אפ"ה שייך טעמא כדי שלא תנעול דלת כו' כדאשכחן הכא והא דמסיק ולאו מלתא הוא היינו דחכירה דהכא אית ביה צד איסור מש"ה לאו מלתא הוא אבל טעמא דכדי שלא תנעול וכו' לא אידחי:
כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות כו' לעולם אינו נוטל אלא כפועל בטל לגמרי. וז"ל הטור סימן קע"ז רואין אדם שבטל ואין לו שום מלאכה כמה היה רוצה ליקח להתעסק בזה העסק ואפילו אם היה לו מלאכה שנותנין עליה שכר טוב ומתבטל ממנה אין אומרים כמה היה זה רוצה ליקח וליבטל ממלאכתו ולהתעסק בזה העסק שלא היה לוקח אלא הרבה אלא אומדין כאדם בטל כדפרישית עכ"ל וכתב עליו הב"י וז"ל ולי נראה שאין לפרש כן דברי הרא"ש ודברי התוספות ודברי סמ"ג שהרי כולם הקשו לפרש"י מדקאמר בגמרא אבל סיפא דנפיש טרחיה אימא לא סגי ליה כפועל בטל והשתא הלא לפי מה שהיא כבידה נוטל יותר ואמאי ס"ד דלא תסגי כפועל בטל ואם כדברי רבינו (ר"ל הטור) גם לפירושם קשה דהא פשיטא שאע"פ שאדם זה בטל לגמרי אינו נשכר למלאכה כבידה כל כך בזול כמו למלאכה קלה לכן נ"ל לפ' דבריהם דאומדין כמה רוצה ליטול פועל אחד כדי ליבטל ממלאכתו לגמרי דהשתא בין נותנין לו מלאכה קלה בין שנותנין לו מלאכה כבידה שיעורן שוה וכן נראה ממ"ש הרא"ש בתוספותיו וז"ל וצריך לפרש יושב ובטל דהכא יושב ובטל ואינו עושה שום מלאכה וה"פ כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות בין שנוטלין עליה שכר מרובה בין שנוטלין עליה שכר מועט לעולם אינו נוטל אלא כפועל בטל לגמרי והיינו דקאמר ר"מ בין מרובה בין מועט פי' בין היה עסוק במלאכה מרובה בין היה עסוק במלאכה מועטת שכרו שוה עכ"ל הב"י והשיגו בעל חכמת שלמה וז"ל מהר"י קאר"ו לא ירד כאן לעומקו שהוא רוצה לפרש כפועל בטל לגמרי שאומדין מלאכה הראשונה ואומדין כמה רוצה ליקח ולהבטל ממנו לגמרי וקשה דא"כ ה"נ איכא למפרך והא לא קא בטיל מינה כמו התם דהא על הלשון דפועל בטל פריך התם ע"כ והסכים לפרש כדברי הטור ושכן פירש הר"ן אבל בנימוקי יוסף אינו כן וכתב עוד דלהטור ניחא דלא קשיא הצריכותא דה"ק אבל סיפא דנפיש טרחיה אימא לא שיימינן כפועל בטל שהוא מוזיל במלאכה אלא כסתם אדם שיש לו עסקים כמה הוא לוקח ועוסק במלאכה וק"ל עכ"ל ואני אומר

דקושיתו זו שהקשה על הב"י דה"נ איכא למיפרך כו' לאו קושיא היא שהרי התוספות עצמם הרגישו בזה וזה הדבר שהכריחם לחלק בין פירושא לסוגיא דהכא לפירושה דסוגיא דהתם שכתבו דהתה דפריך והא לא קא בטיל הלכך צריכים לפרש דאביי דמשני כפועל בטל מאותה מלאכה כו' דהיינו כפירש רש"י ששמין המלאכה שמתבטל ממנה ומלאכה שעושה עכשיו הא קמן דס"ל להתוספות דמדהכא לא פריך שכך צריך לומר דהתוס' לא גרסי הכא מאי כפועל בטל דהא זהו שהכריח להסכים עם פרש"י בפרק אלו מציאות וכן ראיתי בבכורות פ"ד דף כ"ט דליתא בספר אך שם העתיק רבינו הרא"ש גם כן הפירכא ולעיל בפרק אלו מציאות פירשתי דשפיר גרסינן לה הכא בפירקין ושאין להכריח כפירוש רש"י ע"ש. ושכן דעת התוספות דבכורות ומכל מקום הא ודאי דהתוס' דהכא ל"ג להו הכא הפירכא והלכך מאי דקאמר אביי היינו כפועל בטל לגמרי ומאי דס"ד דגמרא דהתם הוא בכאן לפי האמת וטעמא דשאני הכא מדהתם כדמסיק רבינו דהכא סגי בדבר מועט כו' ואדרבה תקשה לפי' הטור דאי איתא דס"ל להתוס' דאומדין עסק זה שהוא עוסק בו א"כ מה מכריחם להסכים לפרש"י בפרק אלו מציאות דהא אכתי בין הכא בין התם נפרש דאומדין עסק זה כו' ודהיינו דמשני אביי התם כמו הכא ודפריך התם משום דס"ד שאין שמין לו אלא כפועל בטל לגמרי כמו שפירשו הם הפירכא. ואע"ג דהכא לא פריך מ"מ אין זה כדאי להכריח פירש רש"י שהרי גם לפירושם מיתרצית הפירכא ואי משום דהכא לא פריך אפשר לומר דסמך אדהתם דבשלמא אם נפרש כפי' הב"י דהכא אין אומדין עסק זה כלל שפיר מחלקים התוס' בין פי' הסוגיות משום דהשתא על כרחין אין לפרש התם כמו הכא לפיכך מדקדקים דהתם דוקא פרכינן והכא לא פריך כלל אבל לדברי הטור כיון דהתם אפשר לפרש כמו הכא ואע"ג דהתה פריך למה לנו לחלק הסוגיות לפירושים שונים. אלא העיקר בפי' דברי התוספות שהוא כפי מה שהבין הב"י ואני מצאתי לו און בתוס' פ"ד דבכורות כ"ט שכתבו על פירוש רש"י וז"ל ולא הו"ל לפרש שיטול שכר בטלה מאותה מלאכה לעסוק במלאכה קלה כזו כו' אלא הוה ליה לפרש שנותנין לו שכר בטלה מאותו מלאכה ובטל לגמרי ואינו עושה בשום מלאכה ואף ע"ג דהתם כתבו שכן מפרשים ג"כ בפרק אלו מציאות הא מתרצים הכא שפיר לפרש כפרש"י והביאו ג"כ ראיה מהצריכותא וכן מהתוספתא ואחר כך כתבו דרבינו חננאל פירש בפירקין דהכא דכפועל בטל כגון אדם בטל שאינו מוצא מי ישכירנו והולך ובטל והיה משתכר בקל ולא יתן לו כמו שהפועלים הולכים עכשיו שהם ביוקר הרבה משכירין כגון שהיה נשכר עכשיו בב' סלעים ובשעה שהיה בטל לא יהיה נוטל אלא סלע עכ"ל וכ"כ רבינו הרא"ש שם בהדיא בסוף הפרק כמה אדם

כו' ולישב בטל ולקמן אכתוב מאי דקשיא מדידיה אדידיה. ומ"מ בהדיא מפורש תמצא דדעת תוספות עצמן ודעת רבינו הם כמו שהבינו הב"י. ומה שהבין בעל חכמת שלמה בפירוש דברי התוס' היינו פירוש ר' חננאל לא פירוש עצמם. וזהו מה שנראה שהיתה כוונת בעל הטורים שסמך עצמו על פירוש ר' חננאל אלא דאכתי קשיא עליו דה"ל לפרש כמו כן גבי אבידה בסימן רס"ד כפי' ר"ח ולא כפירוש רש"י כמו שהקשתי לעיל. ומיהו גם קושיא אחרת יש לי על הטור מהא דאבידה דא"כ בסימן שי"ב לענין רואה מומי בכור נמי ראוי ליה שיפרש דנוטל שכר כמו באבידה דמידי הוא טעמא דשאני רבית מאבידה אלא דברבית הקילו כמ"ש רבינו וא"כ ברואה מומי בכור נמי ה"ל לכתוב כמו באבידה אך יצא לו לכתוב כן גבי בכור לפי שכך ראה לאביו רבינו הרא"ש שכן כתב שם בסוף פ"ד דבכורות לענין נוטל שכר לדון. ואני כבר הקשתי עליו לעיל בפרק אלו מציאות וכתבתי דנמשך שם אחר דברי התוס' דהתס אבל התוס' דהתם מפרשין ג"כ לדאבידה שאין נוטל אלא כפועל בטל לגמרי ואינו עוסק עכשיו בשום מלאכה ותוספות דהכא כתבו בהדיא דאף התם נוטל כמו באבידה ובין כך ובין כך דעת התוספות ודאי דאינו כפירוש רבינו חננאל כלל ואשתמיטתיה לבעל חכמת שלמה דבריהם שבבכורות וגם מהב"י נעלמו הואיל ולא הביא לו ראיה מבוארת מדבריהס דהתם:

וקתני בסיפא רש"א כו'. בתוס' לא כתבו הא דקתני סיפא משום דמרישא גופא דקתני כפועל בטל דר"מ שמעינן דמתני' דמפרשא כפועל בטל ר"מ היא אבל רבינו לא סגי ליה בהכי משום דאיכא למדחי דאפשר דר"מ ור"ש דברייתא נחלקים בפירוש כפועל בטל דר"מ ס"ל בין מרובה כו' וכפירוש התוספות ור"ש ס"ל משלם וכפירוש רש"י ולהכי אע"ג דקתני התם כפועל בטל דר"מ לא שמעינן מינה אכתי דר"ש לא ס"ל כפועל בטל דבכפועל בטל גופא מצי לאפלוגי הלכך מייתי לסיפא דשמעי דדוקא ר"מ סובר כפועל בטל ולא ר"ש וכן התוס' דבכורות כתבו לסיפא גם כן:

קטרחת טפי פורתא. והוי גזל אצלי מה שאתה מתעסק בחלקי בחנם כ"כ ב"י סי' קע"ז להרי"ף בשערים ולסמ"ג. ובכ"מ פ"ו מה' שלוחין כתב פירושים אחרים לשטת הרמב"ם:

ה"ג אלא בשלו והכי פירושא ואם לקח כך מוכח בטור סימן קע"ז אע"פ שבקיצור העתיק כגי' הספר:

לא יהא לוקח בשלו חטין כו' לשון הקיצור לא יקח בחלקו כו':

כדי שיהא מעות שניהן שוים בחבילה. פי' ב"י סימן קע"ז וז"ל נ"ל דהיינו לומר דכיון שלתך השעורים כבד משל חטים יצטרך לשלם יותר על משא השעורים מעל משא החטים ואולי המתעסק לא ידקדק בזה ואם השעורים שלו נמצא גוזל לבעל המעות

שהוא פורע הבהמה הנושאה המשא בשוה ולפיכך אמרו שלא יקנה מין אחר במעות המלוה כדי שלא יבא לידי גזל ולפי זה חבילה פירושו משא כמו לקמן המוליך חבילה ממקום למקום ואפשר לפרשו מענין יחד כלומר כדי שיהיה ריוח והפסד שניהם שוה ולא ישתכר בשלו יותר מבשל חבירו וי"ס דגרסי בקבלה והיינו לומר שיהא קבלת שניהם בריוח והפסד שוה עכ"ל ולפי מ"ש הרי"ף בפרק המקבל מההוא דרבא דלהכי קרי ליה עיסקא כו' דשמעינן מינה דלית לשותף למפלגיה לממונא למשקל פלגא לאעסוקי ביה לנפשיה נראה דפי' השני עיקר:

ובהמה טמאה תמיה לי. ומהר"ר מרדכי יפה כתב שהרי נאמר ופרי בהמתך:

רשאי הלוקח ליקח מאותו המין. דהכא אינו מושיבו בחנות כדלעיל ולכך הכא רשאי ליקח כו'. וכתב ב"י וכ"ש ממין אחר. ולא חיישינן שאם קנה מדמי עצמו מאותו המין ישתדל יותר בשלו מבשל שותפות והוא שלא ימכור שניהם כאחד שמא זה שקנה לעצמו אינו משובח כמו של השותפות ונמצא חבירו נפסד בכך ובכסף משנה פ"ה מה' שלוחין כתב שמא ימכור קצתם ביוקר וקצתה בזול ויחשוב שביוקר שלו ושבזול לחבירו ע"כ:

שכר כתף למעות מעלין לבהמה מעלין. ופירשו התוספות בשם ר"ח אם היו פירות כבר מונחים בחצר המקבל מעלה לו פירות כשער שבשוק ומעלה עליהם שכר כתף שהיו צריכין להביא פירות מביתו של נותן לבית המקבל כדתניא היו פירות מופקדין אצלו מעלה לו במעות ע"כ וכתב ב"י משמע לכאורה דהכי קאמר שאם הביאם הנותן כשלקחם מן השוק והפקידה בבית המקבל ואחר כך התנו זה עם זה שיקחם בתורת עיסקא אומרים אילו היה נותן זה מוליך הפירות לביתו היה צריך ליתן שכר כתף שיביאם מביתו לבית המקבל ונמצא שאם קנה הפירות בק' דינרים והיה נותן לכתף שניה הרי הפירות על המתן בק"ב גם עכשיו שלא נתן שכר כתף נחשב כאילו נתנו ונחשב שהפירות קנוים בק"ב ולפי זה כי קתני דמעלין שכר כתף למעות לתועלת הנותן קאמר ולא מסתבר לרבינו (הטור) לפרש כן דהא לבהמה ולהעלות ולדות לתועלת המקבל מיתנו א"כ גם שכר כתף דמיתניא בהדייהו לתועלת המקבל היא ומש"ה מפרש דהכי קאמר רבינו חננאל דאותם דינרין שה"ל ליתן לשכר הכתף שיביא הפירות מביתו לבית המקבל יתנה למקבל שישא ויתן בהם ויהיה גם שכרם לאמצע ובתוס' הרא"ש משמע כפירוש הראשון שכתבתי עכ"ל:

לבהמה מעלין. הרמב"ם בפ"ח מה' שלוחין כתב אם דרכן להעלות שכר בהמה מעלין לו ע"כ נראה שר"ל אם נהגו להעלות למקבל שכר בהמה שצריך לשאת עליה העיסקא והשיגו הראב"ד וכתב האי פירוש לא נהירא אלא לבהמה כמו למעות כלומר שכר כתף

לבהמה כגון עגלים קטנים שצריכים לפעמים להוליכן על כתף והוא דבר מועט שאינו מצוי אם נהגו שיטול אותו המתעסק חוץ משכר עמלו שטורח בגידול הבהמות מעלין עכ"ל:

ואפילו במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות. נ"ל דאסיפא מהדר היינו לבהמה מעלין דאפילו במקום שנהגו כן כשמקבל עגלים וסייחים בפני עצמן שמין אותן עם אמן ואין מעלין לו שכר עמלו כדמשמע מדפריך בגמרא ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ש"מ דלאו משכר כתף לחוד פוטרו אלא אף משכר עמלו לפירוש הראב"ד שכתבתי דשכר כתף לחוד:

אלא משום לפני עור וגו' והוא ניהו דקאמר ואיסורא לאינשי לא הוה ספי:

להתעשר בהן ל"ג בקצור ובתוספות ובטור:

אבל פלוני יתן לך לאהבתי והוא לא דיבר עם הפלוני דאל"כ כבר כתב שצריך שלא יתנהו מדעת הלוה:

הכא שכר אמירה קא שקיל. ובמסקנא לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה הכא שכר אמירה קא שקיל:

דבנו קטן כגופו דמי. ואע"ג דהתם מסקינן דהלכה כרב אשי דשרי מכ"מ הכא יש להחמיר באיסור רבית. וצ"ע דהתם נמי איסור סירוס:

כדאמר לקמן גבי דודא דמעשה רב. וה"מ לאתויי מברייתא דהשם פרה מחבירו בשלשים דינרין כו':

בשעת שבירה. גרסי' וכ"ה בטור סי' קע"ז:

קרוב לזה ולזה או רחוק לזה ולזה. אין לפרש קרוב לזה ולזה היינו שיתן מעותיו לאחד שיתעסק בו לטובתו ואם ירויח הכל שלו דא"כ רחוק לזה ולזה מאי איכא למימר אלא יש לפרש תרוייהו בעיסקא וקרוב היינו שהנותן מקבל עליו הרבה בהפסד ושיהא לו ג"כ הרבה בריוח ונותן לזה שכר בחד מהני אנפי דאמרן לעיל אמתניתין דאין מושיבין חנוני. וכן ברחוק שמקבל עליו מעט חלק בהפסד וכן מעט חלק בריוח ונותן לו שכרו ג"כ.

ואי חיישינן דלמא מודה כו'. הקשו התוס' דיודה עכשיו שהן שלו:

כלי שיש בו סימן. אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעות עיין (שהוא כמו סימן מובהק כדמוכח בפ' ואלו מציאות) דהא לא שכיח תוס' דפ' הכותב דף פה:

אבל ליתמי לא טענינן מלתא דלא שכיח. וכן (לעיל) בריש הגוזל בתרא.

אימור מציאה אשכח. עיין בהג"ה שבעמוד ובפרק הכותב דאיתא נמי להך עובדא:

ה"ג אי נמי כגון שהביא עדים. וכ"כ ב"י בטור ח"מ סימן רצ"ז בשם הרמב"ן והרשב"א שכתב המגיד בשמם דס"ל דמיירי ההוא עובדא דחסא דה"ל עדים וכו' והא דנקיט לא אמיד לאו מלתא הוא ואינה מעלה ולא מוריד ולא נאמרה טענת לא אמיד אלא לסעד בעלמא ע"כ:

ומהימן ולא מקבל כו'. בגמרא גרסינן ומהימן ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל וכו' וכן הוא גם כן גי' הרי"ף. אבל בקצור נמי ליתא ולפיכך לא הגהתיו דאולי סבר רבינו שאינו אלא כפל דברים דמכי לא מקבל עליה שמתא דרבנן ודאי דשמע דינא דאורייתא. אבל הטור ח"מ סימן ר"צ העתיק לשון הרמב"ם בזה וכתב ויהיה איש נאמן ושומע דברי תורה ומעולם לא קבל עליו נדוי:

ויהיבנא ליה בב"ד כי היכי דלהוי עליה אימתא כו'. דלא כפירוש רש"י שמפ' דלכך נותנים בב"ד שיהא להם כח להפקיר נכסי המקבל אצל היתומים ולהתנות עמו קרוב לשכר ורחוק להפסד דודאי דלא צריך ב"ד לכך דכבר אמרו חכמים שמותר להלוות מעות יתומים קרוב לשם ורחוק להפסד וסגי בהכי דהם אמרו דבשאר כל אדם אסור והם אמרו דביתומים מותר ומה לנו עוד לב"ד:

כיון שמותר להלוותן ברבית. ומשום כך אינו עובר על לפני עור.

אבל אם א"ל תנם ביד הלוה השני. כ"כ התוס' וקשיא לי דא"כ כי פריך פשיטא לישני ליה דלאפוקי אם א"ל תנם כו' ובב"י סי' קס"ט כתב בשם ר' ירוחם דיש מתירים בזה:

כגון שנשא ונתן ביד. ולא אמר כלום:

ה"ג לנכרי לחומרא אסור וכ"ה בטור סי' קס"ט:

ואפי' פירש בפני עדים. דאל"כ ודאי דאין על המלוה להאמינו שעשאו שליח:

ובלבד שיהא אחריות המשכון והמעות וכו': וז"ל הטור פי' קס"ט שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא לי המשכון מיד הנכרי באחריותי ולהוליך לו המעות על אחריותי וכן בשעת פדייה תהא שלוחי להביא לי מעותי מן הנכרי ויהיה באחריותי מיד כשיצא מיד הנכרי וכן תהיה שלוחי להחזיר לו המשכון ע"כ ואל תטעה בקצור כי יש בו קצור והגהתיו:

נגנב בטור ובקצור נאנס:

ישראל שאמר לנכרי כו' אסור. שהם באחריות ישראל טור סימן קס"ט וכדקתני בזה הכלל דסיפא וקשיא לר"ת דס"ל דאין שליחות לנכרי אפילו לחומרא ובתוספות הביאו לברייתא זו בשם ירושלמי וכתבו עלה ובתשובה אחת כתב ר"ת דהיתר גמור הוא כה"ג שישלח ישראל משכנותיו על ידי נכרי או על ידי עבדו והמלוה יקבל משכנות מיד הנכרי

ויתן המעות לנכרי או אפילו לישראל אך שיאמר המלוה אני פורע לך בשביל הנכרי כו' ומיהו בהא איכא טעמא אחרינא להתיר כדכתב בשם ר"י לעיל:

מעותיו של נכרי כו'. אסור מן הדין ולא משום מראית העין בלבד:

באחריות נכרי מותר. ויראה שגם בפקדון אסור אע"פ שאינו באחריותו משום מראית העין טור:

אע"ג דאיסורא דאורייתא קא עביד. איכא למידק כיון דמשנתגייר לא הלוה לו וכי קצץ עמו בשעת הלואה עדיין נכרי הוה ובהיתר קצץ אמאי הוי איסור דאורייתא דכספו לא תתן לו בנשך כתיב ואפילו לרש"י וסיעתיה דאסרי מדאורייתא אפילו קציצה דלאחר הלואה מכל מקום קציצה מיהא בעי. עיין בטור סימן קס"ו:

אפילו במקום עבירה. עיין בפרק האשה רבה:

פרדיסא פרש"י כרם. ועיין מ"ש בריש המקבל:

איכבשה לשטרא. עיין בס"פ השואל:

זוזי. שנתן בו יתר על דמי המשכנתא. בקיצור:

וכן נראה דהלכה כמכריעין. שאין זו דעת שלישית שאינה מכרעת לפי שבימות הגשמים מכריע כר"י ובימות החמה מכריע כת"ק:

א"ר אסי אמר רבי יוחנן אין פוסקין על שער שבעיירות. ולעיל גבי מה לי דמיהן כתב רבינו כפירוש התוספות דרבא סבירא ליה דפוסקין על שער שבעיירות וכך כתב בקיצור ובטור סימן קע"ה וטעמא דודאי דהלכה כרבא וכמ"ש בהג"ה שבדפוס. וצריך לומר דרבינו אגב ריהטיה רהיט אבתריה דהרי"ף והעתיק להא דרבי יוחנן ולא דק דהרי"ף יכול לפ' דלעיל כפרש"י וסבירא ליה רבא כרבי יוחנן דאין פוסקין על שער של עיירות:

ולא בהלואה אחריתי. כההיא דאין מעמידין וכמו שפירשתי שם דדוקא ביש לו פירות ולא ביש לו מעות ועיין ברי"ף בסוף פרקין:

שכר עמלו ומזונו. וכן לשון התוספות אבל בקצור וכן בטור סימן קע"ג לא כתב אלא עמלו:

וקמ"ל דלא חיישינן דלמא אתי לזלזולי. הואיל ואיהו גופיה הוה בעי להוליך שם איכא למיחש דאתי למימר לא יהבינא לך שכר עמלך דאנא בעינא להיות עמל להוליך שם. והתוספות כתבו דסיפא אצטריך ליה ברשות לוקח אסור דס"ד דלא מיחזי כרבית כיון שהוא מוכר במקום היוקר כמו שהוא נותן לו כאן במקום הזול. ע"כ:

ואדם חשוב אפילו בתבואה לא. כלומר ליקח כל הריוח אבל מקצת מותר כדרב דשקיל חמשא וזהו שדקדק הטור וכתב לא יתננה להם כן:

ולמעלה פירשתי מ"ש פרדיסא ממשכנתא דסורא. לא נמצא כן בחבור הזה. והתוס' כתבו דשאני משכנתא דסורא שקונה קרקע מעכשיו לפירותיה אבל פרדיסא אינו זוכה בשום דבר והוי זוזי הלואה גביה עד הבציר ועוד דמשכנתא דסורא קנוי לו לכל דבר אפילו למשטח ביה פירי וכל תשמיש שירצה אבל בפרדיסא אינו מוכר אלא יין בלבד ע"כ ובנימוקי יוסף מקשה הכא מדלעיל בדילועין דשרי ומשני דבדלועין פירי גמור וראוי ללקוט אותו שעה משא"כ בסמדר ע"כ:

א"ל רבא וכו'. צ"ע דלא הביא עובדא דרב מרי בר רחל שהביאו הרי"ף והטור כתבו גם כן בי"ד ס"ס קע"ב ובח"מ סימן קי"ב ועיין לקמן בפ' השואל גבי משכיר בית לחבירו אין יכול להוציאו:

לרב אשי גרסינן:

כופיתא . פי' הערוך סל:

מתחזי כרבית. והוי אבק רבית או מאוחרת ודלא כמשמע מלשון הב"י בסימן קס"ו דהוי רבית דאורייתא ונימוקי יוסף מתרץ לדרש"י דהכא שאני דהוה מכר:

בהגה"ה שבעמוד בני אדם וכו' לפרוע מס כו' דבי רב פפא כו' הכל הביא הרי"ף ותמיהא על רבינו שלא כתב ומיהו הא דבי רב פפא איתא נמי בהחולץ ושם כתבו רבינו וגם דין דבני אדם כו' אפשר שסמך על הא דבפרק חזקת הני זהרורי דזבני ארעא לטסקא כו':

הא קי"ל המבטל כיסו וכו'. ובפרק כיצד בשם ירושלמי:

ואינו מחוור. וגם בעל המאור השיגו אבל הרמב"ן בספר המלחמות מיישבו ושכן פירש רבינו חננאל:

נוטל מהן כשער הזול. פירוש נוטל כפי דמיהן של שער הזול:

ה"ק אם לא קצץ. והכי פירושו וקוצץ לו דמים ושרי ליטול דמיהן ואפי' הוזלו. ואם קצץ הוזלו כו':

נוטל דמיהן. שהיו שוים בשעה שהלוהו לשון הקצור:

אבל חכמים אומרים לוין סתם ופורעין סתם ועיין לעיל גבי אמר רב הונא אין לוין על שער שבשוק:

ה"ג וכדברי הלל:

אומר אדם לחבירו תן לי כ' אגוזים. שם בסוף הפרק:

והא מחמת גרסי'.

דמשמע דהדרא בעין ומחשב בלבו השואל שאם יזכור לשון שאלה שיזקוק להחזיר מיד. תוס':

בלשון הלואה גרסינן והלואה אסור גזירה שמא יכתוב דסתם הלואה ל' יום:

מי שיש לו מעות כו' עובר משום ולפני עור כו'. ובגמרא ר"ל אמר גורם קללה לעצמו ומדלא אמר אף גורס כו' ש"מ דלא ס"ל ר"ל הך דלפני עור וטעמיה דסבר דלא אמרה תורה אלא העור באותה שעה שנותן לפניו המכשול כפשטיה דקרא ודומיא הך דרבית דבאותה שעה קוצץ ונכשל באיסור וכן רבינא דלא רצה להלוות לרב אשי בלא עדים א"ל דגורס קללה לעצמו ולא אמר לפני עור מהא איכא למשמע דהלכתא הכי דהא רבינא בתראה הוא ונ"מ אי ההוא גברא בעי למיקם בגורם קללה דלא הוה עובר על דברי חכמים ועל זה אפשר שסמכו העולם שאין מדקדקים בכך כך נ"ל ליישב מנהגא וכבר כתב הר"ן גבי חנוני על פנקסו במסכת שבועות פרק כל הנשבעין דהאומר תן מנה לחבירי שאני חייב לו לא מחייב למיתב ליה באפי סהדי ועיין בר"ס צ"א בב"י עוד בסימן פ"ג בשם הריטב"א גם בסימן קפ"ה מחו' ד' אך יש לחלק בין תשלומין להלואה מכל מקום עלמא לא זהירי אף בהלואה אבל רבינו גם הרי"ף השמיטו לדרב ולדרבינא ומסתברא שסברתם לפסוק כרב ודר"ל להוסיף בא ולא הוצרכו להעתיקו. ומדרבינא ליכא למידק דאפשר שלא רצה לקרות על רב אשי קרא דלפני עור. והרמב"ם בפ"ב מהל' מלוה העתיק גם שניהם לדרב ולדר"ל:

הדרן עלך איזהו נשך

סעיף ו

דשקלי כמנהג המדינה. עיין בפרק הפועלים גבי הכל כמנהג המדינה:

דע"כ מיירי דאמר שכרכם על בעה"ב דאי אמר שכרכם עלי אע"ג דאמרי כדאמר בעה"ב לא נ"מ אלא לענין הפיסוק ומ"מ השכר יקחו משלו וכדתניא השוכר כו' לעשות בשלו והראהו כו'. ומכיון שהוא מחויב משלו ודאי דמחויב בד' כמו שאמר דודאי דאף ע"ג דאמרי כמו שאער בעה"ב דעתייהו אעלויא ולא הוי צריך לאשמועינן מידי אלא מיירי באומר שכרכם על בעה"ב דאשמועינן השתא טובא דס"ד כיון שאמרו כמו שאמר בעה"ב וכו' כדמסיק רבינו:

וכבר שכרו. כלומר שנתעכבו ע"י כן עד שכבר שכרו. טור סימן של"ג:

דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי. כ"כ התוספות ולא דמי להא דבפ' כיצד בחצר דקיימא לאגרא דלר"י פטור ואפילו גירשו מביתו ולהרי"ף נמי לא מחייב אלא משום דאכל חסרונו של זה כדמסיק רבינו התם דהכא היה מוצא בודאי מי שישכירו משא"כ התם כי נמי חצר קיימא לאגרא דלמא לא אשכח מאן דמוגר דהרבה עיכובים יש לשכור חצר

משא"כ פועל מי שצריך לפועל שוכר לכל פועל שימצא לשכור ולשון המגיד משנה אהך דהכא בפ"ט מה' שכירות הרי זה כדבר האבד להם:

במקום שאין פועלים מוצאים להשתכר. ואף אילו לא הלך לא היה מוצא להשתכר במקום אחר טור סי' של"ג:

בד"א כו' כלומר בשכירי יום. וז"ל רש"י בד"א שלא התחילו במלאכה ארישא קאי ועד השתא פירש מידי דשכירות והשתא פירש מידי דקבלנות ע"כ והא דכ' רבינו גבי שכירי יום שלא קבלו היינו נמי שלא התחילו ודו"ק בקצור:

דלית להו לרבנן יד פועל על התחתונה. ולקמן אפסיק הלכתא הכי בשכיר יום ולא בקבלן:

אבל בדבר האבוד עיין לקמן בפיסקא דשוכר עליהן:

ואוקימנא באיבעית אימא:

אנפרות ענין הפקר וחבירו בהניזקין. והובא (לעיל) בהכונס:

דכל לומדי תורה דמו לאוכלוסי דמחוזא כו'. ובהג"ה שבדפוס כתוב דדבר תמוה הוא דהלא אפשר לו ללמוד בעצמו או ללמוד אחרים בחנם שלא יפסיד לימוד עצמו א"כ משתכר הוא בכך ע"כ ויראה לי דמללמוד בעצמו לא קשיא כלל דאינו דומה ללומד עם תלמיד שצריך עמל ויגיעה רבה ונמצא עכשיו שאינו עמל כל כך גורם לו כובד אברים ומללמוד אחרים נמי אין כאן תימה לפי שגם רבי יואל לא אמר אלא כשאין כאן אחרים דכוותיה דזה התלמיד כדינו דפועל דלקמן דגביה אתמר הא דאוכלוסי דאמרינן התם אי אית ליה עבידתא וכו' יהיב להו וכן הוא בהדיא במרדכי דמייתי נמי לדר' יואל וכתב אחר כך אהא דשלים עבידתא בפלגא דיומא דכן הדין אם בעה"ב אומר תלמוד לי נער אחר במקומו עד שיתרפא בני הרשות בידו וכגון שאותו הנער כמו הראשון שאינו קשה בלימודו יותר מן הראשון ע"כ. ולא מצי למימר ליה למוד עם נער אחר בחנם דבאוכלוסא נמי דינא הכי דאטו משום דטובת הפועל הוא משו"ה יפטור הבע"ה:

ואתא מיטרא פסידא דפועלים. דרוב השדות מתמלאות מים ע"י מטר ופועלים ידעי הכי כמו הבעה"ב ולא דמי לריפקא שאין כל השדות שוות בזה שע"י המטר לא יהיו ראויות לריפקא ואי לא סיירי פסידא דבעה"ב כך כתבו התוס':

אתא נהרא פסידא דבעל הבית. דסתמא עביד דמייתי והבעל הבית יודע בחריצי שדהו דאי אתא נהרא שמתמלאין ממנו ולפיכך אפילו הוו פועלים בני מתא לא ידעי בהא אבל פסק נהרא ידעי כל בני העיר ואי הוו פועלים בני מתא הוו פסידא דידהו. תוס':

או יגמרו מלאכתן. פיסקא היא:

ואימריד בעה"ב. פי' אחר שחזרו בהם הפועלים וכן מוכח מפירוש רש"י:
אמר רב הונא בר נתן לא צריכא דזל עבידתא. בגמ' לא גרסינן לא צריכא דזל עבידתא אלא גרסינן לא צריכא דאוזולי כו' והכי מסתברא דהא מסיק ולבסוף זל עבידתא ולמאי קאמר לא צריכא דזל עבידתא שאינו אלא כפל אבל רש"י גרס הכי:
להביא שליחות כו' נותן לו שכרו משלם. פשוט הוא שאינו דומה להלכו חמרים ולא מצאו תבואה לפי ששם לא היה שוכרן לאותו מהלך בלבד אלא ליום א' ונתבטלו כל היום אבל זה כבר עשה מלאכתו משלם לפיכך נוטל שכרו משלם ומ"מ אם היה דבר כבד מה שיש לו להביא מנכה לו שאינו דומה הבא טעון לבא ריקם אא"כ הוא מאותן אנשים שדרכן לטרוח. המגיד פ"ט מה' שכירות. ועיין בדברי רבינו במסכת יבמות פרק מצות חליצה גבי חליצה מוטעת:
ודקרנים. גרסינן בתוספתא ופירשו מענין דקירה ונעיצה בקרקע כך פירש בערוך ערך דקר:
ושמין לו מה שעשה. כ"כ הרי"ף אבל אין נותנין לו שכרו משלם ואפילו אם חוזר מחמת אונס דינא הכי כדלקמן וכמו שאפרש שם:
אבל בדבר האבד כו'. דלא אלימא דרשא דולא עבדים לעבדיה שיהא כח לפועלים שיחזרו אפילו בדבר האבד תדע דאי דרשא גמורה היא א"כ לא יהא כח בידם שישכירו עצמם כלל לשכירי יום אלא לאו דרשא גמורה היא וחכמים הוא דתקנו להם חזרה והסמיכו על המקרא שאמר כי לי בני ישראל עבדים ולפיכך אמרו ז"ל שיכולים לחזור לקיים מה שנאמר כי לי וגו'. ובדבר האבד היה נראה להם שלא לתת להם יד שיחזרו הואיל ודבר האבד הוא:
אינו נותן לו אלא שכרו שלפני האונס. מדאמרינן בגמרא אילימא רבנן כי לא אניס נמי הא אמרי רבנן יד פועל על העליונה. ש"מ דבאניס נמי אין לו אלא שידו על העליונה אבל לא שיתן לו כל שכרו:
בלאו הכי משני התם כו'. כלומר בלאו הכי מפליג התם מיניה וביה דהיינו שמחלק דדוקא חלה שלש ועבד שלש אבל חלה ארבע ועבד שנים משלם וטעמא פירשו התוספות שם דאי עבד שלש הוי כשני שכיר כדכתיב בישעיה שלש שנים כשני שכיר: ה"ג בחלה שלש ועבד שלש:
כדאמרינן במקח טעות עד כדי דמיהן בפרק הזהב דאמר ר' יהודה אף המוכר ספר תורה כו' וכי היכי דלישנא דעד כדי דהתם היינו בכפל כדפסקי דמיהן וה"נ דכוותיה ורש"י ס"ל דהכא שאני דנקט שכרו דמשמע מאי דתפיס. ועוד יש לפרש דיש מפרשים הביאו

ראיה מהתם שאין מוחלין ביותר מכפל הדמים. והכי נמי דכוותה אף על גב דאין הלכה כר"י מכל מקום הכא דפסקינן דמצי לשכור ביותר הלכך מסתמא מחלי עד כדי דמיהן ולא יותר ומיהו בכדי דמיהן מחלי וראיתי למהר"ר ואלק כהן שכתב בסימן של"ג דהיינו טעמא כי ההוא דאמרינן (לקמן) באומר ערבוני יקון דהלה משיבו אם אחזור אני אכפול לך ערבונך:

אם כבר פרע להם לא יטול כו'. דהא מאי דתפיס קאמר וצריך לי עיון דא"כ לרש"י מאי איכא בין דבר האבד לשאינו אבד לרבי דוסא דהא בשאינו אבוד נמי כתב רבינו לעיל דמכיס אין צריכין לתת כלום ומשמע דאילו שמין מה שעתיד לעשות שהוא כדי כל השכר ועדיין לא נתן להם כלום ששוכר עליהם בכדי כל השכר ופשטא דברייתא נמי הכי משמע דודאי דהא דקתני היה יפה ששה דינרין לאו דוקא והוא הדין יפה שני סלעים אלא אורחא דמלתא שאין דרך להתיקר עד הכפל ומצאתי לבית יוסף סימן של"ג שמבאר לדברי רש"י בפנים אחרים שכתב ביאור דבריו כל מה שהוא חייב להם יוסיף לאחרים על שכרה והיינו כפל שכר הראשונים ותוספות זה נוטלו מפועלים הראשונים עכ"ל ומיהו איכא בינייהו דרש"י וי"מ דלרש"י דוקא בכפל מה שעדיין נשאר להם בשכר אילו היו גומרין אותו וא"כ אכתי קשיא הירושלמי לפירש רש"י דנוטל מזה משמע כל הסלע דהא אטלו שתים קאי. ולי נראה לבאר דברי רש"י שיהא מסכים עם הירושלמי שזהו לשון רש"י עד כדי שכרן אם עשו אצלו קצת המלאכה ולא קבלו כלום שוכר עליהם כל מה שהוא חייב להם יוסיף לאחרים ויגמרו ע"כ דר"ל שאם לא שילם להם כלל שיכול להוסיף לאחרים כל מה שחייב והיינו כפל אבל אילו כבר נתן להם כדי מה שעשו במקצת המלאכה אין לו להוסיף אלא כדי מה שבידו כלומר כדי מה שעדיין יש להם בשכר מחמת שלא גמרו ואפילו קבלו יותר משיעור המגיע להם על מקצת המלאכה שעשו הוי כאילו לא קבלו שהרי לא עשו כנגדו ובכך יכול להוסיף ולא יותר דמה שכבר עשו מלאכה וקבלו בשכר זכו באותו שכר ואין כח ביד בעל הבית להוציא מהם ודברים של טעם הם וכך יש לפרש ג"כ הירושלמי דהא דקאמר או נוטל מזה דמשמע דנוטל כל הסלע היינו אם עדיין לא קבלו שום שכר אף על המקצת שעשו אבל אם כבר קבלו בהא לא קא מיירי הירושלמי:

כשבאת חבילה לידו. ולא דמי למנה אין כאן משכון אין כאן דבפ"ק דקידושין דף ח' כמו שכתב רבינו שם סימן י"ב:

השוכר את האומנין. בגמ' ריש פירקין:

אע"ג דמשך החמור דאין סברא לומר דלענין מי שפרע קאמר תוספות: בזמן שהמוכר כו'. הוא פיסקא.
ואין המקח קיים לחצאין שיהא המוכר רשאי לחזור ולא הלוקח דו"ק בסמוך:
והמוכר אין רוצה כו'. וכן נמי אם הלוקח חוזר ואינו רוצה להיות שותף אלא עובדא הכי הוה שהמוכר חזר:
כנגד המעות שחייב לו. אבל מה ששילם נתקיים המקח לענין זה שאם חזר המוכר מחויב לתת לו קרקע מעידית ואם לוקח חוזר מחויב ליקח קרקע מזיבורית:
ה"ג מקבל להו בתר הכי דנעשה עליו וכן הוא בטור סימן ק"צ:
פרעון הוי. מצאתי לבעל שלטי הגבורים שכתב בפרק בית כור דצ"ע מהכא אדכתב הרא"ש בפ"ק דב"ק שלא יוכל הלוה לפרוע קצת שדה זו וקצת שדה זו שאין זה פרעון יפה ע"כ ולי נראה דלא קשיא ולא מידי דהתם מיירי שקצת השדה אינו כשיעור שדה שהוא ט' קבין וכמו שכתבתי שם אבל אילו הוה ט' קבין אה"נ דיכול לפרוע כן משום דהוה שיעור ובפרעון מעות אין לחלק בין כשיעור לשאינו כשיעור ואי משום הך תרעומות דאפסדתינהו יש לומר דיכול לומר לו החזק אצלך כל פרט ופרט עד שיהיה הכל ביחד משא"כ הפרעון דמקצת שדה דודאי לא הוי פרעון יפה דלא יוכל לחברם ביחד לעולם ועיין עוד מה שאכתוב בזה בסמוך:
והך מלתא שמעינן ליה מדקאמר לעיל ונתן לו ת"ק זוז כו'. צריך לי עיון למאי נ"מ צריך לסיועיה לרבא מהברייתא ומיהו מצאתי במרדכי דמקשה אדרבא דבפ"ק דע"ז אמרינן משל לאדם שנושה בשני בני אדם א' אוהבו וא' שונאו מאוהבו נפרע מעט מעט משונאו נפרע בבת אחת משמע שאינו יכול לפרוע לו בחד חד זוזא ולאו ראיה היא דמצינו למימר כגון שהלוהו לזמן מאוהבו ישראל מקבל קודם הזמן אבל משונאו ימתין עד הזמן ואז יפרע ממנו בבת אחת ובערכין פ' שום היתומים אמרינן איכא דניחא ליה בב"ח ואיכא דניחא ליה באשראי איכא דניחא ליה באשראי דשקיל ליה על יד על יד משמע אבל בב"ח לא שקיל על יד על יד עכ"ל המרדכי:
מ"מ הוא ירא כו'. וכיוצא בזה בריש פ' המפקיד:
ה"ג שהיה האויר שבאותו היום קשה ומשונה ולשון התוס' פירש שידוע שאותו היום היה אויר משונה בהרים יותר מבבקעה או איפכא משלג או ממטר ע"כ וכן צריך לפרש דברי רבינו שכן פירש לקמן גבי שהכישה נחש והא דכתב תלינן אם היה כו' לפי שאע"פ שאוירו של הר קשה יותר מבבקעה או איפכא אפ"ה איכא למימר דדלמא אוירו של הבקעה או איפכא היה ג"כ ממיתו שכיון שהאויר של אותו היום משונה הוא גם בבקעה

או איפכא הוא משונה אלא שבהר או איפכא הוא קשה יותר מ"מ הואיל ובכ"מ משונה הוא דלמא התם נמי היה מת קמ"ל דכיון שהוא קשה בהר יותר מבבקעה או איפכא תלינן כו':

וה"ל כמפרש. פירש התנא הוא מפרש בהכי דמיירי כשמתה כו':

ודוקא שהיה האויר משונה שם בו ביום וכן מוכח בקצור ובטור ר"ס ש"ט: **וליתא** לדר"מ דתרוייהו גרסינן וכן הוא ברי"ף:

אלמא משמע דא"ל חמור זה כו'. וכן עוד לרש"י בריש דף ע"ט בד"ה יקח וישלים כו' ובד"ה ופרכינן כו' שכתב דמתניתין בחמור זה. ובד"ה לא מכליא כו' כתב גם כן להוסיף: **לא יאמר לו הריני לפניך**. דאדם אית ליה מזלא. ואיכא למימר דמזלא דפועל גריס אבל בהמה דלית לה מזלא. וקיימא במזלא דבעלה וכי השכירה שכירות ליומיה ממכר הוא. קיימא ברשותא דשוכר ומזלא דידיה גרס:

משום דא"ל אילו בעית למיתי עד הכא כו' לפי שנהנה בביאתו עד הכא שגם שם יכול למכור סחורתו וכדמסיק רבינו לקמן גבי ספינה:

תרוייהו אית להו דלא מכלינא קרנא. דלאביי נמי דוקא דקש בזימניה דהוי העצים פירות כדפירשו התם רש"י ונימוקי יוסף:

מה שפירש. ר"ל הרי"ף דהך דלעיל דברי הרי"ף הן:

וצריך לקנות חבלים ביוקר. דבדוכתיה דדר התם קונה אותן כשהן בזול ועוד שודאי שמיקרין השער למי שצריך להם:

מעוברת ומניקה. אפילו מעוברת והיא מניקה קאמר כדמסיק בגמרא:

ה"ג ולהשביח דעתי אומר כך. וה"פ להשביח דעתי שתהא דעתי משובחת שאראה ששאין בה המומין הללו ותהא דעתי משובחת לקנותה שאחשוב בדעתי המוכר סובר שיש בה המומין הללו ומשום כך הוא נותנה לי בדמים הללו ואני יודע שאינם בה ולפיכך אקנה אותה. נ"ל:

היו בה כל המומין הללו מהו וכו' א"ל כו' אפילו היו בה הכי גרסינן. וז"ל הטור סימן רל"ב היה בה מום אחד ניכר והראהו לו ואמר יש בו מום פלוני ומום פלוני שאינן ניכרים אין זה מקח טעות אפילו היו בה כל המומין שהזכיר שהרי לא הטעהו שלא הזכיר לו אלא המומין שבה עכ"ל ובגמרא ל"ג אפילו וכ"כ רש"י דל"ג אפילו ולפי זה צריך לפרש הבעיא כמו שפירשו התוספות דבעו לה ארישא טעמא משום דסנפו בין הרבה מומין ואפילו היו בה וסיפא דוקא דלא נקט אלא שתים או דלמא סיפא לאו דוקא וה"ה אי נקט הרבה והיו בה ורישא דוקא שלא היו בה ע"כ אבל רבינו כבר פירש הרישא דלא

היו בה ומיהו משום כך אין ראיה שהרי פירוש ההוא לקחו רבינו מלשון הרי"ף והוא לא העתיק אפילו וכגי' הגמרא ואם כן צ"ל להרי"ף דמאי דפירש הרישא היינו למסקנא דשנויא דאיבעיא ומ"מ רבינו דגרס אפילו נראה לפרש כמו שכתבתי מלשון הטור:

ורש"י והתוספות פירשו שיטה אחרת. וז"ל הבית יוסף ורש"י פירש מום זה ומום אחר שפירש לו שם אותו המום לבדו וא"ל מום זה בה ועוד מומין אחרים אין זה מקח טעות דכיון דאותו המום הזכיר לו לבדו ה"ל לבדוק והתוספות כתבו דמשמע בתוספתא דכתובות שאם הזכיר שני מומין אחד יש בה ואחד אין בה דלא הוי מקח טעות אלא דוקא כי סנפו בין הרבה מומין שאין בה ע"כ: **ה"ג** אוקמא רבא בדלא שני אלא והוא בדף פ ע"ב:

דלא בעי למיתב ליה אגרא יתירא. אלא חייב בקלקולו לשלם הנזק וכ' הרמב"ן וז"ל תמיהני וכי שומר הוא על גופו שישלם לו ואי בשוכר עבד מחבירו אף הוא (פטור) אפילו מפשיעה (דעבדים אימעוטי מדין שומרין נ"ל) וא"ת שנזק אדם הן תימה הוא דהא לא מכחו אתי ליה נזקו אפילו הטעינו הוא עכ"ל ב"י סי' ש"ח:

ואע"פ שלא משכו השומר כו'. כדמוכח לקמן בפ' השואל גבי אמר רב הונא השואל קורדום מחבירו כו' וכן דעת התוס' שם אבל רבינו בפרק מרובה כתב דשומרין במשיכה הוא דמתחייבין בשמירתן והוא דעת התוס' דהתם וכן דעת הרי"ף והרמב"ם ולדבריהן כי אמר הנח לפני דהוה ש"ח דהיינו בסימטא ובד' אמותיו וכ"ש אם היה ברשות השומר וא"נ בבהמה וכשא"ל הכישה במקל והיא תבא כדאיתא בפרק השואל כך כתב המגיד פרק ב' מה' שכירות שכתב כן הרשב"א בשם הראב"ד ז"ל עיין מה שאכתוב בפרק השואל בס"ד ונמצאו דברי רבינו במרובה ודבריו דהכא ודהשואל תבין דמי ששנה זו לא שנה זו אחר כך מצאתי שכן הקשה גם כן בעל שלטי הגבורים על רבינו והניחו בצ"ע.

ואני מוסיף בה דדברי התוספות דפרק מרובה ובפרק השואל ג"כ תבין:

אלא לאפייה כלומר ולא היה שכיר יום דאילו היו שכיר לכל היום כמו שהתחיל במלאכה דמי שכבר נתחייב זה לעשות מלאכתן נימוקי יוסף:

ה"ג סדינא שטפוה מיא לסדינא אתו והא דכתוב בספרים גוצא ומכסא כו' עד ושקיל סדינא מיותר:

אתא לקמיה דרבא והרי"ף גורם רבה וכן נ"ל עיקר דהא בפ' חזקת אמרינן אביי ורבא תרוייהו ס"ל מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי ואע"ג דאיכא למימר דרבא בתר דשמעה מאביי קיבלה וכה"ג איתא התם בפרק חזקת דף לט ע"א והאמר רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה בתר דשמעה מרב נחמן

סברה התם שאני דרב נחמן רבו הוה וא"נ דאיכא למימר דשמעה מאביי אף על גב דהוה תלמידו מ"מ יותר נראה לגרוס רבה דאביי מלך קודם רבא כמ"ש רבינו בסוף פרק מי שמת ומסתמא אי אתא לדינא הוה קמיה דאביי והיה אביי אומר דבריו קודש רבא אלא רבה גרסינן וא"ת א"כ אמאי פסקינן הלכתא כאביי הא כיון דרבה גרסינן ולא אמרינן אמר אביי אלא א"ל הוה כתלמיד היושב לפני רבו ואין הלכה כמותו אפילו מאביי ורבא ואילך כמו שצריכין לפרש בפרק חזקת גבי ההוא דאנא בשכונא גוואי הואי לא קשיא דהא אשכחן בדוכתא אחריתי שכתבתי לעיל דאמרינן אביי ורבא תרוייהו ש"ל מה לי לשקר כו':

לא ש"ח ולא ש"ש. כלומר אם הבטיחו בשכר ולא תימא דמשום שיכול לקבל שכר מקבל עליו אפילו באומר הנח לפני כך נ"ל:

דר"א שמותי הוא. דאל"ה ר"א לא היה חבירו:

מ"ט מצוה קא עביד. שלא בשעת הלואתו פשיטא מדרבי יצחק דדריש ולך תהיה צדקה כו' ובשעת הלואה נמי בההיא הנאה וכו':

ולדברי ר"י כו' דפסק דלעיל דברי הרי"ף הן:

הלכה כשמואל. דשמואל מיירי בדפירש ואמר אע"פ שאינו שוה כנגד כל החוב קבלתיה כ"כ רבינו בהדיא בס"פ שבועו הדיינים ואל תטעה בהג"ה שבדפוס:

ומ"מ מלוה על המשכון הוה ש"ש היינו כנגד דמי המשכון:

בשבועות ס"פ שבועת הדיינין:

וליתא לדר"י דבברייתא בגמרא שהזכיר לעיל.

ועוד דתקנת חכמים היא כו'. כלומר דודאי דמלתא דרבי יוחנן דאמר תקנת חכמים היא הכי הוי שחכמי המשנה תקנו כך ומכיון דקי"ל דנתקל לאו פושע כי תקנו לא תקנו אלא לנושא שכר:

ה"ג ולא דמי לאונס בריגלא משלם כוליה ומיהו גם בקיצור נשמט אבל בטור סימן ש"ד כתבו:

הדרן עלך האומנין

סעיף ז

וחכ"א משמנין ביניהן. פרש"י בינוני'. ואע"ג דבריש האומנין אמרינן דעתיה דאינש אתרעא זילא התם סתמא ולא אמר כאחד וכשנים כו' ועיין מה שכתבתי עוד בזה בספר תוספות יום טוב בסוף פרק בית כור:

רעך ולא הקדש. וכן העתיק הרי"ף ותמיהא לי דבגמרא הכי תניא רעך ולא בנכסי כנעני כלומר דבכרם כנעני אפילו אל כליך תתן הניחא למ"ד גזל כנעני אסור היינו דאצטריך קרא למשרי פועל אלא למ"ד גזל כנעני מותר לעלמא שרי פועל מבעיא מוקים לה בכרם רעך ולא הקדש דשל הקדש אסור. והשתא רבינו והרי"ף שכתבו בפרק הגוזל בתרא דגזל כנעני אסור אמאי לא שבקי לברייתא כדמתניא רעך ולא של כנעני וצריך לי עיון ומצאתי בנימוקי יוסף שכתב ומדלא אמרינן איפכא ולא של כנעני לומר דרעך הוא דקאמר קרא ואל כליך לא תתן אבל בשל כנעני תן שמעינן דגזל כנעני אסור עכ"ל ולפי הסוגיא איפכא הוה דכיון דדרשינן ולא של הקדש היינו משום דבעלמא גזל כנעני מותר בפועל מבעיא. ואי דבריי אמורין על דברי הרי"ף בלאו הכי שמעינן ליה הכי בהגוזל בתרא וצריך לי עיון:

יצא המנכש כו'. דאף ע"ג דדיש בתלוש ממעטין דבר שבמחובר דהא בהך קרא גופיה הוקש נחסם לחוסם דאף נחסם אוכל במחובר:

ה"ג שלא נגמר מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו. ופירשו התוספות היכא דלא שייך חלה אזלינן בתר מעשר וכגון תמרים כו' והיכא דשייך אלה כגון חטים וכו' אזלינן בתר חלה:

ומהנך ברייתות דלקמן ליכא למפשט לפי המסקנא ועיין בתוספות בד"ה פועל מהו שיהבהב כו':

תניא אין הפועל כו'. תוספתא רפ"ח והביאה הרי"ף ובגמרא איתא המציעתא בלחוד:

כתב בהג"ה שבדפוס כתב רב אלפס ודוקא כו'. ומוקים לה בגמרא דף צ"ג דכשלא ניטל פיקס שלהן שלא נגמרה מלאכתן למעשר:

לעובד כוכבים שאין מזונותיו עליך. כלומר אפילו שאין וכו':

וקנה בשבת כך וכך. דהוי נמי איסור סקילה דהוצאה מרשות לרשות וא"כ קנין עצמו אע"ג דליתא אלא שבות כדאיתא במסכת ביצה מ"מ באיסורי שבת לא חילקו הואיל ולתא דשבת סקילה הוא עיין במרובה גבי הלוקח בית בא"י:

וקא עבר אלפני עור גרסי':

ה"ג דנראה שקבל:

כיון שכוונת העובד כוכבים לטובת ישראל. ושמא לא יאמינו העולם שהיה שלא מדעתם או משום שלא יאמרו אחרים לעובד כוכבים לעשות כן ויאמרו שלא מדעתינו עשה. כך כתבו התוספות:

כדאמר לעיל גבי משכנתא בפרק איזהו נשך הלוהו ודר בחצרו כו'. ותמיהא דהא רבינו מסיק התם כרבינו אפרים דדוקא משכנתא לפי שברשותו היא אבל כי לא משכן גביה סלוקי בלא זוזי לא הוה אסוקי וצ"ע:

ושמואל אמר ל"ש אלא שומרי (גרנות) [גיתות] וערמות. עיין לעיל מה שכתבתי גבי משמר מקשאות:

והא דלא אמר איפכא כו'. סוגיא זו איתא בפ' השואל דף צ"ד וצ"ה ועיין שם בארוכה אמאי איצטריך למילף לכולהו מקראי ולא אתיין בק"ו:

רצה נשבע. בפרק הגוזל קמא אסיקנא דכל שהוכר הגנב קודם שנשבע בין ש"ח בין ש"ש עושה עמו דין ואינו נשבע והא דשלח רב הונא רצה נשבע מיירי דוקא בשנשבע קודם שהוכר הגנב ופי' רצה נשבע רצה עומד בשבועתו קאמר וכיון דמקשינן מיניה לרב נחמן דהכא א"כ צריך לומר דה"נ הוה שמתחלה נשבע ולבסוף הוכר הגנב ואפ"ה חייביה רב נחמן לשלומי ומש"ה אמרי ליה לימא פליגא כ"כ נימוקי יוסף ודלא כהתוספות::

ואם לאו פטור. עיין בפרק המפקיד גבי כספים אין להם שמירה אלא בקרקע ומה שכתבתי שם:

אע"ג שלא מתה מיד כו'. דאל"כ פשיטא:

ואליביה מסיק שתקפתו ועלתה וכו'. דבתר דמשני לסיפא פריך ליה מרישא ומסיק שתקפתו וכו':

כגון שקנו מידו. עיין בכתובות ריש פרק אע"פ:

וכל תנאי שאפשר כו'. עיין בדיני תנאים בפ' יש נוחלין ובפ' מי שאחזו:

הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע. שלא בדקדוק שנויה שהרי בעינן שיהא התנאי בתחלתו והכא שהמעשה בתחלתו אפילו נתקיימו התנאים הוא בטל וכן מצינו כמה מקומות במשנה ובגמ' ששנויה שלא בדקדוק כמ"ש המגיד בפ"ו מהל' אישות ואע"פ שיש להרמב"ם פירוש אחר בהא דבעינן שיהא התנאי בתחלתו ולדבריו הכל בדקדוק נשנה כבר דחה דבריו הר"ן בפ' האומר לחבירו:

הדרן עלך את הפועלים

סעיף ח

ותניא אידך משמע כו'. וגם הרי"ף הביאו ואף על גב דהיא היא אלא מר דריש בהאי משמעותא ומר דריש בהאי משמעותא כדפירש רש"י ולענין דינא לא נ"מ אפילו הכי לא חשו מלהעתיק גם שניהם דאף על גב דלא נפיק דינא מינה מכל מקום מלמדינו משמעות

דורשין דאיכא למדרש הכי ואיכא למדרש הכי וכיוצא בזה הביאו הרי"ף ורבינו תרי ברייתות בריש פרק יש נוחלין:

שותפים ששאלו וכו' כוליה שואל בעינן וליכא. מקשה הר"ן לפי הירושלמי שכתבו רבינו בפרק שבועות הפקדון דשנים שלוו כו' אחראין זה לזה א"כ השותפין כל אחד מתחייב בכל והוי כוליה שואל וניחא ליה דאינן אחראין זה לזה אלא מדין ערב ע"כ ולא ניחא לדברי רבינו דמסיק בהדיא בפרק שבועת הפקדון דיגבה מכל אחד שירצה כל החוב ויראה לי דרבינו סובר דאע"ג דודאי דכל אחד מתחייב בכל השאלה מ"מ לפי האמת יש לו שני שעליו החוב מוטל ששאל עמו ולפיכך אין מן הדין דכי לא נשאל הבעל אלא לאחד דלקרי כוליה שואל ואף ע"ג דהר"ן בפרק הפקדון דוחה לזה משום דא"כ אף אמחצה נמי לא ליהוי כשואל משום מאן פלג לך (פלג מפלג) י"ל דהכא לא שייך לומר מאן פלג לך דהא לענין חיוב התשלומין הוי כשותפין בממון דיכול הוא לחלוק בלא חבירו כדאיתא בפרק איזהו נשך גבי הנהו תרי כותאי ועוד נראה לי דהכא לא קשיא כלל דהא דכל אחד מתחייב בכל אף על גב דאינו מדין ערב אלא יכול לכתחלה לגבות הכל מאחד בלבד אפ"ה לערן שאלה בבעלים מבעיא ליה שפיר דלא ליהוי כוליה שואל לפי שזה שהוא משאיל חובה הוא לגביה דבהכי מפטר מניה הלכך לא אמרינן שמפני שכל אחד אחראין זה לזה שהוא לטובת המשאיל שע"י זה יגיע לו חובו להקרא שאלה בבעלים כשיהא נשאל לאחד מהן דשאלה בבעלים חדוש הוא:

אבל אי איכא הנאת ש"פ לשואל מיחייב בגניבה ואבידה. וכך כתב הרמ"ה חייב בגניבה ואבידה כל היכא דאיכא ש"פ לשואל אע"ג דלגבי פרה ליכא ש"פ טור סימן שמ"ו:

צא והשאל עם פרתי. עיין מ"ש בשם התוס' לקמן ושלחה ביד עבדו כו':

דאמר רבה גרסינן דבפרק איזהו נשך דף ס"ח בני רב עיליש נפק עלייהו כו' אמר רבא רב עיליש גברא רבא הוא איכא למשמע שהיה זקן יותר מרבא ולא הוה בעא מניה אלא מרבה קא בעי ועוד בגיטין פרק השולח דף מ"ה שרצה רב עיליש לפדות בנתיה דר' נחמן. ורבא קמיה דר' נחמן הוה יתיב כדלעיל בפרק המפקיד:

וגבי בעל בנכסי אשתו לא נ"מ מידי דפשיעה בבעלים פטור. ואפילו לרבי יוסי דאמר תחזור כו' וכמאן דשאיל מנייהו דמי ה"מ כשהשוכר השאיל ואי לא אמרת דתחזור כו' א"כ השוכר משתלם והבעל יוצא נקי חנם והאיך הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אבל כשהשוכר יהיב לשומר חנם דכי נמי משתלם השוכר צריך הוא לשלם גם כן לבעל דהשתא לא שייך לומר היאך הלה עושה סחורה כו' לא אמר רבי יוסי דתחזור ולא הויא כמאן דשאיל מינייהו דבעלים הראשונים וממילא הכא הבעל עם אשתו פשיעה

בבעלים היא ופטור ומיהו איכא למידק דאע"ג דרבי יוסי אמר היאך הלה עושה סחורה כו' דשמעת מינה דאמר למלתיה היכא דהלה מרויח מכל מקום כי אמר דתחזור כו' וכמאן דשאיל מינייהו צריכא טעמא במאי הוה הכא כמאן דשאיל מינייהו ורבינו כ' הטעם במקומו בפ' המפקיד משום דחשיב שוכר כאילו השאילו בשליחות המשכיר והשתא דמצית אמרת הכי ודאי שהסברא נותנת למימר הכי כל היכא דאי לא אמרת הכי דהוה הפסד לבעל אע"ג דהלה אינו מרויח כלום דכיון דסברא הוא דחשיב שוכר שלוחו דמשכיר כדי שלא ירויח השוכר ה"נ סברא הוא כי מפסיד המשכיר אף על גב דאין לו לשוכר ריוח בזה מ"מ כדי להציל הלה מהפסדו נימא נמי הכי דחשיב שלוחו וכ"ש הוא שיותר יש לנו לומר כך להציל מהפסד ממה שנאמר כן משום שלא ירויח הלה וכיון שכן הוא א"כ גבי נדון דהכא אמאי לא נ"מ אפילו בבעל בנכסי אשתו והיכא דאין לאשה לשלם אלא עד שתתאלמן או תתגרש דהשתא נחשב לאשה שבשליחות דמשכיר נתנה לבעלה ולא הוי פשיעה בבעלים ואפשר לי לומר דאף ע"ג דכ"ש הוא להציל המשכיר מהפסדו ולמחשב השוכר לשלוחו ממאי דמחשבינן ליה לשליח כי היכי דלא ירויח הלה מ"מ ה"מ היכא דאין הפסד בזה לאותו שקבל מן השוכר כי הא דשוכר שהשאיל דהשואל שלומי בעי אמרינן שישלם לבעל ולא לשוכר דהיאך הלה עושה סחורה כו' אבל בנדון דידן דאשה ובעל דבעל מפטר מלשלם משום פשיעה בבעלים אלא דאנן נחשב כאילו האשה היתה שליח המשכיר כדי לחייב לבעל שישלם למשכיר שלא יפסיד לפי שאין לאשה מה לשלם עכשיו הא לא אמרינן להפסיד לבעל כדי שלא יהא המשכיר נפסד דמאי חזית וכ"ש דאין כאן הפסד ודאי למשכיר שאם תתאלמן או תתגרש תשלם מאי אמרת דלאותו זמן תחזור ותשלם לבעלה או ליורשיו מ"מ אין לנו לחוש לפסידא דמשכיר יותר מפסידא דבעל אבל הא קא קשיא לי דמטעם אחר יש לנו לחשוב שהאשה נתנה לבעלה בשליחות המשכיר דהא לית ליה רשות לשומר שימסור לשומר אחר אלא אשה לבעלה מצית לממסר משום דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד וה"ה נמי איפכא וא"כ ברשותא דמרא קמא מסרה דמהיכי תיתי לן למימר דלאו מטעם דכל המפקיד כו' היא שמסרה אלא אפילו לאחר נמי הוה מסרה וכאילו מסרה לשומר אחר שהיא במלאכתו הכל היכא דלא חזינן איסורא לא מחזקינן איסורא אלא אמרינן דבהיתרא הוה כמו שהוא האמת שבהיתר מסרה לבעל מטעם דכל המפקיד כו' ולכך נחשב האשה דבשליחותו דמשכיר מסרה לבעלה דהא אדעתא דהכי השכיר לה שתוכל למסור לבעל ונ"ל לתרץ דלא מסתבר ליה לרבינו למחשב לאשה שליח המשכיר מטעם כל המפקיד כו' מדאמרינן לרבנן לא תיבעי לך דשאלה בבעלים היא ואמאי נימא דאשה

לגבי בעלה שאני משוכר אחר שהשאיל דאשה כי יהבה לבעלה ברשות דכל המפקיד כו' יהבה וכשלוחו דמי אלא ודאי הא דכל המפקיד כו' לא שע"י כן כשהפקיד לאשתו ובניו דבתורת שליחות הפקיד אלא שלא נוכל לחייבו כשומר שמסר לשומר בלבד הוא דאמרינן הכי הלכך אף לרבי יוסי נמי אף על גב דשמעינן ליה היאך הלה עושה סחורה כו' שנחשבהו לשליח ה"מ שלא יהא השוכר נשכר והמשכיר נפסד והוי כמו חוטא נשכר וגם אין הפסד לזה שמשלם דהא בלא"ה שלומי בעי אבל היכא דאין השוכר נשכר ואם נחשבהו לשוכר לשליח נפסיד לאחר לחייבו לשלם ובלאו הכי אין עליו לשלם אע"ג דהמשכיר נפסד לא מחשבינן לשוכר לשליח והלכך אין לנו לחשוב לאשה כשליח לחייב לבעל כיון שאם לא נחשב לאשה לשליח לא היה מתחייב כדפרישית לעיל מאי אמרת דהכא יש לנו לחשוב לאשה כשליח משום דכל המפקיד כו' לא אמרינן הכי כיון דחזינן דלרבנן הא דכל המפקיד כו' לא מחשיב לאשה כשליח אף לרבי יוסי נמי לא עדיף כל המפקיד כו' שתהא נעשה שליח דלא פליג רבי יוסי אדרבנן ומחשב לשוכר כשליח אלא מטעם דהאיך הלה עושה סחורה כו' וכבר אמרנו דמהאי טעמא אין לחשוב לאשה כשליח. תו לית לן למימר מטעם אחר דהיינו מכל המפקיד כו' דמש"ה נחשב לאשה כשליח. דמנלן לעשות מחלוקת אחרת בין רבי יוסי ורבנן אבל אין להביא ראיה דכל המפקיד כו' לאו שליחות שוייה מדפסק רבינו בסוף פ' המפקיד גבי דאשלומינהו לאמיה דאם אשתו ובני ביתו פשעו ואין להם לשלם דחייב הוא לשלם דש"מ דלאו שליח דא"כ שליחותיה עביד ולפטור. דמשום הא אין ראיה דאטו לרבי יוסי אי פשע בה השואל ואין לו לשלם שלא יהיה דינו עם השוכר אלא הא דאמרינן דשלוחו הוי היינו למעליותא אבל לא לגריעותא הלכך כי נמי אמרינן דכל המפקיד כו' שליח שוויה היינו למאי דבעי למימר שעי"כ לא תהא פשיעה בבעלים והוי מעליותא למפקיד ואפ"ה כי הוה גריעותא כי הא דגבי דאשלומינהו לאמיה לא הוה שליח משום דלגריעותא הוא וראיתי למהר"ר ואלק כהן שכתב בספרו שעל השו"ע בסימן שמ"ו דבס' פרישה כתב לחלק בין שאלה או שכרה פרה לכל ימי חיותה דפרה או כל ימי חיותא דאשה דבכה"ג פטור הבעל אפילו פשע בה ונגנבה משום לוקח ולא משום פשיעה בבעלים כיון דהפרה עכ"פ אינה שלה ובין שכרה או שאלה לזמן כגון לשלשים יום דבכה"ג אף שהוא לוקח חייב בפשיעה דלא עדיף מלוקח ממש לזמן עכ"ל ושאני לדבריו בין כשנאמר בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ובין לוקח לזמן דלוקח דבעל לוקח ממש ואין כאן דין ש"ח והלכך אשה ששאלה או שכרה לכל ימי חיותה כדאמרן הויא בכלל נכסיה ויש לבעל דין לוקח ממש שאינו אפי' ש"ח כלל אבל כשהאשה עצמה לא שאלה או שכרה אלא לזמן לא הויא בכלל נכסי

אשתו לענין זה שיהא הבעל לוקח ממש ולא יהא לו דין ש"ח דלא עדיף מאתתא דאתי מחמתה דהיא עצמה כיון דלזמן שאלה ושכרה ואילו לקחה כן לזמן היתה ש"ח ה"נ בעלה ש"ח מיהת הוי והשתא קושיתינו דמעיקרא אמאי לא נ"מ נמי לבעל בנכסי אשתו לאו קושיא היא דהא דאמרן דלא נ"מ לבעל בנכסי אשתו היינו דוקא נכסי אשתו ממש ומשום פשיעה בבעליס או מה שבידו לכל ימי חיותה או כל ימי חיות הדבר ומטעמא דהוי לוקח ממש ואפילו ש"ח לא הוי אבל עיקר הדין דלוקח ש"ח והיינו ללוקח לזמן בהא אה"נ דה"ה לאשה ששכרה או שאלה לזמן דבכה"ג נמי יש לבעל דין לוקח דהוי ש"ח כך נראה לי דעתו של מהרר"ו כ"ץ ז"ל אבל דברי רבינו א"א להולמן ע"פ הדברים הללו דהא משמע מדברי רבינו דר"י דפסק דלוקח ש"ח קאי אבעל בנכסי אשתו דאיירינן ביה בגמרא דלא איירי בשאלה ושכרה לזמן דוקא אלא בכל נכסיה וכל מה ששאלה ושכרה. ועוד דקאמר דבבעל לא נ"מ משום דפשיעה בבעלים ולדברי מהר"ו הא אמרן דפטורו משום לוקח ממש ולא משום פשיעה בבעלים וגם מדאמר רבינו אלא נ"מ ללוקח כו' אי איתא דבאתתא ובעלה נמי דינא הכי כדאמר מהר"ו עדיפא לישמעי' באתתא ובעלה דביה איירינן עד השתא ומינה דכל לוקח לזמן דינא הכי הלכך ודאי דדבריו לא נאמרו בפי' דברי רבינו ולפי' גם אין נראה לאמת דבריו לדברי הטור גם כן שהולך בשטת אביו רבינו ז"ל ולא סגי הא דקשיא ליה בדברי רבו מור"ם ז"ל ליקח שיטה אחרת לעצמו וגם השיטה בעצמה דחוקה מלבד שא"א לפרש כן בדברי רבינו. לכן יותר נוח להניח דברי רבו מור"ם ז"ל בתימה מלפרש כן. ומ"מ לספרו הפרישה שהזכיר לא זכינו עדיין. ואולי שם ביאר יותר זו לו מנין. ואם לאו אני אומר דפירושו בזה אפס ואין:

אפילו לא מתה מיד. כי הא דס"פ דלעיל גבי סגפה ומתה והתם להוציא כ"ש הכא דלהחזיק:

אדם בשור. פירוש אדם שהזיק שור ולא הוה כההוא דבפרק החובל:

פירוש שיחזור לו השברים כו'. דלא גרעי מסובין ואמרינן בפרק קמא דב"ק דכל כ"ד אבות ממיטב משלמין. וד' שומרין. מכללן ה' (והתוספות כתבו דגנב וגזלן בכללן וא"כ כ"ש שואל ולא ידעתי למה הוצרכו לכך) ואמרינן נמי בפ"ו דב"ק דכל מילי מיטב הוא ואפילו סובין:

נימא ליה משוך. עיין מה שאכתוב לקמן בזה גבי השואל קורדום מחבירו בקע בו וכו':

בזמן הראוי למלאכה. ואפי' לא הזמין עצמו והניד ללכת דהנך דהכא דשכורין הן לכל עת גדולה מאמירה בעלמא שצריך שינוד ויזמין עצמו ללכת:

מידי דהוה אשותפין. כלומר שנים שנשתתפו לשכור שכיר חדש כו':

דלמיסר טעוניה הוא דנפיק. בכאן העתיק הרי"ף הא דבגמרא ההוא גברא דשאיל שונרא מחבריה כו'. ותמיהני על רבינו שהשמיטו דמידי דרב אשי מעיין בהו מי פשיטא לן וכן יש לתמוה על הרמב"ם שגם הוא לא העתיק מינה כלל:

ואמאי מה שטענו לא הודה לו וכו'. לשון רש"י אע"ג דאוקימנא בכופר ומודה ה"מ לרב נחמן מיהו מתניתין לרב הונא ורב יהודה כדקתני ואמאי ישבע הרי אין כאן הודאה במקצת ע"כ ואע"ג דאנן כרב נחמן קי"ל בסוף הגוזל בתרא מ"מ שקלא וטריא דברים אמתיים הם:

אבל בשבועה הבאה לו ע"י גלגול כו'. הקשה בנימוקי יוסף מדתנן לקמן זכה בגדול ולא משכחת לה אלא ע"י גלגול ואני תרצתי זה בספרי תוספות יום טוב במשנה ההיא דלרבינו הרא"ש לא מיירי התם על ידי גלגול ושפיר משכחת לה שלא על ידי גלגול כמו שכתבתי שם בס"ד:

שמעינן מהך שאין מגלגלים וכו' וגם בטענת שמא כו'. נראה לי דמדלא הדר למכתב נמי דשמעינן דלא אמרינן מחויב שבועה כו' אלא היכא שאינו יכול לישבע על עיקר טענתו ש"מ דלא ס"ל רבינו כן לענין דינא וכן משמע לשונו דלעיל דכתב ומצינו נמי למדחי דשמעת מינה דלא רצה להחליטו לשנויא אלא דלרווחא דמלתא כתב דאיכא נמי למדחי כו' ואני תמה על הקצור שכתבו לפסק הלכה וכן בטור סימן ע"ה כתב שכן דעת אביו רבינו ז"ל:

לא טענו כתב הראב"ד ז"ל כו'. הנדפס בסוף המסכתא כאן הוא מקומו אף ע"פ שבקצור כתוב אחר כל הסוגיא קודם בעא רבי אבא בר ממל נ"ל יותר שמקומו לכאן דהא הראב"ד אקושיא הוא דקאי:

משום דמחליף כו'. והוי כשטוענו אשאלה והוא החליף והשיב שהיא שכורה הוה כטענו חטין והודה לו בשעורין וכן על מה שטענו בדשכורה והוא החליף והשיב שהיא השאולה הוה כטוענו בשעורין והודה לו בחיטין:

דקי"ל דחייב. בפרק קמא גבי ולרב ששת דאמר הילך וכו':

יפטר לגמרי ולא בעי לאשתבועי דכדרכה מתה. כלומר דהכי משני לה עולא דא"ל אשתבע לי דכדרכה מתה וכו':

ה"ג דלהאי נמי דמיא:

ולא שכרתיה גרסינן:

דשאלה ושכירות כמין א' דמי. ולענין קושית הראב"ד אמאי לא הוה מודה מקצת מיפרשא לקמן בדברי רבינו דעל ההיא של תביעה פריך והרמב"ן לא אסיק אלא לפרש שנויא דעולא ובאותו פירוש חולק רבינו עמו:

ומיהו עיקר הדין שאמר הרב במלוה ופקדון. היינו הא דקאמר הרב לפי שהלואה ופקדון ב' טענות הן ומינה כתב דטוענו מלוה ופקדון וכפר בא' והודה בא' דפטור והשיב עליו הרמב"ן דאינו דבכה"ג חייב והיינו בטוענו שתיהן אבל בטענו אחת מהן שהוא עיקר הדין דמינה הביא ראייתו שאמר לפי שמלוה ופקדון ב' טענות הן אותו הדין נראה שדין אמת הוא:

לרבה בר נתן. דאמר טענו חטין והודה לו בשעורין פטור:

א"נ ב"ח כלומר דבר"פ שור שנגח ד' וה' פליגי תנאי רבי ישמעאל ס"ל ב"ח הוא ור"ע ס"ל דשותף הוא:

אותו מעשה. כלומר הנזק:

וכן שאלה ושכירות תרוייהו פקדון נינהו. ואפ"ה מקשה מה שטענו כו' כדמסיק רבינו לקמן והכא להמתרץ מפ' ליה:

מחל לו השעורין וכן פירש רש"י. וא"נ לאידך פירושא דהתם דהוה כהודה לו שאינו חייב לו שעורין וכדכתב הרמב"ן ז"ל לעיל וה"נ מסיק רבינו בסמוך:

הודה שלא הזיק הקטן לפי שהטענה היא שהגדול נתחייב לו לפי שהזיק לגדול הרי הודה שלא נתחייב לו בהיזק הקטן דומה ממש לטוענו חטין דמחשבינן ליה למודה שאינו חייב לו שעורין אבל כשטוענו שתי פרות מסרתי לך חדא דשאלה וחדא דשכירות הרי טוענו בשתיהן שאומר ששתיהן נתן לו אלא שבא לטעון עוד שלכך יש לו עליו שיחזור לשתיהן לפי שאותה של שאלה היא שמתה כו' אבל מ"מ הטענה היא שמסר לו שתיהן ובשתיהן נשתעבד לו ואין כאן הודאה שלא נתחייב לו מעולם באחת מהן אבל בההיא דהמניח דהתם הטענה היא שהגדול נתחייב לו לפי שהזיק לגדול מכי טעין הכי הא הודה דמעולם לא היה עליו חוב מחמת היזק הקטן ומיהו מלוה ופקדון וכי לא טעין אלא חדא אכתי לא מתרצי אבל מסיק לקמן אמאי לא הוה כחטין ושעורין ולא בא עכשיו לומר אלא דבשאלה ושכירות דמתני' לא קשיא דלפטור לגמרי ומשום דההיא דהמניח כתבו הרמב"ן לראיה למלוה ופקדון נקט ליה רבינו בלישניה אבל לא שבא עכשיו לסתור הראיה על מלוה ופקדון דלא דמיא אלא משום דמאותה ראיה יש להשיב גם כן על שאלה ושכירות אם נחשבם לשתי טענות משום הכי מייתי לה לדחויי דלא דמי לשאלה ושכירות כלל. והנדון דמלוה ופקדון מפרש לה בסוף דבריו ועיין עוד בסמוך:

אבל עיקר הדין של הרב ז"ל בטענו מלוה ופקדון והודה לו בא' מהן וכו' אין ענינו לכאן כלומר כדאמר הרמב"ן ז"ל דהא קי"ל טענו חטין ושעורין וכו' דחייב ורבינו קרי ליה כאן עיקר הדין לפי שזה הדין הוא שאמר הרב משא"כ דינא דמלוה ופקדון דשתי טענות הן לראיה כתב כן ולא נקט ליה לדינא בפני עצמו אף ע"ג דהרמב"ן קרי עיקר הדין להראיה וכמו שכתבתי לעיל וגם רבינו נקט ללישניה דהרמב"ן בהכי מ"מ איהו נקט לעיקר הדין מה שאמר הרב לדינא כדפרישית וענ"ל לפרש כדפרישית שלא תירץ עתה אלא דההיא דהמניח ושאלה ושכירות לא דמיין אבל מלוה ופקדון לא תירץ ואהכי קאמר אבל עיקר הדין וכו' ונקט דינא דהרב אבל ר"ל סיפא דמלתא והיא הראיה שאמר הרב לפי שהלואה ופקדון שתי טענות הן. ממתניתין אשאלה גרסינן:

כדפרישית בפי"ק גבי וסוגיין כרב ששת. ויותר נראה בעיני להגיה שכן צ"ל כדפירש רש"י ברישא משום דהוי הילך:

זו הגירסא היא עיקר כמו שהוכיחו התוספות:

דכל את"ל פשיטות כו'. וכן כתב בפרק כיצד הרגל גבי בעי' דהמשכה את כלבו ושם הראיתי מקומות אחרים שכתב כמו כן כי הכא אבל בפר' הבית והעליה לא כתב כן:

ביד שלוחו. בשכירו ולקיטו הכי מוקמינן לה בגמרא דהגוזל עצים דף קד ע"א ועיין שם בדברי רבינו אמתניתין דהגוזל את חבירו ש"פ:

לא יצתה מרשות גרסינן כך היא הגירסא דהלכה כשמואל מדמייתי לרב סייעתא כו' עד הלכתא כשמואל ובתר הכי גרסינן וכתבו התוספות כו' עד שינויא אחרינא:

וכתבו התוספות ליתא בתוס' דידן ועיין לקמן:

ה"ג מדלא פליג שמואל. וכן העתיק הב"י בסי' ש"ס:

דא"כ למה הזכיר עבד וכו' ואי משום הא לא איריא דקמ"ל כמו שכתבו התוספות דאף על פי שעבדו מוליכה לא הוי שאילה בבעלים והא דאמרינן יד עבד כיד רבו (לעיל בריש פירקין האומר לעבדו צא והשאל כו') היינו שנשאל הרב עצמו עם הפרה ושלח עבדו במקומו וכיון שבמקום בעלים (הוא) לא חשיב כבהמה אבל הכא ששואל את עבדו ה"ל כשואל שתי פרות דעבדו כבהמתו דמיא ע"כ: **ההוא גברא דזבין כו'**. בהאומנין שם ובנדרים פ"ג שם:

ה"ג למכור מיד באותן דמים. וכן העתיק הטור ס"ס קפ"ו

כדאיתא לעיל פר' האומנין. וכ"כ ג"כ שם וכן כתבו התוס' דהכא מלבד בשואל שכתבו דצריך משיכה ואולי סברתם מדקאמרינן בריש פרקין פרה במשיכה וכן נימא ליה משוך ברישא ולרבינו צריך לומר דלאו דוקא אלא שכן דרך סילוק הבעלים שהלה ימשכנה.

ולהכי נקט משיכה ולא דדוקא בעי משיכה אלא סילוק בעלמא נמי אבל קשה לי דאדרבה כיון דשואל כל הנאה שלו כ"ש שיתחייב באונסין מכי סלקו הבעלים משמירתן וזהו הכישה במקל והיא תבא שהוא הוראה שהוא ישמרנה ומעכשיו מסתלק הבעל משמירתה וכבר כתבתי בפ' האומנין דבפר' מרובה מפרש רבינו לדר"א דמיירי בחיובן דמשעת משיכה נתחייבו כל אחד כדינו וכן כתבו בתוספות דמרובה דמשעת משיכה מתחייב כל אחד כדינו וכן דעת הרי"ף והרמב"ם:

כל זמן שלא עסק בה השומר דבר הקונה וכו'. דלאו במשיכה לחוד עביד דלא מצי משאיל מיהדר ביה אלא צריך שיתעסק עסק דבר הקונה כו' כמו בקע (דבר) דקרדום:

ולא ידעתי לפרשה. אבל המגיד בפ"ג מה' שכירות הגיד לנו פירושו שכתב וז"ל הכונה שיש להם לשלם לו חבית יין לפי כל שמשלמין דמים רואים כמה היא שוה בשעת החזרה אם ביום השוק נותנים דמי שוויה מיום ההוא לפי שאם ישלמו חבית יין כיון שאין לו יין למכור היה מוכרו ומקבל דמים כשהם מחזירין אותו בשאר ימים אם היו מחזירין יין היו נפטרין כל היום ביין כשהם מחזירין (נפטרין) דמים מחזירין בשיווי שאר הימים זו היא סברתו ז"ל עכ"ל:

זה אומר עד שלא מכרתי ילדה כו'. עיין מ"ש בזה בפר' הספינה גבי שפחה מעוברת אני מוכר לך:

והלה אומר איני יודע זכה בגדול. בספרי תוספות יום טוב פירשתיו באומר דמי עבד גדול דהוי מודו מקצת והשאר אומר איני יודע דמתוך שאינו יכול לשבע משלם. עיין שם כי הארכתי בזה:

ולית הלכתא כסומכוס כו'. עיין בפ' המפקיד גבי בעיות דלקני בכפילא גם עיין בהמוכר אח הבית:

משום ישוב ארץ ישראל. דמרא קמא בלאו הכי יטע אחרים במקומן וזה השני אם יעקרו משדהו לא יטע אחרים כמו שלא היו לו מקודם כ"כ ב"י סימן קס"ח:

משום ישוב א"י והכא לא אמר משום כחשא דארעא כדלקמן דהכא לא עשה בידים אלא ממילא ע"י שטיפת נהר תוס' לקמן. ונ"ל בגושין אע"ג דמהני למשרי מערלה היינו שהיו יכולים לחיות ואפ"ה קרקעו של זה מהני לגדל הפירות ובנמוקי יוסף יהיב טעמא דבעל קרקע חולק בפירות משום שאם לא מחמת קרקעו של זה לא היה מגדל פירות בגושין בלבד ע"כ:

ורב האי גאון ז"ל כתב כו'. ובפ"ק גבי המוכר כו' ובא ב"ח וטרפה סתם רבינו כפירוש הראשון והוא פרש"י:

ה"ג בס"א אם יתרצה בכך אומרים לו ליתן ואין לקיים גי' הספרים ולפרש אם יתרצה הלה להניח נטיעותיו דלחד לישנא לקמן בשדה אף בח"ל אין שומעין לו:

א"כ מאי הדר תו קא"ל זיל שום לו וידו על התחתונה. וכתב ב"י סימן שע"ה דלא קשה מידי דבתחלה א"ל זיל שום ליה סתם ודעתו היה לומר שידו על התחתונה וכדחזי דא"ל לא בעינא אמר דלמא סבר האי גברא דידו על העליונה קאמינא ומש"ה לא בעי אמר ליה כי אמרי לך זיל שום ליה ידו על התחתונה קאמינא עכ"ל ולי נראה דרבינו הכי דייק מדהדר א"ל זיל שום לו כו' דא"נ דמתחלה סתמא קאמר לא ה"ל למהדר ולמימר אלא ידו על התחתונה קאמינא ולא למיהדר ולומר לו זיל שום לו אבל אי מעיקרא זיל שום לו וידו על העליונה קאמר כי הדר ובעי למפסק דשומא וידו על התחתונה שפיר הדר וקאמר זיל שום לו נמי דהא שומא אחריתא היא מדמעיקרא:

לא הוה אמר דידו על העליונה כו'. והב"י כתב די"ל דאה"נ דאי א"ל הואיל וכבר נטעת אני רוצה לקיימם בשדה שאינה עשויה ליטע ידו על התחתונה אבל כשאומר תחלה שאינו חפץ ואחר כך גלי דעתיה שהוא חפץ אמדינן דעתיה דניחא ליה כאילו היתה עשויה ליטע והכי דייק לישניה דרש"י שכתב גלית דעתיך דניחא לך עשיתה שדה העשויה ליטע וידו על העליונה הוא עכ"ל:

אלא על כרחך מיירי. פירוש שמואל דאמר אומדין ומוקמינן ליה בעשויה ליטע:

הא מלתא ליתא בהדיא בגמרא. אפילו למאי דמסיק רבינו לעיל דהא דרב בכגון שאמר טול עציך ואבניך ושמעינן דמצי למימר הכי דאיכא למימר דהתם טעמא משום דכי אמר הכי דלא בעינא קא שויה לארעיה אינה עשויה ליטע מה שאין כן בחורבה דקיימא לן דסתם חורבה עומדת ליבנות לא יוכל לעשותה אינה עשויה ליבנות כיון דסתם חורבה כך היא בטלה דעתו:

היכא שלא היה משתמש בחורבה ויש לו כו'. משמע דאי היה משתמש אע"פ שיש לו כו' שומעין לו וקשה דבפרק כיצד גבי אפדנא דיתמי פירש רבינו שלא היה להם כדי לפרוע דמי בנינו. הא התם היה להם שימוש על ידי אהלי הסוחרים כדאיתא התם וא"כ אפילו היה להם לפרוע דמי בנינו שומעין להה. ונ"ל לתרץ דהתה רב נחמן לא אמר שיטלו עציהם ואבניהם אלא א"ל שיפייסו ליתומים משמע דלהכי לא אמר שיטלו עציהם ואבניהם משום דלפי האמת טוב היה להם הבנין ואם כן קשיא דישלמו ומשוה הכי צריך לומר דלא היה להם לפרוע אבל לא שאם היה להם לפרוע שהיו מחוייבים לשלם דליתא כיון שהחורבה היה להם לתשמיש אחר:

אבל אם אין לו מה יאכל יכול למוכרו אפילו בתוך הזמן. כלומר והמקח קיים וצריך שיניחו לשוכר עד משלם זמניה כדמסיק בירושלמי ומ"מ שפיר נקט רבינו בלישניה אבל כו'. משום דמהדר אדאמר דשכירות לזמן קצוב כמכר דמי אהא שייך שפיר למימר אבל כו' יכול למכרו ולא תימא הרי עתה אין הבית שלו דכמכור דמי קא משמע לן למכור רשאי וכלומר שהמקח קיים ומ"מ קשה דא"כ דעיקר דבריו לומר שהמקח קיים לא ה"ל לתלות באם אין לו מה יאכל. וי"ל דבהא דקאמר יכול למכרו שפיר שמעינן דלמכרו דוקא אבל לא שיוציאנו וזה דוחק שאין זה מוכרח בלשון והרי לרבי אמי יצא לאלתר ולכך הקרוב אלי שחסר מן הספר דהוא מסיים הכי אפי' בתוך הזמן אלא שצריך הלוקח שיניחו ביד השוכר עד שישלם זמנו:

ורבי לא. שם חכם:

אצל יהודי אחר שהיה מן רומא ועל שם מקומו היה נקרא רומי וכדאשכחן בגמרא דידן בפרק קמא דקדושין דף כ"ו בעובדא דמדוני ועיין לקמן אכתוב פירוש אחר בשם המרדכי:

ובזה הורה כר' אמי שיצא מיד נ"ל דהאי מיד לאו מיד ממש דמי גרע ממשכירו לשנה לענין זה שיהא דר בו עד סוף השנה וה"נ בין במשכנתא דסורא בין בכך וכך לשנה מ"מ לכל שנה ושנה השכירו אלא ודאי ה"ק שיצא מיד ככלות השנה וז"ל הטור סימן שי"ב וכן אם משכנו לשנים ידועים בכך וכך לכל שנה ושנה כל זמן שלא יפדנו וחזר ומכרו לאחר אין הלוקח יכול לקחנו מיד המלוה תוך השנה אבל אחר השנה יכול לקחנו ע"כ ואף על פי שהב"י כתב שזה הדין הוא הא דרב מרי בר רחל משכן ליה ההוא עובד כוכבים ביתא זבניה לרבא נטר תריסר ירחי שתא שקיל אגר ביתא אמטי לים לרבא כו' והעתיקו הרי"ף שם במקומו בפרק איזהו נשך ולי נראה דליתא אלא מן הירושלמי דהכא הוא שלמד כן ואפילו כי תימא דמהכא לא שמעי' דשיצא מיד הוא לאחר השנה כדפרישית ולמדו הטור מהא דרב מרי מ"מ לא למד ממנו אלא פירושא דשיצא מיד אבל עיקר דינא מהירושלמי למדו וכן עיקר דינא דרב מרי לענין רבית אתמר בגמרא והעתיקו הטור בי"ד ס"ס קע"ב ומש"ה יש לתמוה על רבינו שלא העתיקו בפר' איזהו נשך דאף על גב דלענין שאין הלוקח מוציא להשוכר עד סוף השנה לא הוצרך להעתיקו כיון דדיני שכירות בפירקין הוא וכבר הביא לירושלמי שנלמד ממנו זה הדין בעצמו מ"מ מההוא דרב מרי שמעינן מניה נמי דינא לענין רבית דרשאי הלוקח ליקח שכר הבית ולא דמי לרבית על מעותיו שקנה בהם ומש"ה היה לו להעתיקו שם וכמו שהעתיקו הרי"ף התם ואני תמה יותר על רמא"י זלה"ה שהלך גם כן בעקבות הב"י דס"ל דהטור למד זה הדין

שכתב אם משכנו לשנים ידועים וכו' מהא דרב מרי ומשום כך הגיה שם בריש הסי' וז"ל ואם היה ממושכן בענין שלא היה יכול לפדותו לעולם אם לא מכרו יכול למוכרו ולהוציאו מיד עכ"ל דש"מ דס"ל דהך דהכא לא ההוא דכתב הטור שהרי בפנים בש"ע סעיף ג' נכתב כלשונו וקשיא לי עליו דא"כ צריך לחלק דאם אינו יכול לפדותו לעולם יצא מיד אבל לשנים ידועים צריך להניחו עד סוף השנה והאיך אפשר לומר כן והרי רבינו השווה אותן בשוה. ועוד לדבריו לא העתיק הטור לדברי רבינו דהכא כלל אלא ודאי העיקר כמו שכתבתי דהטור לא העתיק בכאן אלא דברי רבינו דהכא וכתב לשנים ידועים וכ"ש כשאינו יכול לפדות לעולם ודכתב שיצא בסוף שנה מעצמו מוכרח כפי הסברא שכתבתי וא"נ למדו מדרב מרי ומ"מ עיקר הדין דרב מרי לא נתכוון להמתיקו בכאן כי עיקרו בדיני רבית אתמר ושה העתיקו כמו שכתבתי ותמהתי על המעיין הגדול מהר"ו כ"ץ שלא עיין ולא הרגיש בזה כלל אך הראה מקום ההג"ה בשם המגיה שיצא לו מדברי הרא"ש והמרדכי ודקדקתי במרדכי ומצאתי שמפרש בשם מהר"ב ענין אחר כלל וז"ל עובדא דרבי אמר דלא קביל ואמר לשוכר לצאת מיד מיירי שהיתה ביתו של משכיר שהיה דר (בו) ממושכנת לרומי עובד כוכבים או שלקחו חובו באנפרות ואם לא היה פודהו מיד העובד כוכבים היתה נחלטת לו ולא היתה חוזרת למשכיר לעולם והוצרך למכור הבית שהשוכר דר בו ולפדות הבית השני ולא מצא שיקנה אותה אם לא שיצא השוכר מיד וכל כה"ג מודה אפילו רבי זירא ור' לא דצריך השוכר לצאת דה"ל כמו נפל ביתו דמשכיר דאמר הכא בגמרא דידן דא"ל לא עדיפת מינאי דאי אפשר לדור ברחוב אלא בשביל מזון אין לו למכור כדי להוציא ואי לא משכח יחזר על הפתחים כרבי זירא ורבי לא עכ"ל ופירוש יפה הוא:

אינו יכול להוציאו עד שיכלה זמן כל השכירות והא קמ"ל שאין צריך לתת שכירות ללוקח כ"כ מהר"ו כ"ץ ולא ניחא ליה מ"ש הב"י דהכא בלא קצב לו זמן וקמ"ל דממילא זמנו כנגד מעותיו שהקדים והירושלמי דמייתי רבינו משמע כדברי מהר"ו:

אבל הקדים לו שכרו כו'. עיין סוף פרק הפרה:

שברפת ושבחצר. בגמ' מוקמינן דה"ק ושברפת. שבחצר ומוקי לה בחצר דמשכיר מדלא קאמר בחצר דלא אגירא ליה לשוכר כדאמר לעיל מהך דקדק המגיד בפ"ו מהלכות שכירות לסיועי ליה להרמב"ם דפירש למשנתנו בחצר השכור ביד השוכר ומיהו אין מזה ראיה כולי האי דה"נ אמר לעיל מהך בחצר דאגירא לשוכר וה"ל למימר כך גם בכאן וי"ל דכיון דסתם ואמר דמשכיר ולא אמר כחד לישנא דלעיל אזלינן אחר לשון דמשכיר דמשמעותיה טפי דלא יצא מרשותו כלל ואכתי דידיה הוא ואני דקדקתי סיוע להרמב"ם

מהמשנה עצמה בספרי תוספות יום טוב ושם הקשיתי לשאול על רמא"י ומהר"ו כ"ץ זלה"ה יעויין שם ועיין בסמוך:

זאת אומרת המשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה. איכא למידק להרמב"ם דס"ל דחצר אף ע"פ שהיא שכורה ביד אחרים קני ליה חצירו א"כ מהיכא דייקינן הכא דלא השכיר רפת שבה דהא אפילו השכיר הם של בעה"ב כמו בחצר ואפשר לחלק דרפת שאני מחצר כיון שעשויה לבהמות הוי כאילו שכרה לכל דבר של הבהמות אלא דקשיא לי דאי הכי ה"ל להרמב"ם להעתיק בחבורו הברייתא שברפת שבחצר של בעה"ב והוא לא העתיק אלא סך דאתמר עלה זאת אומרת כו' ונ"ל דהרמב"ם סובר דמשום דחצירו קונה לו אפילו בשכורה מש"ה קשיא לר"א מאי קמ"ל ברפת שהוא של בעה"ב טפי מבחצר עצמו אלא זאת אומרת כו' דאה"נ דלא אתא לאשמועינן הא אלא אשמועינן דלא השכיר הרפת וה"ק ושברפת שבחצר אצ"ל שהיא של בעה"ב לפי שאין הרפת שכור כלל:

מ"ט משום דתפים. גמרא ומיהו הך תפיסה לא דמיא לתפיסה דעלמא דהכא לא הוי טעמא משום דמוחזק כדמסיק רבינו בפ"ק גבי תקפו כהן דמדלא בא עד סוף החודש ודאי אודויי אודי ליה שלשנה השכירו ולא לחדשים והן דברי התוספות דפ' בית כור ואני תמה דבגמרא דהכא ודהתם אמרינן ולשמואל לא אמרינן תפוס לשון אחרון והאמר כו' כור בשלשים סאה בסלע בראשון ראשון קנה ומשנינן התם טעמא מאי משום דתפים ה"נ קא תפים והתם מאי אודויי שייך וצריך לי עיון:

דמספקא לן כו'. וכ"כ הרי"ף וטעמא דשמואל מפרשי' ולא שצריך טעם לפסק הלכה שהרי כלל מסור בידינו דהלכתא כשמואל בדיני וכן בפרק בית כור אדהכא לא כתבו אלא הלכתא כשמואל בדיני:

לגוביינא קאי. פירוש שנעשה כדי שיגבה בו המלוה ולטובתו נעשה:

שע"י כך יצא הקול כו'. וכתב נימוקי יוסף בשם הרנב"ר ז"ל דה"מ דאיכא סהדי דבשכירות ירד בה הא לאו הכי שוכר מהימן מגו דאי בעי כביש לי' לשטרא ואמר לקוח היא בידי עכ"ל ופירש שע"י כן יצא הקול כלומר לכך כתבתי שטר שיהא לו קול והרי סהדי דמסהדי הכי שבשכירות בא לידך ואילו לא נכתב השטר לא היה קול ולא הייתי מוציא עדים שעידו כן ועיין בפרק דלקמן גבי מלוה אומר חמש כו':

ה"ג ועוד למה צריך קנייה כו'. דלהרי"ף מיירי שלא החזיר ודרשאי לקיימו לעולם עד שיחזור:

אזלינן בתר מאן דתפיס. ותו בגמרא אמר רב פפא האי מאן דא"ל לחברי' אושלן האי גרגותא ונפלה לא בני לה בי גרגותא כרי ואזיל כמה גרגותי בארעיה עד דמתרמי ליה וצריך למיקניה מיניה וכתבו הרי"ף ונ"ל פשוט ששגגת סופר הוא שהשמיטו מספר רבינו שהרי בקצור נכתב עיין לקמן בסמוך:

כדפירש טעמא לעיל. בפרק האומנין ולא נמצא בפנים כלום מזה אבל בהג"ה איתא טעמא וגם בכאן ראינו שנשמט מידי הסופר שהרי גם בפרק בתרא כתוב דפי' לעיל:

הדרן עלך פרק השואל

סעיף ט

פרדס וכו'. כדכתיב בשיר השירים פרדס רמונים אבל פרדיסא דבלשון ארמי הוא כרם כדאיתא לקמן ההוא גברא דקביל פרדיסא מחבריה בעשרה דני חמרא וכן באיזהו נשך דמשכן ליה פרדיסא פירש רש"י כרם:

ואפ"ה דוקא משום האי טעמא. דהא רבינא מתרץ למילתיה אמתניתין:

אבל אם א"ל חוכר למחכיר כו' והכי תניא בתוספתא כו'. תימה למאי דמסיק רבינו דל"ש בין אמר מחכיר לחוכר או חוכר למחכיר דלעולם לא הוי קפידא אלא כשעומד בתוכה ואומר בית השלחין זו כו' א"כ היכי מחייבינן הכא למיהב ליה אחר והא לא קפיד כלל ובטור סימן שכ"א כתב לדי"מ בשם הרמ"ה ושהרא"ש חולק וכתב דבתוספתא משמע כדברי הרמ"ה ובקיצור יש שערוריה ואין בידי לתקן:

וכן האשה כשתבא לגבות כו'. עיין בפרק מציאת האשה:

ה"ג ואי אמר כתובו לה בכתובתה ארבע מאה:

ולאו מטעמיה. דשעורא דראויה לעשות איתא בכלל אלפא זוזי וכו':

במאתן דינרין גרסינן ול"ג זהב כדאיתא בפרק גט פשוט דדינרין של כסף ודינרי הן של זהב:

אשתכח דקא מפסיד ה'. ומסיים הרי"ף תרי עיסקא וחד שטרא פסידא דלוה דאתו תלתין דאגר ומלו להנך תלתין דפסידא ושקיל מלוה קרנא דיליה ולא שקיל לוה כלום דאילו איכתיבו בתרי שטרי הוה לוה שקיל חמשה דינרין רווחא והיינו פסידא דלוה דהשתא לא שקיל מידי:

ואי א"ל הב לי פלגא רווחא ופלגא קרנא גרסינן וצריך לומר דרוצה להביא לנותן העיסקא שיפטרהו מחלקו שיקח הוא. וכן לקמן דקאמר דרינא בהדך מיירי נמי שהנותן יפטרהו גם מזו באופן שכל מה שיגיע עליו יפטור הנותן להלה ממנו:

מזלא דבי תרי עדיף בכולהו ה"מ למימר הכי אלא דעדיפא מיניה קאמר בהו. תוס':

והוא הנכון. הרי שדחה פי' הרי"ף מהך מימרא ותימה קצת דבס"פ כל הגט כתבו בשם ר"ת להלכה:

איקום ואיבור גרסי':

א"ר יוסי בר חנינא. הוא אמורא:

היה נושא משוי בראשו כו' המוציא זבל כו' אפי' מטפחת שלהן כו'. מייתי לכולהו בפרק מי שמתו ושם פירשתים בס"ד:

ואמתני' קאי. וליתנהו להנך ברייתות וכן השמיטום הרמב"ם והטור סימן שכ"ב ומ"מ ודאי צ"ע למה נדחו הברייתות מהלכה וכן המגיד בפ"ח מהל' שכירות כתב שצ"ע:

פרדיסא. עיין מה שכתוב לעיל בריש פירקין:

ה"ג רב הונא אמר רב אסור:

ומשתמש בו. כמו או משתמש בו וכן פירש מהר"ו כ"ץ:

אם לא סייע אותו ולא ראהו משתמש בו. כך היא הגירסא בטור סימן קע"ה:

ולא מסתבר כלל שיוכל לסלקו לעולם כו'. וכתב הכסף משנה שא"א לפרש כן דברי הרמב"ם שהרי מטעם שאם אתה אומר כן שיכול לסלקו לזמן מרובה לא יוכל זה למכור קרקעו כתב שאם בן המצר במדינה אחרת אינו יכול לסלקו אלא ודאי דהרמב"ם הכא מיירי כשתוך זמן שיוכל לסלקו דהיינו שיעור דרב האי והרי"ף ראוהו בונה או סותר וכו' ואח"כ תבעו לדין אע"פ שהוא תוך זמן שיכול לסלקו איבד זכותו אבל אחר זמן שיעור רב האי והרי"ף אינו יכול לסלקו אפילו לא ראוהו בונה וסותר וכו' וכן נראה מדברי הרב המגיד והריב"ש שכך פי' לדברי הרמב"ם עכ"ד:

ולא תבעי' כו'. לקמן כתב בענין אחר בשם ר"י ברצלוני אבל בטור מסיק כרב האי:

דקנין המצרן אינו אלא סילוק ומחילה. דייק למימר סילוק דאי מחילה בלבד הא מסקינן לקמן בפירקין דמחילה אין צריך קנין אלא הכא לאו מחילה לחוד איכא אלא סילוק זכות שיש לו באותו קרקע וכדמסיק:

יהיב המצרן זוזי ללוקח לאלתר. והיינו כשאין המוכר מקפיד מלהמתין לאחר כמו ללוקח אבל כשמקפיד ודאי דלא וכמ"ש הב"י בסוף סימן קע"ה בשם הרמב"ן והרשב"א וכבר נכלל זה גם כן בלשון רבינו:

אין אונאה לקרקעות. עי' בס"פ הזהב:

ואי בינונית. כלומר ששוה לשאר שדות הסמוכות לה. בגמ' גרסי' ואי לא:

פעם שנית. קרקע אחרת שבין זה המעט ובין קרקע המצרן:

ויש לו דין מצרן. כלומר על הקרקע שקנה בפעם שנית וכדין מצרן א' מן המצרנים שקדם וקנה שזכה כדלקמן בסוף דיני המצרנות:

כדאמרי' לעיל כו'. כלומר אע"פ שדמים המפורשים בשטר הם יותר מדמי שוויו:
אין לו להודיע למצרן שמא בתוך כך ימלך הלוקח. ואף על גב דלא ניתקן דינא דבר מצרא על המוכר וכדמוכח לקמן בסמוך זבין לעובד כוכבים וכו' כתב מהר"ו כ"ץ דמ"מ דרך המוכר שהוא מודיע למצרן בשביל טובתו כי אין המוכר יכול למכור בטוב עד שישאל פי המצרן דאיניש דעלמא ירא לקנותו כי יבא המצרן אח"כ לסלקו:
והוא שיוכל למכור לישראל באותן דמים. ולא כתב כן בפרק הגוזל בתרא וכמו שכבר כתבתי שם ועיין בפרק לא יחפור:
כיון שיש לו חלק בכל השדה. ולעיל גבי זבין ביני אחי פי' רב האי כי אפייס את חבירי שיתנו לי סמוך לו ולא סגי ליה בהכי שיש לו חלק בכל השדה משום דהתם השותף מסלק למי שקדם וקנה והכא הוא קדם וקנה והמצרן רוצה לסלקו:
ה"ג שכך ניתנו לו ואין רשאי. וכן לשון הטור:
כמו יומו או קרוב. דלא כרב האי דלעיל גבי א"ל איזול ואזבין ושם כתבתי דהטור הכרייע כרב האי:
ותחזור. פירוש לכשתצא מתחת ידו תחזור וכו':
אין לך אלא דמי עצים. שאינם ראוים לנוטעם במקום אחר כמ"ש התוספות ועוד פירשו ע"ש:
ולאו מלתא היא. דרב יהודה לא אמר דבר זה מעולם אלא להפחידם אמר כן. כ"כ התוס' דכדי לסלק ממנו תרעומות היה אומר כן והדין בלאו הכי כמותו אלא שחשש שלא יתרעמו עליו לכך אמר כן וכיוצא בזה אשכחן בפ"ב גבי ר' ישמעאל בר' יוסי דף ל' ע"א:
לאחרים. והקונה ירד ויעשה ויאכל רש"י:
ואין חולק אלא בפירות. נמצא שלא יוכל למכור כלום לשהקונהו ילך ויעשה בו. וא"כ בעל הקרקע יצטרך לאריס לכל הקרקע והלכך שקיל אריס תילתא דאינון ד' סלעים:
כולה למשכיר התם ה"ג ברי"ף:
מלוה נאמן עיין בס"פ דלעיל גבי מאן דאוגר ליה ביתא לחבריה לעשר שנין כו':
א"ל איבעי ליה למחויי. בגמ' וברי"ף גרסינן א"ל התם תקינו ליה רבנן דמרי ארעא יהיב טסקא וכרי כריא ארעא דלית ליה כריא ולא יהיב טסקא מאי א"ל איבעי כו':
אפילו השביחו יתומין בע"ח גובה את השבח. לא מסוק הכי לעיל בפרק קמא ובסוף השטה כחב רבינו דלעיל בפ"ק האריך. וגם הך דהכא בכלל:
כשיעור שבחייהו אי בעו או יהבי ליה זוזי ומסלקי ליה כיון דלא הויא ארעא אפותיקי אבל אי שויא ניהליה אפותיקי כן לשון הרי"ף:

לית ליה הוצאה אלא כנגד שבחא. ומסיים הרי"ף ואי הוה שבח יתר על הוצאה שקיל לוקח הוצאה מבע"ח ושבת ממוכר שכן כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואידכי ואימרוק ואישפי זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ויתמי שקלי להוצאה מבע"ח ושבחא ליכא ממאן דשקלי ליה:

פירוש מעות. דפריעת הפועל בזוזי כדפסי' רבינו בשם ר"ת בפ"ק דב"ק גבי ר"ה אמר או כסף כו':

נ"ל דה"ג אלא שלחני מקיף לבעה"ב וכיון שהשלחני יכול לחזור בו וכו'. עד והלכה כרבה דמתניתין דייק כוותיה והא דאמרינן בירושלמי גבי חנוני וכו' עד ואין הלכה כרב ששת': **כי השלחני נתחייב לפועלים וכו**'. וה"נ מצינא לפרושי פלוגתייהו בגמ' דידן וכן פירשו התוס' בפי' קמא אבל לרבינו אין נראה לפרש דרב ששת יסבור שיהא חייב מדין ערב כיון שאנו יכולין לפרש טעמא דרב ששת משום מחילה ובירושל' הוא שמוכרחים אנו לפרש טעמא דערב מדאמר דאין לפועלים על בעה"ב כלום:

ולא משמע דאיירי בקנין אלא בדבור בעלמא. ומ"מ יש לדחות דדלמא התם היינו טעמא שאמר לעשות דבר ושע"י כן יפטר דאמר הניח על גבי קרקע או זרוק לי חובי והוא הניח או זרק מש"ה פטור שע"י מעשה שא"ל לעשות רוצה לפוטרו ומכיון שעשה מצותו קיים דברו ונפטר ואין זה ראיה למוחל בסתם בלא שום תנאי שיהא פטור בלא קנין:

משום שלא יסרבו מלקיים הפשרה. וז"ל התוספות הקנין עושין קודם שישמעו שיקיימו דברי הפשרנים דבלא קנין יוכלו לחזור בהן כשישמעו הפשרה עכ"ל ונראה לי לפ' דהא דאמר כשישמעו היינו קודם שישמעו וטעמא רבה איכא שאין הפשרנין כמו דיינים שכופין את האדם לדון אבל פשרה אין בידם לכוף הלכך אע"פ שאמרו שיעשו פשרה אין כאן אלא דברים בעלמא וקודם גמר דבר דהיינו קודם שישמעו הפשרה יכולין לחזור ולכך קונין ועוד נ"ל לדון שאפילו לאחר ששמעו הפשרה יכולין לחזור וטעמא דכיון שאינו אומר שהוא מוחל אלא שאומר שיעשו פשרה והוא יקיים יכול לחזור מדבורו וכששמע הפשרה לא יקיים שאין כאן מחילה עדיין הא למה זה דומה לאומר לחבירו שחייב לו אני אמחול לך ודאי שיכול לחזור לפי שעדיין לא מחל אלא שאמר לו שימחול ויכול לחזור מדבורו ולא ימחול וה"נ דכוותה כשאומר שיעשו פשרה והוא יקיים הפשרה עדיין אין כאן מחילה אלא שאמר שיקיים מה שיפשרו וימחול יכול לחזור ממה שאמר שיקיים הפשרה ולא יקיימה ולא ימחול והב"י סימן י"ב כתב בשם הגהת מיימוני דלאחר ששמעו הפשרה ושתקו כו' רב צמח גאון כתב דמצי הדר תבע כיון שלא מחל ע"כ וזה ממש כמו שכתבתי:

והלואה היא. לאו דוקא אלא כלומר שאינה שכירות דליכא למימר הלואה ממש דבפרק הגוזל קמא אמרינן דאי אומן קונה כו' מקודשת ואי אמרת דהלואה היא הא אין מקדשים בהלואה אלא לא אמר הכא הלואה היא כי אם לאפוקי שאינו שכירות ויש לו בכלי עצמו:

ה"ג והכי אסקה והוא לשון הרי"ף ועיין בדברי רבינו בהגוזל קמא:

נאמן לומר נתתי לך שכרך דאי בעי למטען מה שמסתפק בו ה"ל לטעון שלא שכרו דלא קיימי רבנן במלתא כמו נתתי לך דקיימו רבנן במלתא וידעי דמסתפק כ"כ שם הר"ן והתוס':

לא כלומר אם ה"ג ברי"ף:

ולפירש רבינו תם דמייתי ליה בסימן דלקמן:

והא דתנן כו'. לאו מדברי ר"ת:

ומפץ לעני. אריש קאי מפץ לעני דרישא דקתני מטה ומטה אתרוייהו קאי בין לעשיר בין לעני ובגמ' גרסי' הכא בהדיא מטה ומטה ומפץ לעני. והמגיה כן בדברי רבינו לא הפסיד:

וכדדך שמסדרין כו'. עיין לקמן:

ומטה ומצע. במשנה גרסינן מטה מוצעת וכתבו התוס' דמטה מוצעת לא שבקינן ליה אלא חדא וב"י סימן צ"ז כתב דאפשר דמתני' מטה שם המין קתני ור"ל תרתי כמו בברייתא:

אריש דברייתא. דקתני בגמ':

עשיר שכב בעבוטו ומתרצים שוכב ועבוטו אצלו ולקמן מייתי לה:

לא קאי אשליח ב"ד. שבא למשכן בתורת משכון:

אלא כרשב"ג דאמר בשלהי אהלות מדורות העובדי כוכבים טמאים. ואני כתבתי שם בתוספות יו"ט דההיא נמי לא משום טומאת אהל היא אלא בטומאת בית הפרס שמא יגע או יסיט בעצם כדברי רש"י בפ"ק דפסחים דף ט' ולהרמב"ם פי"א מהל' טומאת מת טעמא דהוה בכלל טומאת ארץ העמים:

משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ויש מקומות שלא גזרו כו'. כלומר הואיל ורוב ארונות כו' הלכך מן התורה שרי דהולכין אחר הרוב אלא מדרבנן גזרו דדילמא אין בהן פותח טפח והכי איתא בגמרא פ' מי שמתו דף י"ט אמר רבא דבר תורה אהל כל שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה ושאין בו חלל טפח אינו חוצץ בפני הטומאה ורוב ארונות יש בהן חלל טפח וגזרו על שיש בהם משום שאין בהם ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן וצריך לומר דהך דאליהו שנתראה לרבי אבהו נמי מצוה היא אך קשה

דהיה יכול להתראות לו שלא במקום קברות דודאי דרבי אבהו לא היה עומד לעולם בבית הקברות של עובד כוכבים ואי משום שע"י כן יקשה לו וישיבהו ויבא לכלל זה שיאמר לו דלא מצי בשית וע"י כך יביאהו לג"ע דאליהו ידע שכך יהיה המשא ומתן ביניהם אכתי תקשה הקצר קצרה יד אליהו מלהביאו לכלל זה ע"י ענין אחר וצ"ע ואולי להקדיח ביאתו לג"ע נתכוין והיא נמי מצוה:

על כרחך שלא בשעת הלואתו איירי. דאף על גב דר"ש קאמר טעמא דמשיאה ואנן כר"י קי"ל דבין ענייה בין עשירה מ"מ מדר"ש נשמע לר"י דלא איירי אלא שלא בשעת הלואה דאל"כ לא הוי מצי למימר הך טעמא ובמאי דאיירי ר"ש איירי נמי ר"י:

שדרכן לרכס בתבואה ששורין שעורים במים ומייבשין אותן בתנור ודשין אותן בפרות להסיר קליפתן והוא חושלא. כ"פ רש"י בפרק הפועלין סוף דף פ"ט:

נאמן לומר לקוחין או משכון הן בידי ועיין בפרק כל הנשבעין כי שם האריך רבינו בדינין אלו:

הדרן עלך המקבל

סעיף י

וכן פירש רש"י כו' משום דסבירא ליה וכו'. תמיהני דלאו ברש"י הו"ל לתלות דגמרא ערוכה הוא אמתניתין ומייתי לה לקמן דקאמר (עני) [אני] משכיר דש"מ דבשוכר ומשכיר היא מתניתין:

ה"ג כדפרישית טעמא לעיל. ולא נמצא בספר כי אם בהגה"ה בפ' האומנים וכן בס"פ השואל שהראה מקום אדלעיל וליתא אלא בהגה"ה:

ומסתבר דכל הני את"ל כו'. ובפרק השואל גבי שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים כו' כתב רבינו שהגאונים אמרו דכל את"ל פשיטות לבעיא קמייתא ועיין בפרק כיצד גבי המשסה כלבו וכו' גם עיין בריש שבועות ובריש קידושין:

לסכך בארזים. עיין בדברי רבינו דלעיל:

דדיינא הוא וכו'. ודוקא לגבי אחרים שהוא ר"מ ויחידאה הוא אבל לגבי רביה לא מהניא דדיינא הוא כמו שכתב רבינו בפרק אע"פ בפיסקא דנשאת יתר עליו הבעל וע"ש:

וקסבר כמה מפסיד כו'. לאו מש"ה פסיק הלכתא כרבי נתן דהא אחרים מצו סברי דמפסיד ריבעא אלא הלכתא פסיק כוותיה משום דדיינא הוא כו' והא דקאמר וסבר כו' למישמע לן סברתו וטעמו קאתי:

עד דמפני ליה באפיה. כ"כ הרי"ף וכתב נימוקי יוסף דכיון דאית ליה למחויי כי פנינהו בפניו ולא מיחה מוכחא מילתא דלאו למחויי איכוין אבל פנינהו שלא בפניו שומעין לו וכ"כ כל המפרשים ז"ל ע"כ עיין מה שכתבתי בקצור:

משקבל עליו א"ל הילך שכרך כו' אין שומעין לו. נ"י כתב בשם הרשב"א דלעיל שאני שאין דרך לפנות מיד סמכה דעתיה שיחזור ויפנה בעצמו ומהר"ו כ"ץ כתב דהכא דחייב לו שכרו קונהו מיד ואני כתבתי בתוספות יום טוב דהכא לא מדחי משום חשש דבל תלין.

ולית הלכתא כחד מינייהו. עיין בהגוזל בתרא בסוף שיטה דנחיל של דבורים:

כל שהעיקר נתלש עם הנוף וכו'. ולא גרס רבינו כגי' ספרינו דבעי' ליה נמי מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו והב"י סימן קס"ז כתב על דברי רבינו וז"ל ונ"ל דהכא נמי אפשר שהוא בוש מלתלוש העיקר על ידי הנוף כי חבירו יראה מקום העיקר בחלקו ויאמר בתוך גינתי נכנס שלא מדעתי הלכך מעיקרא מתיאש ממנו כדי שלא יאמר חבירו עליו גנאי שנכנס לתוך גינתו שלא מדעתו וגם הרמב"ם בפ"ד מהל' שכנים כתב כגירסת הרא"ש ולגירסתו משמע שאם מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו הרי הוא של עליון ולפי גירסת ספרים גם זו בעיא וגם זה יתיישב משום דכיון שאינו מגיע לנוף אפשר שמתבייש מחבירו פן ילעיז עליו לומר שהוא נוטל מה שבתוך תחומו הלכך מתיאש ממנו והרי"ף לא הזכיר בעיא זו ולא ידעתי למה ע"כ: